

V. Haufas

Špesarto smuklė

UDK 830=3 Ha418

Haufas V.

Ha418 Špesarto smuklė: Pasakos / Vertė J. Balčikonis. - V.: Plunksna, 1991. - 111, [1] p.:
ilustr.

Pasaulinio garso vokiečių rašytojo V. Haufo p ašakos* Kurioms būdingas a?trus siužetas, gausi
fantastika, romantiniai elementai.

UDK 830=3

Alertė J. Balčikonis

Viršelio dailininkas S. Galkus

Pasirašyta spausdinti 1991.03.12. SL 686. Formatas 60x90/16. Popifirius - ofsejiflis 1. Ofsetinė
spauda. 7 sąl. sp. 1. Tiražas 70 000 egz. Užsakymas 1896 . Kamą sutarime Leidykla „Plunksna“
232032, Vilnius, Taikos g^ 98-51. Spaudė „Aušros“ spaustuvė, 233000 Kaunas, Vytauto pr. 23.

ŠPESARTO SMUKLĖ

Prieš daug metų, kada Špesarto keliai tebebuvo prasti ir ne taip važinėjami, kaip dabar, ėjo mišku du jauni berniokai. Vienas turėjo arti aštuoniolikos metų; jis buvo mechanikas. Antras, auksakalys, kuriam negalėjai daugiau duoti, kaip šešiolika, keliavo toliau savo gyvenime dar pirmą kartą. Buvo arti vakaras, ir netrukus, beinant siauru keliu tarp milžiniškų pušų, ir skroblų, ėmė temti. Mechanikas drąsiai žengė tolyn, linksmi sau švilpodamas ir rėkodamas su savo šuniu, ir, matyti, nelabai rūpinosi, kad nebetoli naktis, nors lig artimiausios smuklės dar nemaža buvo kelio. Bet auksakalys Feliksas dažnai baimingai žvalgėsi aplinkui. Sušlamėjus vėjui medžiuose, jis, rodos, girdėjo užpakaly kieno žingsnius; sujudėjus kokiam prie kelio krūmui, jam matėsi, kad kas už krūmo stovi ir / jį žiūri.

Tačiau auksakalys nebuvo prietaringas ir bailus. Viurcburge, kur jis mokėsi, buvo draugų laikomas tiesiog drąsoliu. Bet Šiandien kažkodėl ėmė jį baimė. Apie Špesartą jis buvo girdėjęs daug visokių daiktų: ir didelė gauja galvažudžių ten susimetusi, ir daugybė keleivių buvę apiplėšti paskutiniu laiku; maža to, dar pasakojo apie kelis baisius žmonių nužudymus, atsitikusius visai neseniai. Jis ėmė bijoti, kad nepalydėtų savo galvos, nes jie tebebuvo dviese ir priešintis apsiginklavusiems galvažudžiams maža tegalėjo. Jis gailėjosi paklausęs mechaniko, prikalbėjusio jį eiti dar ligi kitos stoties, o ne nakvojo pagiry.

- Jei šią naktį mane užmuš ir kartu su gyvybe nebeteksiu, ką aš turiu, tai būsi kaltas, tu, kad mane pagundei eiti į tą baisų mišką.

- Nebūk bailys, - atkirto. Tikras gizelis nieko neturi bijoti. Bet ką čia ir galvoti Argi tu manai, kad Špesaro galvažudžiai teiksis padaryti mums tiek garbės, jog jie mus užpuls Ir užmuš. Kas jiems iš to? Gal jiems reikalingas mano išėiginis surdutas, kur nešuos krepšy, gal reikalingi tie keli pfenigai, kur liko nuo talerio!, Važiuok ketvertu, būk apsirengęs auksu ir šilkais, tuomet tai muš, jei bus verta.

- Palauk! Ar negirdi, kad miške kas švilpia? - tarė išsigandęs Feliksas.

- Tai vėjas Švilpia medžiuose. Eik tik greičiau, nedaug beliko.

- Bepigu tau nebijoti, - atsakė auksakalys. - Tavęs paklaus, ką turi, iškratys ir paims daugiausia tavo išėiginį surdutą, guldeną ir dar tris dešimtis kreicerių. O mane, mane jie tuojau nužudys, nes aš nešu aukso ir brangių daiktų.

- Gerai, tik kam jie tave dėl to Žudys? Štai išlįs ten iš krūmų keturi ar penki su primuštais Šautuvais ir, atstatę juos į mus, labai mandagiai paklaus: „Ką čia sveiki turite? Duokite padėsime nešti!“ Išgirdęs taip gražiai kalbant, tu, žinoma, nebūsi avinas, atrisi savo krepšelį ir, nesakydamas nei žodžio, padėsi ant žemės geltoną liemenę, mėlyną surdutą, dvejus marškinius, visus karolius ir apyrankes, šukas ir kitus daiktus, kur turi, ir dar padėkosi jiems už tau dovanotą gyvybę.

- Taip? Tu manai, - atkirto Feliksas, - aš atiduosiu grafienės, mano krikšto motinos, brangenybes? Greičiau savo galvą! Greičiau sukapos jie mane į mažus kąsnelius! Argi ji nebuvo man motinos vietoj ir neaugino-mane nuo dešimties metų! Ar ji nemokėjo už mano mokslą, drabužių ir viską? Ir dabar, kada galiu ją lapkoti, kada nešu jos užsakymą, mano paties atliktą, kada savo padarytais karoliais galiu pasirodyti ko išmokęs, - dabar turiu atiduoti viską ir dar geltoną liemenę, gautą taip pat iš jos? Ne, gėriau mirčiau, negu tiems niekšams atiduočiau krikšto motinos brangenybes!

- Nebūk kvailas! - atsakė mechanikas. - Jei tave užmuš, grafienė vis tiek negaus tų daiktų. Todėl bus daug geriau, jei juos palydėsi, bet išgelbėsi savo gyvybę.

Feliksas nieko neatsakė. Jau buvo visai naktis, o jaunas mėnuo taip menkai švietė, jog per penkis žingsnius vos galėjai matyti. Jam pasidarė dar klaukiau jis ėjo, nesitraukdamas nuo Šono savo draugui Ir svarstė, kiek jo žodžiai teisingi, kiek ne. Taip, ėjo abudu arti valandos ir pagaliau iš tolo pamatė Šviesą. Feliksas, tarė, kad ten gali būti galvažudžių gyvenimas, bet mechanikas jį padrąsino, sakydamas, kad galvažudžiai gyvenantys požemių urvuose, o čia, turi būti, esanti ta pati smuklė apie kurią, jiems įeinant į mišką, sakė kažkoks žmogus.

Tai buvo ilgi, žemi namai. Priešais stovėjo vežimas, o netolimais, tvarte, žvengė arklys. Mechanikas su savo draugu prislinko prie vieno lango, jo langinės buvo atviros, ir pasistiebė apžiūrėjo visą trobą. Prie krosnies, ant suolo miegojo kažkoks vyras; iš jo drabužio galėjai spręsti, kad jis yra vežėjas, arba, teisingiau sakant, stovinčio prieš namus vežimo savininkas. Kitam krosnies Šone susėdusios verpė moteriškė ir mergaitė. Pasieny už stalo, prieš vyno stiklą, sėdėjo kitas vyras. Galvą jis turėjo padėjęs ant rankų, ir jo veido negalėjai matyti. Bet mechanikas iš jo drapanų sprendė, kad jis yra didelis koks ponas.

Jiems ten bestovint prieš langą, sulojo troboj šuva. Jam atsiliepė Munteris, mechaniko šuva, ir tuojau duryse pasirodė mergaitė ir pastebėjo keleivius.

Ji prižadėjo pataisyti jiems vakarienės ir pakloti patalą. Suėję į vidų, jie padėjo savo sunkiuosius krepšius, lazdas ir kepures į kampa ir susėdo už stalo šaly to pono. Ateiviai linktelėjo, tas atsistojo, ir jie išvydo gražų jaunikaitį, Širdingai atsakiusį jį pasveikinimą.

- Vėlyvi svečiai! - tarė jis. - Ir jūs nebijote keliauti Špesarto giria tokią tamsią naktį? O aš nei žingsnio nebedrįsau toliau važiuoti, pasistačiau čia arklį ir apsinakvojau.

- Puikiai jūs padarėte, - atsakė mechanikas. - Gero arklio bėgimas plėšikų ausims tiesiog muzika, viliojanti juos nuo didžiausio toumo. Bet jei mišku eina tokie suskiai, kaip Šit mes, kuriems galvažudžiai gali greičiau ką duoti, negu atimti, jie nei piršto nepajudins.

- Tikra tiesa, - atsiliepė, artindamasis prie stalo, vežėjas, pakeltas atvykusių keleivių šnekos iš miego. - Neturtingo žmogaus dėl pinigų nelies. Bet buvo atsitikimų, kad žudydavo ir neturtingus, o kartais priversdavo iš vieno su jais plėšti.

- Jei taip yra, - atsakė auksakalys, - tai mums labai praverstų pagalvoti apie tai, ką reikėtų daryti, kad lengviau būtų gintis tuose namuose. Mes tik keturiose, o su tų namų bernu penkiese. Jei jų užpultų mus kokia dešimtis, ką mes tuomet darytume? Ir, be to, pridėjo jis pašnibždomis, - kas gali guldyti galvą, kad šeimnininkai teisingi žmonės? - čia nėra ko bijoti, - tarė vežėjas. - Aš pažįstu šią smuklę jau dešimt metų, bet niekad jos jokio pikto daikto nepastebėjau. Šeimnininkės vyras retai tebūna namie. Sako, vynu prekybą varantis. Pati šeimnininkė sąžininga svetimo šiaudo nepajudins. Ne, taip sakydamas, sveikas ją tiesiog žėidi.

- Bet vis dėlto, - įsikišo pakeleivingas jaunikaitis, - vis dėlto negalėčiau labai prieštarauti tiems žodžiams. Atsiminkit, ką pasakoja apie žmones, dingusius tam miške. Prieš tai daugelis iš jų ketino nakvoti Šioj smuklėj. O kada po dviejų ar trijų savaitių jokios žinios apie juos nebūdavo, imdavo jų ieškoti, ir kai paklausdavo čia, tai visados atsakydavo, kad smuklėj jų nei matę nei regėję. Juk tai įtariama!

- Šunys žino! - atsiliepė mechanikas. - Matyti, geriau būtume padarę, jei būtume apsinakvoję girioj po medžiu, negu. Čia tarp tų keturių sienų, kur apie pabėgimą nėra ko nei galvoti, jei užstos visas duris: juk langai išpinti geležiniais virbalais!

Po tų kalbų visi susimąstė. Buvo labai panašu, kad girios smuklė susižino su galvažudžiais. Dėl tos priežasties nakvynė negalėjo būti rami, tuo labiau jog jie buvo girdėję daug atsitikimų apie keleivius, užpultus miegant ir nužudytus. Kad jų gyvybės ir neliestų, vis dėlto kai kurie smuklės svečiai didžiai nukentėtų, jei jiems atimtų dalį turto. Ir jie nusiminę žiūrėjo į savo stiklus. Nepažįstamas jaunikaitis dabar norėjo važiuoti su savo arkliu lygiais, ramiais laukais, mechanikas norėjo turėti prie savęs dvylika draugų stipruolių, apsiginklavusių su lazdomis, auksakalys Feliksas ėmė labiau drebėti dėl jo globėjos apdaro, negu dėl savo gyvybės. Vežėjas, susimąstęs ir nuolat vaikydamas nuo savęs savo pypkės dūmus, tarė:

- Vyrų, Šiaip ar taip, jie neturi mūsų užklupti miegant. Jei kas padėtų, aš sutinku visą naktį budėti.

- Ir aš sutinku... aš irgi! - atsiliepė visi kiti.

- Vis tiek miegoti negalėčiau, - pridėjo jaunikaitis.

- Bet kad neimtų miegas, reikia prasimanyti kokio darbo, - tarė vežėjas. - Kadangi mes kaip tik keturiose, tai, aš manau, galėtume kortomis paskelti. Bekartojant greičiau laikas eis, ir miego nenorėsime.

- Aš niekad jos nekartoju, - atsiliepė jaunikaitis, - todėl mažiausia galiu palaikyti jūsų kompaniją.

- Ir aš visai nemoku žaisti, - pridėjo Feliksas.

- Tai ką mes veiksime, kad nekortosime? - pasakė mechanikas. - Dainuoti? Viena, Čia nepatogu, o antra, dar greičiau prisišauktumėm plėšikus. Tai gal mįsles minti? Tas vėl neilgam... Žinot ką? Kas būtų, jei mes imtume vieni kitiems ką pasakoti? Ar tai bus dalykai linksmi ar rimti, teisybė ar pasakos, vis tiek mums padės gintis nuo miego, o laikas eis taip pat greitai, kaip prie kortų.

- Sutinku, jei pradėsite jus, - tarė šypsodamas jaunikaitis.- Jūs, amatininkai, keliaujat po visokius kraštus ir dėl to jau galite ką papasakoti. Juk kiekvienas miestas turi savo istoriją, savo pasakų.

- Žinoma, ką veiksi negirdėjęs, - atsakė mechanikas. - Bet jūs skaitote visokias knygas ir sužinot daug gražesnių ir įdomesnių dalykų. Todėl jūs ir galėtumėt papasakoti išmintingiau ir geriau, negu prastas amatininkas, kaip aš. Juk jūs, jei neklystu, esate studentas, mokytas?

- Mokyta - ne, - Šyptelėjo jaunikaitis, - o kad studentas - tas tiesa; dabar man vakacijos, ir važiuoju namo. Bet ką rašo mūsų knygos, pasakoti tinka mažiau, kaip tas, ką jūs girdite įvairiose vietose. Todėl pradėk ką nors, mes visi pasiklausysim.

- Tai dar geriau kaip kortos, - atsiliepė vežėjas, - jei kas pasakoja gražią istoriją. Aš dažnai tyčia važiuoju laukais peštomis ir klausausi, jei kas eidamas šalimais man pasakoja įdomius daiktus. O jei esti prastas oras, aš ne vieną pasisodinu sau tiesiog į ratus, bet už tai jis turi man pasakyti kokią pasaką. Aš turėjau vieną draugą, jį, turbūt, dėl to taip labai mylėjau, jog jis mokėdavo istorijų, kurias sakydavo po septynias ir daugiau valandų.

- Aš irgi, - pridėjo auksakalys, - baisiai mėgstu klausytis pasakojant. Mano šeimininkas Viurburge turėjo tiesiog atimti iš manęs knygas, kad neskaityčiau per daug visokių istorijų ir neapleisčiau savo darbo. Tai gerai, pradėk, - paragino jis mechaniką, - tik žiūrėk, kad pasakytum tikrai gražų dalyką: Žinau, kad pradėjęs gali pasakoti kiaurą naktį.

Mechanikas išmetė dėl stiprumo stikliuką, atsikosėjo ir taip pradėjo:

PASAKA APIE GULDENĄ

Aukštojoj Švabijoj dar ir dabar tebestūkso kadaise puikiausios tam krašte Colernų pilies griuvėsiai. Ji stovėjo ant stataus apvalainio kalno, nuo kurio toli matyti buvo visa apylinkė. Drašūs ir narsūs pilies valdytojai buvo žinomi ir gerbiami ne tik toj apylinkėj, bet visose vokiečių žemėse. Prieš daugelį amžių, kada, man rodos, dar nebuvo parako, viešpatavo toj tvirtovėj vienas iš Colernų, labai keisto būdo žmogus. Negali sakyti, kad jis per daug būtų spaudęs savo valdinius arba negerai gyvenęs su kaimynais; tačiau niekas juo nepasitikėdavo dėl jo paniurusių akių, raukšlėtos kaktos ir stačios, piktos kalbos. Maža buvo žmonių, neskaitant pilies tarnų, kurie būtų kada girdėję jį kalbant paprastai, kaip visi. Jei jis jodavo lauku ir kas pasitikęs nusiimdavo kepurę ir sveikindavo: „Labą vakarą, ponas grafi, Šiandien puikus oras,“ jis teatsakydavo: „Kvailas daiktas arba „Pats žinau.“ Jei jam ar jo arkliui kas neįtikdavo, jei kely sutikdavo sodžiaus žmogų su vežimu ir negalėdavo greitai pralėkti su savo juodoku .pro šalį, tada baisiai imdavo keiktis. Tačiau nebuvo girdėti, kad jis būtų kada sumušęs žmogų. Tam krašte jį vadino Čolernas Audra.

O Čolerno pati buvo gera ir meili, kaip pavasario saulutė. Širdingu žodžiu ar maloniu Žvilgtelėjimu ji dažnai suramindavo tuos, kuriuos įžeisdavo aštriais pasakymais jos vyras. Neturtėliams visur padėdavo, kur tik galėjo. Vasaros kaitromis ir žiemos šalčiais leisdavosi ji nuo stataus kalno lankyti neturtingų arba sergančių vaikų. Jei tuomet ją sutikdavo kely grafas, susiraukęs sakydavo: „Žinoma, kvailas daiktas,“ ir jodavo toliau.

Kitas moteris tie rūstūs žodžiai įbaugintų ir nuo to darbo atgrasytų. Viena pamanytų: kas man tie vargšai, jei mano valdovas juos niekais verčia? Kita iš puikybės arba apmaudo gal atšaltų nuo tokio pikčiurnos vyro. Bet ne tokia buvo Jadvyga, grafo pati. Ji, vis mylėjo vyrą; savo balta, gražia ranka glostė raukšles ant tamsios kaktos; juo rūpinosi ir gerbė. Ir kai po kelerių metų jai gimė sūnus, nenustojo mylėti ir vyrą; rūpindamasi vaiku, nepamiršo ir tėvo. Praėjo treji metai. Grafas Colernas matydavo sūnų tik sekmadieniais po pietų, kada jam atnešdavo parodyti auklė. Įsmeigęs akis, pažiūrėdavo į jį, kažką sau į barzdą pabambėdavo ir atiduodavo vaiką auklei. Tačiau kai vaikas išmoko tarti „tėtė“, grafas padovanojo nešiotei guldeną, bet kūdikiui nenusišypsojo.

Kai atėjo sūnaus trečioji gimimo diena, grafas liepė pirmą kartą jam užmauti kelnes ir visą gražiai aptaisyti šilkais ir aksomu. Paskui, liepęs atvesti savo juodoką ir dar antrą gražų arklį, jis pasiėmė kūdikį ant rankų ir, žvangėdamas pentiniais, ėmė leisti žemyn suktiniais laiptais. Pamačiusi tai, Jadvyga labai nustebo. Bet ji nebuvo pratusi klausinėti, kur jis rengias ir kada grįš. Tačiau Šį kartą baimė dėl vaiko atvėrė jai lūpas.

- Tu išjoji, grafi? - paklausė ji. Atsakymo nebuvo.

- Kam tu kūdikį imi? - klausė ji toliau. - Su manim eis Kūnas vaikščioti.

- Žinoma, - burbtelėjo Čolernas Audra ir išėjo pro duris. Kieme įkėlė vaiką už kojos į balną ir priišo tvirtai skarele. Paskui pats šoko ant savo žirgo ir išjojo risčia pro pilies vartus, laikydamas rankoj savo sūnaus arklio pavadj.

Iš pirmo vaikui, matyti, labai tiko joti su tėvu nuo kalno. Jis plojo delneliais, juokėsi ir tampė savo arklį už karčių, kad greičiau bėgtų, o grafas džiaugdamosis kelis kartus pasakė:

- Vyras iš tavęs bus!

Bet, išjojus į lygumą, vaiko narsumas tuojau "prapuolė. Iš pradžių jis nedrąsiai prašė tėvo joti palengviau. Bet tėvas, suraginęs arklį, pradėjo dar greičiau lėkti. Vaikas išsigando ir ėmė verkti, iš karto tylomis, o paskui visą gerklę paleidęs.

- Žinoma, kvailas daiktas, - tarė piktai tėvas. - Išjojo pirmą kartą ir bliauna... tylėk, o ne... - Bet tuo laiku, kaip jis norėjo padrašinti savo sūnų smarkiais žodžiais, jo arklys ėmė šokti piestu, ir kito arklio pavadis ištrūko iš jo rankos. Kai, apstabdęs savo gyvulį, atsigręžė atgal pažiūrėti sūnaus, pamatė arklį vieną, be mažojo raitelio bėgant į pilį.

Nors grafas Colernas kietos buvo širdies, bet sūnaus nebuvimas jį nugalėdino. Jis pamanė, kad sūnus bus nutiškęs ir guli kur ant kelio. Jis pagriebė sau už barzdos ir suvaitojo. Šoko grįžti atgal, bet vaiko niekur nebuvo. Jis jau tarė, kad išsigandęs arklys jį numetęs į vandens griovį, buvusį šaly kelio. Staiga išgirdo, kad užpakaly vaiko balsas Šaukia jo vardą, ir grįžtelėjęs pamatė - netoli kelio, po medžiu, sėdi sena moteris ir supa ant kelių vaiką.

- Kur tu radai tą vaiką, ragana? - suriko baisiai perpykęs grafas. - Tuoju duok jį man čia!

- Prašom nesikarščiuoti, Šviesiausias grafi, prašom nesikarščiuoti, -susijuokė ta moteris, - kad neatsitiktų nelaimė jūsų puikiam žirguli! Jūs klausiate, kur radau berniuką? O šfrai kur: jo arklys bėgo pro šalį, o jis pats kabėjo, pririštas tik už vienos kojos, ir plaukai tik nesiekė žemės. Aš jį ir pasigavau į savo prijuostę.

- Žinoma! - sušuko piktai grafas. - Dabar duok šen. Matai, negaliu nulipt: arklys spardosi ir gali jį užmušt.

- Tai prašom išmesti man guldeną, - nužemintai paprašė moteris.

- Kvailas daiktas! - atsiliepė grafas ir sviedė kelis pfenigus po medžiu.

- Ne! man reikia guldeno, - spyrėsi ji.

- Guldeno! Tu pati neverta guldeno! - perpyko grafas. - Greičiau duok šen kūdikį, kitaip tuoj užpjudyčiau tave šunimis!

- Aure kaip! Aš neverta guldeno? - atsakė ji juokdamasi; - Palauk, pamatysime, ar bus vertas vieno guldeno visas jūsų palikimas. O pfenigus gali grafas sau atsiimti. - Taip sakydama, ji metė grafui tris mažus pinigėlius ir taip tiesiai pataikė, jog jie visi įlėkė į Šikšninį maišelį, kurį grafas tebelaiškė rankoj.

Grafas taip buvo nustebintas, jog kelias minutes negalėjo nei žodžio ištarti. Paskui, lyg pasiutęs iš piktumo, pagriebė Šautuvą, atlenkė gaidžiuką ir ėmė taikinti į senelę. O ta visai ramiai glamžavo ir bučiavo grafiuką, laikydama jį prieš save taip, jog kulipka turėjo pirma tekti jam.

- Koks tu geras, koks tu puikus vaikelis, - sakė ji, - visada, būk toks, ir būsi laimingas.

Paskui ji paleido vaiką ir pagrasė grafui pirštu.

- Atsimink, grafi, kad likai skolingas guldeną, - tarė ji ir, pasiramstydama su skroblo lazdele, nukūprino mišką, neklausydama grafo plūdimo. Tarnas Konradas drebėdamas nulipo nuo arklio, užsodino vaiką ant balno, pats užšoko iš užpakalio ir nujojo su savo ponu į pilį.

Nuo to laiko grafas niekados daugiau nebeėmė sūnaus jodinėtis su savim. Kadangi jis buvo pradėjęs verkti ir rėkti, kai arkliai risčia bėgo, tėvas nusprendė, kad jis išlepintas vaikas, kad iš jo nieko nebus, todėl nenorėjo į jį nei žiūrėti; visada, kada berniukas meilindamasis ėjo prie tėvo kelių, tas jį varė nuo savęs, šiurkščiai sakydamas:

- Žinoma, kvailas daiktas!

Jadvyga kantriai kentė, kada vyras darė nuoskaudas jai, bet jos širdis negalėjo skausmu tverti, kai ji matė tėvą neteisingai elgiantis su nekaltu vaikeliu. Ji tiesiog sirgo iš gailės, - kai žiaurusis grafas smarkiai baudė kūdikį už menką nusikaltimą, ir galų gale neišturėjusi mirė geriausiais savo metais. Visi jos verkė, bet labiausiai gailėjo sūnus.

Nuo to laiko grafas dar mažiau rūpinosi sūnum: atidavė jį auklėti svetimai moteriai ir pilies kunigui, o netrukus ir visai; pamiršo, ypač kai vedė kitą pačią, turtingą merginą, kuri po metų padovanojo jam dvynus, du mažus grafiukus.

Maloniausias Kuno pasivaikščiojimas būdavo tada, kai jis galėdavo aplankyti senelę, išgelbėjusią jam gyvybę. Ji pasakodavo jam visados daug apie jo mirusią motiną ir apie tai, kiek ta gero yra jai padariusi. Pilies tarnai sakė jam nevaikščioti pas tą žiniūnę, gąsdindami, kad ji esanti kokiaragana; bet vaikas nebijojo, nes kunigas jam išaiškino, kad jokių; raganų pasauly nėra, kad žmonių kalbos apie moteris, mokančias kerėti ir lakstyti raitas su šluotomis, yra pasakos ir tušti prasimanymai. Tiesa, jis buvo matęs tos senelės visokių daiktų, kurių nesuprato, kam reikalingi; dar jis minė, kaip nepaprastai tiesiai ji pataikė įmesti tris pfenigus į tėvo piniginę; be to, ji mokėjo

taisyti visokių tepalų ir skystimų, tais gydė žmones ir gyvulius. Bet buvo visai netiesa, kad ji turinti kažkokią audros keptuvę, kad kai laikanti ją ant ugnies, pakilsianti baisiausia audra. Ji išmokė grafiuką daug naudingų dalykų, sakysim, taisyti vaistų nuo pasiutimo ir arklių ligų, daryti strigtų žuvims gaudyti ir visokių kitų gerų daiktų. Netrukus senelė paliko vienintelė jo draugė, nes auklė mirė, o pamotė visai jo nežiūrėjo.

Paaugėjus broliams, Kuno gyvenimas dar sunkesnis pasidarė. Jojant pirmą kartą, jiems pavyko nenukristi nuo arklio, ir Čolernas Audra nusprendė, kad jie išmintingi ir geri vaikai, labai juos pamilo, jodinėjo su jais kiauras dienas ir mokė visko, ką tik pats mokėjo. Bet nedaug gero jie taip išmoko; rašyti, skaityti grafas pats nemokėjo, todėl ir mylimųjų sūnelių tuo mokslu nevargino. Bet užtat dešimties metų keiktis jau mokėjo ne menčiau kaip tėvas, su kiekvienu pešėsi, tarp savęs gyveno kaip Šuva su kate, ir tik tada eidavo išvien ir pasidarydavo draugai, kai norėdavo nuskausti Kuną. Motina jų nedraudė, sakydama, kad peštynės berniukams sveikas ir naudingas yra daiktas. Bet kartą apie tai pasakė seniui grafui vienas tarnas. Nors tas savo papratimu burbtelejo; „Žinoma, kvailas daiktas“, bet vis dėlto susirūpino ir ėmė galvoti, ką reikėtų daryti, kad jie kartais viens antro mirtinai nenudėtų; senelės grasymas, kad jo visas palikimas nebūsiantis vertas guldeno, vis dar negalėjo jam išeiti iš galvos. Medžiodamas kartą po savo pilies apylinkes, jis pastebėjo du kalnus, tie jam pasirodė labai geri pilims statyti, ir tuojuo nusprendė pastatyti ten pilis. Ant vieno pastatė Gudruolio pilį, davęs tą vardą jai dėl to, jog jaunėlį savo sūnų iš dvynų dažnai vadino Gudruoliu už visokias jo gudrybes. Antrą pastatytąją pilį, norėdamas pasijuokti iš senelės, sakiusios, kad jo palikimas nevertas nei vieno guldeno, jis buvo manęs pavadinti Guldeno pilim, bet paskui pasitenkino paprastesnių Elnio kalno vardu. Abudu kalnai ir lig šiol taip vadinasi, ir kas lanko Alpes, tas gali ir šiandien juos matyti.

Senis grafas iš pradžių buvo ketinęs palikti vyresniajam sūnui Čolerną, antrajam Gudruolio pilį, o jauniausiajam - Elnio kalno. Bet jo pati nenurimo tol, kol jis neatmainė to sprendimo.

Kvailasis Kūnas, - taip jį vadino nelaimingąjį vaiką už tai, kad jis nebuvo toks ištvirkėlis ir peštukas, kaip jos sūnūs, - kvailasis Kūnas ir be to turtingas, būdamas savo motinos įpėdinis. Kam jam tas turtingas Čolernas? O mano sūnams nieko daugiau neteks, kaip tik vienos pilys su miškais.

Nors grafas visai išrodinėjo, jog teisybė reikalaujanti, kad ta pilis tektų vyresniajam sūnui, bet ji verkdama prašė maldavo tol, kol Čolernas Audra, pirma niekam neduodavęs priešintis, sutiko nusileisti ir užrašė jaunėliui Gudruolio pilį, vyresniajam iš dvynų Volfui Čolerną, o Kūnui - Elnio kalną su Balingeno miesteliu. Netrukus po to, kaip grafas parašė testamentą, sunkiai susirgo. Gydytojui, pasakiusiam, kad ir jam reiks mirti, jis atšovė: „Žinoma“, .o kunigui, liepusiam gailėtis už nuodėmes prieš mirtį, atsakė: „Kvailas daiktas“, keikdamasis jį nuvarė nuo savęs ir numirė.

Velionis dar nebuvo palaidotas, o grafienė jau atėjo pas Kuną su testamentu ir juokdamasi pasakė posūniui, kad jis dabar galintis parodyti savo mokslą, paskaityti, kas parašyta tam popieriu, būtent, kad jis turi iš Čolerno kraustyti. Ji su savo sūnumis džiaugėsi gavę tiek gražios žemės ir abidvi pilis, atimtas iš pirmagimio.

Kūnas nesipriešino mirusiojo valiai. Jis su ašaromis atsisveikino pilį, kur gimė, kur buvo palaidota jo brangioji motina, kur gyveno gerasis kunigas, o netolumais - vienintelis senas jo draugas, vaistininė senelė. Nors Elnio kalno pilis buvo graži, rūmai puikūs, bet toli nuo žmonių, todėl Kūnas greit ėmė ilgėtis gimtojo Čolerno.

Vieną vakarą grafienė ir jos sūnūs, dabar turėję po aštuoniolika metų, sėdėjo ant pilies balkono ir žiūrėjo tolyn. Staiga jie pamatė jojant gražų riterį. Paskui jį sekė keli tarnai su puikiais neštuvais. Jie ilgai spėjo, kas čia toks būtų. Galu gale jaunėlis sūnus sušuko:

- Juk čia ne kas kitas, kaip mūsų broliukas nuo Elnio kalno!

- Tas kvailiukas Kūnas? - nustebusi tarė grafienė. - A, tai jis čia nori mus pasikviesti pas save, o puikiais neštuvais mane nusinešti ant Elnio kalno. Ne, aš nelaukiau iš savo sūnaus, kvailojo Kuno, tokio gerumo ir meilumo. Vienas mandagumas vertas antro, lipkim žemyn ir eikim jo patikti prie pilies vartų. Būkit geri, gal jis jums ką ant Elnio kalno padovanos: tau arklį, tau Šarvą, o aš jau seniai laikiu jo motinos karolių.

- Aš jokių dovanų nenoriu iš to kvailio, - atsakė Volfas, - jam geras taip pat nebūsiu. Aš manau, kad jis padarytų daug geriau, jei nukeliautų į aną pasaulį pas savo tėvą, tada mums tektų Elnio kalnas ir visas turtas. Jums, motute, pigiai parduotumėm tuomet karolius.

- Ką tu snargly! - sušuko papykus motina. - Aš turiu iš tavęs pirkti karolius? Tai padėka už tai, kad aš tau išrūpinau Čolerną? Ne, mano gudragalvi, karolius turiu gauti dykai!

- Dykai nei arklys arklio nekaso! - atšovė, rodydamas dantis, sūnus. - Jei tiesa, kad karoliai verti gražiausios pilies, tai mes būtumėm paskutiniai mulkiai, užkabinę jums juos ant kaklo. Kaip tik Kūnas užmerks akis, mes tuoj nuvažiuosim į ten pasidalinsime viską ir savo karolių dalį parduosiu. Jei jūs, motute, duosite daugiau negu žydas, tai būs jūsų.

Taip kalbėdami, jie priėjo prie pilies vartų. Nelengvai grafienė pergalėjo savo pyktį už karolius. Grafas Kūnas jau užėjo ant keliamojo tilto. Pamatęs pamotę ir brolius, jis sustabdė arklį ir nušokęs mandagiai juos pasveikino. Nors jie buvo jam pridirbę daug pikto, bet jis nenorėjo jiems keršyti, atsimindamas, kad jie jo broliai, kad tą nedorą moteriškę mylėjo jo tėvas.

- Kaip gražu, kad sūnelis mūsų nepamiršta, - tarė saldžiu balsu šypsodama grafienė. - Kas girdėti ant Elnio kalno? Kaip ten gyveni? Ir neštuvus turi? Kokie puikūs! Karalienė nesigėdintų tokiuose sėdėti. Tik stinga jaunos, gražios šeimininkės su jais keliauti.

- Lig Šiol apie tai dar negalvoju, motute, - atsakė Kūnas, - dabar noriu pasiimti į namus ką kitą savo draugijai, dėl to ir atsigabenau neštuvus.

- Koks jūs geras ir rūpestingas! - perkirto jį, meiliai nusišypsojusi, grafienė.

- Juk jis vargšas nebebajoja, - tarė Kūnas, - pilies kapelionas, kunigas Juozapas. Aš jį noriu pasiimti pas save. Jis mano senas mokytojas. Aš taip buvau su juo susitaręs, kai važiauvau iš Colerno. Taip pat norėčiau atsiimti tą senelę vaistininkę, kur gyvena pakalnėje. Pažvelkit, kokia dabar ji sena, o kadaise man gyvybę išgelbėjo, kai buvau pirmą kartą išjojęs su savo mirusiu tėveliu. - Juk ant Elnio kalno mano nemažai kambarių, tegu ji ten numiršta.

Tai pasakęs, jis nutraukė per kiemą pas kunigą. Volfas iš piktumo kramtė lūpas, grafienė iš apmaudo pagelto, o mažasis gudruolis pradėjo garsiai juoktis:

- Kiek man duodat už arklį, gautą iš jo dovanų? - tarė jis. - Broli Volfai, duok man už jį Šarvą, kur tau davė! Ka! ka! ka! Jis nori pasiimti kunigą ir seną raganą? Tai graži porelė! Dabar lig pietų jis galės mokytis su kunigu graikų kalbos, o po pietų imti kerėjimo pamokas iš tos raganos. Tai bent juokus krečia tas pusgalvis Kūnas!

- Tiesiog netašytas žmogus! - atsakė grafienė. - Nėra ko tau iš to juoktis, mažasis gudruoli. Tai gėda visai giminei. Dabar niekur negalėsi akių parodyti. Visa apylinkė juoksis, kai išgirs, jog grafas Čolernas labai iškilmingai parsigabeno neštuvais seną raganą ir priglaudė ją savo namuose. Nusekė į motiną, visados draugavusia.su ligoniais ir visokiais valkatomis. O, jo tėvas apsiverstų grabe, kad tarsi žinotų.

- Taip, - pridėjo mažasis gudruolis, - tėvas ir iš kapo pasakytų: „Žinoma, kvailas daiktas!“

- Tikrai, aure jis eina su seniu ir nesigėdina jį vestis už rankos, - bjaurėdamasi sušuko grafienė, - einam iš čia, aš nenoriu daugiau su juo susitikti.

Tie prasisalino, o Kūnas atvedė savo seną mokytoją lig tilto ir pats padėjo jam įlipti į neštuvus. Pakalnėj jis sustojo prieš senelės trobelę ir rado ją jau apsitaisiusią. Ji turėjo pilną krepšį visokių stiklainių, puodelių, buteliukų su įvairiais skystimais ir savo skroblo lazdelę.

Tačiau buvo ne taip, kaip papykusi. pranašavo grafienė. Visoj apylinkėj niekas nemanė juoktis iš grafo Kuno. Visi jį gyrė, kad jis palengvinęs senas moteriškės dienas. O už tai, kad jis pasiėmė pas save kunigą, jį laikė doru vyru. Tiktai pamotė ir broliai jį niekino ir jo gėdinosi. Bet tuo jie tik sau kenkė, nes kiekvienas piktinosi tokiu negirdėtu jų pasielgimu; buvo kalbų, kad jie su motina piktuoję gyvenantys ir tarp savęs nuolat rieiantysis. Kūnas kelis kartus bandė susigerinti su broliais, nes jam buvo nesmagu, kad tie, jodami pro Elnio kalną, niekadose neužsuka jo aplankyti arba, sutikę jį miške ar lauke, sveikinasi su juo šalčiau, negu su svetimais. Bet jo bandymai baigėdavosi niekais, ir dar broliai paskui iš to juokus darydavo. Kartajam atėjo į galvą dar vienas būdas patraukti į save brolių širdis. Tarp trijų pilių beveik vidury buvo tvenkinys, bet Kuno žemėj. Tam tvenkiny buvo puikiausių visoj apylinkėj lydžių ir karpių, ir broliai, mėgdavę žuvauti, labai pyko, kad tėvas to tvenkinio neužrašė jiems. Jie buvo per daug didūs, kad gaudytų žuvį be brolio žinios, tačiau nenorėjo prašyti leidimo. Žinodamas, kaip broliams tinka tas tvenkinys, pakvietė jis juos kartą ten susieiti.

Buvo gražus pavasario rytas. Visi trys broliai iš trijų pilių atvyko prie tvenkinio beveik tą pačią minutę.

- Žiūrėk, - sušuko mažasis Gudruolis, - kaip gerai išėjo! Aš išjojau, kai pily mušė septintą valandą.

- Aš irgi! Ir aš! - atsakė broliai iš Elnio kalno ir Čolerno.

- Tai, vadinasi, tvenkinys yra pačiam vidury, - kalbėjo jis - Puikus vanduo.

- Taip, todėl jus ir pakviečiau čia. Aš žinau, kad jūs labai mėgstate žuvaut, ir nors aš taip pat dažnai- meškerioju, bet žuvies išteks trims pilims, o ant jų krantų išsitektumėm, jei ateitumėm gaudyti ir visi vienu kartu. Dėl to aš nuo Šios dienos noriu, kad tas vanduo būtų visų trijų bendras turtas, kad kiekvienas iš mūsų turėtų tokias pat teises į jį, kaip aš.

- O, mūsų brolelis šiandien labai dosnus, - tarė juokdamasis Gudruolis: - jis mums duoda Šešis margus vandens ir kelis šimtus žuvų! O ką iš mūsų už tai nori gauti? Juk dykai nei arklys arklio nekaso!

- Aš jums dovanuju, - atsakė Kūnas. - Aš tik norėčiau dažniau su jumis susitikti prie tvenkinio ir pasišnekėti. Juk mes vieno tėvo vaikai.

- Ne, - atkirto Gudruolis, - tas neišdegs! Nėr kvailesnio daikto, kaip žuvauti draugijoje, visada vienas kitam baidys žuvį. Padalinkim geriau dienas: sakysim, pirmadieniais ir ketvirtadieniais tu, Kūnai, antradieniais ir penktadieniais - Volfas, trečiadieniais ir Šeštadieniais - aš Manyčiau, taip tiktų labiau.

- O aš manyčiau, kad ne, - atsiliepė rūstusis Volfas. - Aš jokių dovanų nenoriu ir dalintis su nieku nemėgstu. Tiesą sakant, mes visi turim lygias teises į tą tvenkinį, todėl meskime kauliukus ir tada matysim, kam jis atiteks. Jei aš būsiu laimingesnis už jus, tai jūs visada galėsit prašyti manęs leidimo ten žuvauti.

- Aš niekadęs nežaidžiu kauliukais, - atsakė Kūnas nuliūdęs, kad negali susikalbėti su savo broliais.

- Žinoma, - susijuokė Gudruolis, - mūsų broliukas labai dievobaimingas ir kauliukų žaidimą laiko didele nuodėme. Bet aš jums teikčiau kitą dalyką, kurio nesigėdintų nei dievobaimingiausiajį davatka. Atsineškimė meškeres, ir kas šį rytą, lig Čolerno varpui išmušant dvyliktą valandą, pagaus daugiausia žuvų, to bus tvenkinys.

- Tikrai neišmintingas būčiau, - tarė Kūnas, - jei sutikčiau gintis dėl to, kas yra man palikta tėvo. Bet kad jūs matytumėt, jog aš iš širdies norėjau su jumis pasidalinti, atsinešiu savo meškerę.

Jie parėjo namo, kiekvienas į savo pilį. Dvynai tuojau liepė savo tarnams išvartyti visus akmenis ir pririnkti sliekų žuviai gaudyti, o Kūnas pasiėmė savo paprastą meškerę ir ėdesį, kurį daryti buvo jį išmokusį ta žiniūnė, ir pirmutinis atėjo į tą vietą. Kai atvyko broliai, davė jiems išsirinkti geriausias vietas, o pats užmetė meškerę paskui. Ir žuvys tartum pažino savo Šeiminką. Pulkai karpių ir lydžių knibždėjo apie jo meškerę. Senesnės ir didesnės žuvys vijo tolyn mažesnes, ir kas valandėlę jis traukė po vieną. Metant vėl meškerę, jau koks dvidešimt griebė išsižioję kabliuką. Nepraėjo dar nei dviejų valandų, o aplinkui visa žemė priversta buvo puikios Žuvies. Tada jis padėjo savo meškerę ir nuėjo pažiūrėti, kaip sekasi broliams. Gudruolis buvo pagavęs mažą karpelį ir dvi menkas baltžuves, o Volfas tris mešrus ir dvi nedideles aukšles. Abudu pikti žiūrėjo į vandenį, nes iš savo vietų jie matė didelę daugybę žuvų, Kuno pagautų. Kai Kūnas priėjo prie Volfo, tas baisiai perpykęs pašoko ir, sutraukęs ašutus ir sulaužęs meškerkotį, sumetė į tvenkinį:

- Aš norėčiau turėt vietoj vieno tūkstantį kabliukų, ir kad ant kiekvieno purtytųsi po vieną žuvį! - sušuko jis. - Bet čia, matyti tau, Kuriai, velnias padeda, kad per vieną valandą sugavai daugiau žuvų, negu aš per metus!

- Taip, taip, dabar suprantu, - įsikišo Gudruolis. - Jis išmoko gaudyti žuvį iš tos prakeiktos raganos, o mes, kvailiai, einam žuvauti kartu su juo! Juk jis pats greit pavirs į žynį.

- Jūs netikę žmonės! - pasakė įerzintas Kūnas. - Šį rytą man buvo progos įsitikinti, kad jūs besočiai, begėdžiai ir tamsuoliai. Dabar eikit sau namo ir niekad nebegrižkit čia: tikėkit, jūs būtumėt daug laimingesni, kad būtumėt nors pusę tiek dori ir geri kaip ta moteriškė, kur vadinate ragana.

- Ne, ji tikra ragana! - atsakė pajuokdamas Gudruolis. - Visos raganos moka pranašauti, o tavo žiniūnė tiek tegali pranašauti, kiek žąsis pavirsti į gulbę. Ji dar tėvui yra sakiusi, kad jo palikimą galėsi pirkti už vieną guldeną, kitaip sakant, viskas išeis vėjais. Tačiau lig savo mirties jis valdė tiek žemės, kiek akys mato nuo Čolerno viršūnės. Ne, tavo ta žiniūnė ne kas kitas, kaip tamsi, kvaila boba, o tu - mulkis, ir tiek!

Po tų žodžių Gudruolis pasiskubino tuojau prasišalinti, bijodamas smagios brolio rankos. Su juo nurūko kartu ir Volfas, pirma paleidęs iš burnos visus keiksmus, išmokus iš savo tėvo. Kūnas nuėjo namo be galo nuliūdęs, nes jam dabar visai paaiškėjo, kad broliai niekadęs daugiau nenorės su juo taikintis. Jis dėl to taip susigraužė, jog kitą dieną sunkiai apsirgo, ir tik kunigo Juozapo paguodos žodžiai ir senelės vaistai jį išgelbėjo nuo mirties.

Sužinoję apie Kuno ligą, broliai pakėlė puotą ir pasigėrę susitarė, kad tas, kas pirmas išgirs apie jo mirtį, turės iššauti iš visų armotų ir gaus iš Kuno rūsio siūlė geriausio vyno. Nuo to laiko Volfas laikė sargybą netoli Elnio kalno, o Gudruolis už didelius pinigus papirkto vieną Kuno tarną, kad Šis jam tuojau praneštų, kai brolis pradės merdėti. Bet tarnas buvo labiau atsidavęs savo gerai teisingam ponui, negu piktam Gudruolio pilies grafiui. Vieną vakarą jis paklausė žiniūnės apie savo pono sveikatą ir, išgirdęs jį einant geryn, papasakojo apie brolių susitarimą paskelbti jo mirtį džiaugsmingais armotų šūviais. Senelė labai tuo pasipiktino. Ji tuojau viską pranešė grafiui ir, kadangi šis nenorėjo tikėti, kad jo broliai būtų tokie beširdžiai, ji patarė paleisti žinią, kad jis miręs, ir žiūrėti, ką jie darys: ar Šaus iš armotų, ar ne. Grafas liepė ateiti tarnui, papirktam brolio, dar kartą išklausinėjo ir tada liepė jam joti į Gudruolio pilį ir paskelbti, kad jis tuojau mirsiantis.

Jam leidžiantis nuo Elnio kalno, pastebėjo grafo Volfo sargas, sustabdė jį ir paklausė, kur jis taip skubina.

- Oi, - tarė Kuno tarnas, - mano nelaimingas ponas nebesulauks vakaro, visi nustojom vilties.

- Taip? - sušuko jis ir paknopstom nubėgo pas savo arklį. Užšokęs ant jo, kaip žaibas prirūko į Čolerną. Arklys pailsęs krito vartuose, ir jis tik spėjo surikti: „Kūnas miršta“ ir apalpo. Subaubė tada armos nuo Čolerno aukštybių. Grafas Volfas džiaugėsi su motina dėl sules vyno, palikimo, tvenkinio, karolių ir didelio armotų skardo. Bet ką jie palaikė skardu, buvo armotų šūviai nuo Gudruolio pilies. Volfas nusijuokęs tarė savo motinai:

- Vadinasi, Gudruolio irgi turėta Šnipas, ir mes tuojau pasidalinsim vyną ir visą palikimą.

Bijodamas, kad Gudruolis nenuvyktų į ten pirma ir nepasiimtų kokių mirusio brangenybių, sėdo, nieko nelaukdamas, ant arklio. Prie tvenkinio susitiko abu broliai ir iš gėdos paraudo, nes tas ir tas norėjo atvykti į pilį anksčiau. Apie Kuną nepaminėjo nei žodelio, jodami visą kelią kalbėjosi, kas ir kaip valdys Elnio kalną. Kai jie jojo per tiltą, jų brolis, sveikas ir gyvas, žiūrėjo į juos pro langą; jo akys buvo pilnos rūstybės. Pamatę jį, tie baisia išsigando ir, tardamiesi išvydę šmėklą, pradėjo žegnotis. Bet, įsižiūrėję geriau, jie įsitikino, kad prieš juos buvo tikras jų brolis, o ne kokia šmėkla, ir Volfas sušuko:

- O kad tave!.. Kas per velnias, aš maniau, kad tu mirei!

- Kas atidėta, tas nepralaimėta, - tarė jaunesnysis, žiūrėdamas į brolių. Tada Kūnas tarė geriausingu balsu:

- Nuo šios valandos visokie giminystės ryšiai tarp mūsų sutraukti. Aš gerai supratau jūsų džiaugsmingus šūvius. Bet atsiminkite: mano kieme stovi penkios armos, ir aš dėl jūsų liečiau jas primušti. Traukitės iš čia greičiausiai, kitaip tuojau pamatysit, kaip Saudo nuo Elnio kalno.

Matydami, taip rimtai kalbant, jie nelaukė, kad sakytų antrą kartą. Paspaudė, arklius, beregint nubrazdėjo nuo kalno, o brolis juos pavykėjo armos Šoviniu, kuris taip baisia prakaukė per juos, jog jie labai žemai ir mandagiai palenkė savo galvas. Bet jis nenorėjo į juos pataikinti, tik taip pagąsdinti.

- Kam tu šaudei, kvaily? - paklausė piktai Gudruolis. - Aš šoviau tik dėl to, kad išgirdau tave šaunant.

- Priešingai, klausk nors motinos! - atsakė Volfas. - Tai tu šovei pirmas ir padarei tiek gėdos, žalty! Jaunesnysis neapsileido, ir kol jie prijojo tvenkinį, taip išsikeikė ir išsipravardžiavo paskutiniaus žodžiais, jog persiskyrė su didžiausia neapykanta.

Kitą dieną Kūnas parašė testamentą, ir žiniūnė tarė kunigui:

- Gali derėtis, iš ko nori, kad broliams jis nieko neužrašė.

Nors jai labai rūpėjo ir labai klausinėjo savo mylimojo grafo, bet šis, nepasakė, kas yra parašytą testamente, ir jai visai neteko to sužinoti, nes po metų geroji moteriškė mirė, nebeišsigelbėjo nei savo tepalais, nei gėrimais. Ir mirė, ne dėl ligos, bet dėl to, kad buvo devyniasdešimt aštuonerių metų, tokio amžiaus, kur ir visai sveiką žmogų gali nuvaryti į kapus. Grafas Kūnas liepė ją palaidoti ne kaip vargingą moteriškę, bet kaip savo motiną. Netrukus paskui mirė ir kunigas Juozapas, ir gerasis grafas paliko visai vienas savo pilį.

Bet neilgai teko jam vargti toj atskirybėj. Dvidešimt aštuonerių metų gerasis Kūnas mirė, ir pikti žmonės tvirtino, kad jį nunuodijęs Gudruolis.,

Ar tas buvo taip, ar ne, bet, praėjus kelioms valandoms po jo mirties, vėl pasigirdo armotų trenksmas. Iš Čolerno ir Gudruolio pilies buvo paleista dvidešimt penki šūviai.

- Šį kartą tikrai gali sakyti, kad jis mirė, - tarė Gudruolis, sutikęs kely brolių.

- Taip, - atsakė Volfas. - O jei jis Šį kartą prisikels iš numirusių ir rėkos prie lango kaip tada, tai aš šautuvu, kur nešiosi, priversiu jį nutilti ir būti mandagų.

Joiant į Elnio kalną, prie jų pritapo kažkoks nepažįstamas riteris su palydovais. Jie sprendė, kad Čia bus jų brolio draugas, atvykęs jo laidoti. Tada jie dėjosi labai nuliūdę, gyrė riteriui mirusįjį, gailėstavo dėl jo ankstyvos mirties, o Gudruoliui pasisėkė net kelias ašaras išspaust. Bet nepažįstamas riteris tylėdamas jojo į pilį, neatsakė jiems nei žodžio.

- Dabar galim pasilsėti. Tarnai, duokit Čia vyno, rik paties gerojo! - riktelėjo, Šokdamas nuo arklio, Volfas.

Suktiniais laiptais jie užėjo ant viršaus į salę, paskui į ten atsekė ir tylusis riteris. Kai broliai susėdo už stalo, jis išėmė iš kišenės sidabrinį pinigą ir metė jį ant stalo. Tas skambėdamas nuriedėjo, o riteris tarė:

- Štai jūsų palikimas, lygiai guldenas. Taip turi būti.

Broliai nustebę pasižiūrėjo į vienas antrą ir nusijuokę paklausė, ką tai turėtų reikšti.

Tada riteris išsiėmė pergamentą su daugybe antspaudų. Ten Kūnas buvo surašęs visus piktuosiuos darbus, padarytus jam brolių, o gale aiškiai ir tiksliai pažymėjo, kad visas jo turtas, judinamasis ir nejudamasis, išskyrus motinos karolius, po jo mirties turi būti parduotas Viurtembergui, būtent, viską už vieną gulieną. Užpuolius turi būti pastatyta Balingene pavargėlių prieglauda.

Netikėta naujiena broliams žadą užkando. Pažvelgę jie į vienas antrą, bet jau be juoko, tik sukandę dantis iš pikto, nes Viurtembergu! nieko negalėjo padaryti. Tokiu būdu jiems ištrūko iš nagų puikūs rūmai, girios, laukai, Balingeno miestelis ir net tvenkinys, ir gavo jie tikrai vienai vieną guldeną.

Volfas įsikišo piktai į kišenę pinigą, užsitraukė ant akių kepurę ir, neatsisveikinęs su Viurtembergo riteriu, šoko ant arklio ir nujojo į Colerną.

Bet kai kitą rytą jį pradėjo motina barti, kad jie prakišę palikimą ir karolius, jis nuvyko pas Gudruolį į jo pilį.

- Ar mes pragersim, ar pražaisi mūsų palikimą? - paklausė jis.

- Geriau pragerkim, - tarė Gudruolis. - Juk mūsų abiejų yra. Jojam į Balingeną ir tyčia parodysim žmonėms, kad mums visai negaila to miestelio.

- O koks gardus „Ero“ restorane raudonasis!

- Karalius negeria geresnio, - pridėjo Volfas.

Jie kartu nujojo į Balingeną, suėjo į „Era“ ir išgėrė raudonojo už visą guldeną. Tada Volfas atsistojo, išsiėmė iš kišenės sidabrinį pinigą su bėgančiu elniu, metė jį ant stalo ir tarė:

- Štai guldenas, lygiai tiek, kiek išgėrėm.

Šeimininkas paėmė guldeną, apžiūrėjo jį iš vienos ir antros pusės ir šypsodamas tarė:

- Taip, jei čia būtų guldenas ne su elniu. Vakar naktį atvyko iš Štutgarto pasiuntinys ir šiandien rytą viešai paskelbė Viurtembergo kunigaikščio vardu, kuriam dabar priklauso šis miestelis, kad tie pinigai nebeturi jokios vertės, todėl man duokit kitą.

Broliai išbalę pažvelgė į viens antrą.

- Mokėk, - tarė vienas.

- O tu nieko neturi? - paklausė antras. Vienu žodžiu, jie liko Balingeno „Erui“ kalti guldeną.

Tylėdami ir susimąstę grįžo jie namo. Atvykus lig kryžkelės, kur vienas kelias eina į Golerną, antras į Gudruolio pilį, jaunėlis brolis tarė:

- Kas gi dabar bus? Vadinas, mes gavom palaikymą mažiau kaip nieko, ir dar vynas buvo netikęs.

- Taip, - atsakė brolis, - įvyko žiniūnės pranašavimas- „Pamatysim ar bus vertas vieno guldeno visas jūsų palikimas. Dabar mes už jį nebegalim nupirkti nei stiklo vyno.

- Žinoma, - tarė Gudruolis.

- Kvailas daiktas! - pridėjo Volfas ir nujojo į pilį, pykdamas ant savęs ir ant viso pasaulio.

- Tokia tai istorija apie guldeną, - pabaigė mechanikas, - ir ji tikra, Diurvangeno smuklės šeimininkas, kur gyvena netoli tų trijų pilių, papasakojo tai mano geram draugui, jis dažnai vadovu keliauja per Svabijos Alpes ir nuolat sustoja Diurvangene.

Smuklės svečiai pagyrė mechaniką.

- Kokių daiktų gali išgirsti šiam pasauly! - atsiliepė vežėjas. - Tikrai, man dabar smagu, kad negaištame prie kortų. Čia kur kas geriau. Aš gerai įsidėjau į galvą tą istoriją, rytą papasakosiu savo draugams, nepraleisiu nei vieno žodelio.

- Tai bepasakojant, ir man Šis tas atėjo į galvą, - tarė studentas.

- Sakyk, sakyk! - prašė jo mechanikas ir Feliksas.

- Gerai, - atsakė jis, - juk vis tiek, dabar ar paskui, bus mano eilė. Suprantamas daiktas, aš pasakosiu, ką pats esu girdėjęs. Ir tas, ką aš noriu pasakoti, kartą tikrai atsitiko. Jis atsisėdo patogiau ir buvo bepradedantis sakyti, bet šeimininkė patraukė ratelį ir priėjo prie svečių.

- Dabar, ponai, metas jau gulti; - tarė ji, - išmušė devynias, o rytoj vėl bus diena.

- Gerai, tai ir eik sau gulti! - atsiliepė studentas. - Duok čia mums dar butelį vyno ir daugiau keliauk sau sveika.

- To negalima, - atsakė ji piktai. - Kol svečiai sėdi, šeimininkė ir tarnai negali migti. Aiškiai pasakyta, kraustykitės į savo kambarius! Ilgiau kaip lig devynių neleisiu savo namuose girtuokliauti!

- Kas jums galvoj? - tarė mechanikas nustebęs. - Juk vis tiek, ar mes sėdim čia, ar ne, kai jūs miegate? Mes teisingi Žmonės, nebijokite, nieko jūsų neliesim ir neužmokeję neišvažiuosim. Nei vienoj smuklėj taip su manim nesielgė.

Moteris piktai pažvelgė į jį.

- Gal jūs manot, kad dėl kiekvieno valkatos, duodančio uždirbti dvylika kreicerių, aš ardysiu namų tvarką? Sakau paskutinį kartą, kad netvarkos nesikęsiu!

Mechanikas norėjo dar kažką atsiliepti, bet studentas pamerkė jam akį, kad tylėtų.

- Gerai, - tarė jis, - jei šeimininkė nenori čia mūsų palikti, tai prašom nuvesti į mūsų kambarius. Tik prašom duoti mums tiek Šviesos, kad galėtumėm rasti kelią.

- Tuo negaliu patarnauti, - atsakė ji šiurkščiai. - Kiti ras kelią ir patamsy, o sveikam ganės to žvakgalio. Daugiau šviesos mano namuose nėra.

Jaunikaitis tylėdamas paėmė žiburį ir atsistojo. Amatininkai pasiėmė savo krepšius, norėdami juos nusinešti ir pasidėti pas save kambarį. Jie nusekė paskui studentą, tas, eidamas priešais, švietė laiptus.

Užlipus į viršų, studentas atidarė duris ir susikvietę visus į savo kambarį.

- Nebėr abejojimo, - tarė jis, - mes pakliuvom į galvažudžių varžą. Ar jūs nepastebėjot, kaip ji rūpinosi, kad mes greičiausiai eitumėm gulti, ar nematėt, kaip ji nenori duoti mums budėti ir būti krūvoj? Dabar ji, matyti tikisi, kad mes sumigsim ir mus, kaip vištelius sugaudys.

- O kaip jūs manot, ar negalėtumėm dar pabėgti? - paklausė Feliksas. - Miške vis dėlto lengviau būtų išsigelbėti, negu čia troboj.

- Langai, ir čia išpinti geležiniais virbais! - atsakė studentas, mėgindamas ištraukti vieną iš jų, bet negalėdamas nei iš vietos pajudinti. - Pabėgti belieka vienas kelias - pro duris; bet nemanau, kad mus išleistų.

- Reikia bandyti, - tarė vežėjas. - Pamėginsiu, ar negalėsiu išeiti į kiemą. Jei pavyktų, sugrįšiu paimti jūsų.

Visi sutiko, ir vežėjas, nusiavęs batus, pirštais ėmė leisti laiptais žemyn, o jo draugai iš viršaus klausėsi. Jis jau nušliaužė lig pusės laiptų laimingai ir niekieno nepastebėtas. O kai jis prisišliejo ten prie vieno stulpo, staiga priešais iššoko didelis Šuva ir įsikabino nagais į pečius, rodydamas jam prieš akis dvi aštrių dantų eiles. Jis nedrįso nei iš vietos pasijudinti, kitaip tas baisus šuva tuojau būtų jam pagriebęs už gerklės! Šuva pradėjo loti, ir tuojau atbėgo tarnas ir šeimininkė su *žvakėmis*:

- Kur eini? Ko tau reikia? - suriko moteriškė.

- Man reikia šį tą atsinešti iš vežimo, - atsakė drebėdamas vežėjas, nes, atsidarius durims, jis pastebėjo kelis įtariamus vyrus su šautuvais rankose.

- Negalėjai anksčiau atsinešti? niurnėdama atsakė šeimininkė. - Jokūbai, užkelk kiemo vartus ir pasviesk jam prie vežimo.

Šuva su baisiu snukiu paleido vežėją ir vėl atsigulė skersai laiptų, o tarnas uždarė kiemo vartus ir jam pašvietė. Apie pabėgimą nebuvo ko nei manyti. Kai vežėjas galvojo, ką čia jam reiktų pasiimti iš vežimo, atsiminė apie svarą vaškinių Žvakių, kur turėjo nuvežti į artimiausią miestelį. „To žvakgalio vargiai išteks ilgiau kaip ketvirčiui valandos, - tarė jis sau, - o Šviesa mums reikalinga.“ Išitraukė iš vežimo porą vaško žvakių ir paslėpė rankovėj, o dėl akių nusinešė savo apsiaustą, juo kaip jis aiškinosi tarnui, norėjo naktį užsikloti.

Laimingai sugrįžęs į kambarį, jis papasakojo apie baisų šunį, sergstintį laiptus, apie ginkluotus vyrus, matytus iš tolo, apie kitus dalykus, iš ko galėjai spręsti, kad juos nori suimti, ir pabaigė, atsidusęs:

- Šios nakties mes nebeišgyvensim!

- Aš to nemanau, - atsakė studentas. - Nemanau, kad tie žmonės būtų tokie kvaili, jog dėl menkos naudos, kurią gali turėti iš mūsų, mus keturis žudytų. Gintis mums nėra ko. Aš nustočiau daugiausia. Mano arklys jau jų rankose, o aš prieš keturias savaites už jį mokėjau penkias dešimtis dukatų. O pinigus ir drabužius atiduosiu nesipriešindamas: gyvybė juk brangesnė už viską.

- Gera jums kalbėti, - atsakė vežėjas. - Tuos daiktus, kur gali nustoti, lengvai jūs vėl įgysite. O aš juk esu pasiuntinys iš Asafenburgo, ir mano vežime yra daug visokios gėrybės, o tvarte pora gražių arklių - visas mano turtas.

- Ir aš nemanau, kad jie darytų jums ką pikto, - atsiliepė auksakalys. - Apiplėšus pasiuntinį, gali sukelti visur daug riksmo ir ašarų. O aš manau lygiai taip, kaip sakė studentas. Aš greičiau atiduosiu viską, ką turiu, ir prisieksiu niekam nieko nesakyti ir niekados nesiskųsti, negu dėl menko turto priešintis žmonėms, turintiems šautuvus ir pistoletus.

Tuo tarpu vežėjas ištraukė savo vaškines žvakes, pripildė jas prie stalo ir uždegė.

- Tai atsiduokim savo likimui ir laukim, kas toliau bus, - tarė jis. - Sėskime visi kartu ir pradėkim ką pasakoti, kad lengviau nuvarytumėm miegą.

- Gerai! - atsakė studentas. - Dabar mano eilė, tai aš jums ką nors papasakosiu.

ŠALTOJI ŠIRDIS

PIRMOJI DALIS

Kas keliauja per Švabiją, tas neturėtų pamiršti bent truputį užsukti į Švarcvaldą. Ne dėl girių, nors ne visur galėtum matyti tokią gausybę didelių ir puikių eglynų, bet dėl žmonių, kurie griežtai skiriasi nuo visų apylinkės gyventojų. Jie aukštesni už kitus žmones, plačių pečių ir tvirto sudėjimo. To skirtumo priežastis yra ne kas kitas, tik gaivinantis girios oras, apdovanojęs juos stipresniais plaučiais, geromis akimis ir tvirtu būdu, nors, gali būti, kiek šiurkštesniu kaip žemų vietų ir lygumų gyventojų. Jie žymiai skiriasi nuo plačių laukų gyventojų ne tik veidu ir ūgiu, bet taip pat papročiais ir drabužiu. Geriausiai vilkėjo Badeno Švarcvaldo gyventojai. Vyrai visą laiką vaikščiojo barzdoti: savo barzdų niekad neskuta ir nekerpa. Juodi švarkai, plačios kelnės ir smailios, dideliais kraštais skrybėlės duoda jiems daug ypatingumo, o taip pat rimtumo ir orumo. Ten žmonės paprastai verčiasi stiklo gaminimu; be to, jie dirba laikrodžius, tais jie aprūpina pusę pasaulio.

Kitoj pusėj miško gyvena kita tos pačios giminės šaka, bet jie dirba kitus darbus ir turi ne tuos papročius kaip stikladirbiai. Jie verčiasi mišku; kerta ir tašo savo egles, paskui varo jas Nagolda į Nekarą, o iš aukštutinio Nekaro į Reiną ir toliau lig pat Olandijos, todėl net jūros gyventojai pažįsta Švarcvaldiečius ir jų ilguosius sielius. Plaukdami stoja jie prie kiekvienos upės miesto ir laukia, ar kas nepirks jų rąstų arba lentų. O patys gerieji ir ilgieji rąstai jų už didelius pinigus parduodami laivams statyti. Tie žmonės, besikilodami iš vienos vietos į kitą, priprato nebijoti jokių sunkybių. Jų džiaugsmas - plaukti su savo medžiais vandeniu, o vargas - grįžti upės krantu atgal. Todėl ir jų puikūs drabužiai taip skiriasi nuo drabužio, dėvimo stikladirbių iš kitos Švarcvaldo pusės. Jie vilki tamsios drobės marškinius, nešioja per delną platumo petnešas ant didelės krūtinės, juodos šikšnos kelnės, iš kurių kišenės visuomet kyšo vario pėda, jų skirtingumo ženklas. Bet ypač jie skiriasi iš kitų savo batais, tų batų aulai tokie ilgi, jog niekur kitur pasaulyje tokių nesiuva. Tikrai, jie gali juos užsitempti aukščiau kelių per du sprindžius ir braidžioti su jais po vandeni per tris pėdas gilumo.

Dar neseniai to miško gyventojai tikėjo į girių dvasias ir tik paskutiniu laiku pametė tuos prietarus. Bet labai nuostabu, kad net tos girių dvasios, kurios, žmonių nuomone, gyveno Švarcvalde, skyrėsi drabužiais. Sakysim, jie tvirtino, kad Stiklo Žmogelis, geroji dvasia, pusketvirtos pėdos aukštumo, niekuomet kitaip nesirodantis, kaip tik su smailia, dideliais kraštais skrybėle, su Švarku, su plačiomis kelnėmis ir raudonomis kojineėmis. O olandas Mikas, Šeiminkavęs kitoj miško pusėj, milžiniško ūgio, tvirto sudėjimo ir su sielininko drabužiais. Daugumas, kas jį matė, galvas guldė, kad jų kišenės neišneštų užmokėti už tuos veršiukus, iš kurių odos pasiūti jo batai. „Jie tokie dideli, jog paprastas žmogus ligi kaklo galėtų juose pasinerti“, - sakė tie žmonės ir tikino, kad neperdedantys.

Su tomis girių dvasiomis vienam jaunam Švarcvaldiečiui atsitiko kartą nepaprasta istorija, apie ją ir norėčiau aš papasakoti.

Gyveno Švarcvalde viena našlė - Barbora Munkienė; jos vyras buvo angliadegys. Po jo mirties ji po truputį išmokė to amato ir savo šešiolikos metų sūnų. Jaunas, lieknas jaunikaitis Petras Munkas tą darbą, tiesą sakant, mėgo, nes jis prie tėvo galvos nieko daugiau neveikė, tik ištisas savaites sėdėjo prie rūkstančio laužo arba visas paišinas vežiojo į miestą pardavinėti savo anglių.- Bet angliadegys turi daug laiko galvoti apie save ir kitus, ir kai Petras Munkas sėdėdavo prieš ugnelę, jam tamsūs girios medžiai ir amžina miško tyla kėlė kažkokį nesuprantamą ilgesį. Griaudu ir pikta jam tuomet būdavo, bet nemokėjo išaiškinti dėl ko. Pagaliau jis pastebėjo, kas Čia kaltas: tai buvojo gyvenimas. „Paišinas, vienui vienas angliadegys! - sakė jis pats sau. - Koks menkas gyvenimas! Kiek garbės turi stikladirbiai, laikrodininkai ir net muzikantai, ypač šventvakariais! O tegu pasirodė Petras Munkas, baltai nusiprausęs ir susišukavęs, užsivilkęs tėvo išeiiginį drabužį, su sidabro sagomis, su naujomis raudonomis kojinešėmis, tai, iš užpakalio pamatęs, kiekvienas pagalvos: „Kas jis toks, tas puikus jaunikaitis?“ Ims pavydėdamas stebėtis į mano kojines, į mano gražią eiseną, bet kai jis iš priešais pažiūrės, tai, žinomas daiktas, turės pasakyti: „A, čia tas angliadegys, Petras Munkas!“

Sielininkai iš kitos miško pusės irgi kėlė jo pavydą. Kada tie girios milžinai puikiais drabužiais važiuodavo pro Sali, apsikabinėję sidabro grandinėmis ir sagutėmis, kada jie įsisprendę ir rimtais veidais žiūrėdavo į šokius, olandiškai keikėsi ir rūkė uolekties pypkes, tada jis manė, kad per sielininką nėra laimingesnio žmogaus pasauly. O tie laimės Žmonės, įkišę rankas į kišenę, ištraukdavo pilnas saujas didelių talerių ir, žaisdami kauliukais, statydavo po penkis ir net po dešimt guldenų iš karto, tai jam imdavo galva suktis, ir jis nuliūdęs dūlindavo į savo trobelę. Juk jis savo paties akimis matydavo, kaip kartais šventvakariais tas arba kitas „girios ponas“ pralaimėdavo daugiau, negu jo vargšas tėvas Munkas uždirbdavo per visus metus. Iš jų skyrėsi ypač trys vyrai, ir jis nežinojo, kuriuo reikia labiau stebėtis. Vienas buvo drūtas, didelis vyras, raudono veido. Jis buvo laikomas turtingiausiu žmogumi visoje apylinkėje. Tai buvo drūčkis Ezekeelis, kaip jį visi vadindavo. Kasmet du sykius jis plaukdavo su rąstais į Amsterdamą ir taip brangiai ten juos parduodavo, jog kai kiti kulniuodavo namo pėsti, jis visados grįždavo važiuotas. Antras buvo visų didžiausias ir liesiausias žmogus visame Švarcvalde; jis vadinosi ilgakojis Šiurkeris. Petras Munkas žiūrėjo į jį su pavydu dėl jo nepaprasto drąsumo. Tas prieštaraudavo visiems, nei kiek nepaisydamas, kas jis toks; atėjęs į smuklę, užimdavo vietos daugiau negu reikia keturiems drūčiausiems vyrams. Atsisėdęs, pasirems su alkūnėmis ant stalo, o savo ilgąsias kojas užkels ant suolo, ir niekas nieko nedrįs pasakyti, nes jis velnioniškai daug turėjo pinigų. Trečias buvo jaunas gražus berniokas, šoko geriau už visus ir už tai turėjo šokių karaliaus vardą. Pirma jis buvo neturtingas, tarnavo pas vieną sielininką ir tada staiga praturtėjo. Vieni sakė jį radus pilną puodą pinigų po sena egle, kiti tvirtino, kad jis ištraukęs iš Reino su žeberklu, kuriuo sielininkai kartais gauda žuvis, visą maišą auksinių, o tas maišas buvęs dalis iš to didžiojo Nibelungų lobio, kuris buvo ten paslėptas. Žodžiu, jis iš karto praturtėjo ir nuo to laiko buvo seno ir jauno gerbiamas tartum koks princas.

Sėdėdamas vienas eglyne, Petras dažnai galvodavo apie tuos tris vyrus. Tiesa, visi trys turėjo nemažą ydą, dėl kurios žmonės jų nemėgo: tai buvo jų nežmoniškas šykštumas ir žiaurus elgimasis su kaltininkais ir varguoliais", o švarcvaldiečiai - žmonės gailestingi ir nemėgsta žiaurumo. Bet ką padarysi? Jų nemėgo už šykštumą, bet garbino už pinigus; juk jie kiekvienas taip mėtė talerius, lyg juos būtų pasikrėtęs nuo eglės.

„Taip toliau būti negali“, - tarė sau kartą Petras. Buvo šventvakaris ir visi žmonės sėdėjo susirinkę smuklėje. „Jeigu aš greitai neprakusiu, gausiu pasikarti. O kad aš būčiau toks turtingas, kaip tas drūčkis Ezekeelis, arba toks drąsus ir smarkus, kaip ilgakojis Šiurkeris, arba jei būčiau toks garsus ir galėčiau mėtyti muzikantams po talerį vietoj kreicerio, kaip šokių karalius! Ir iš kur tas žaltys traukia tokius pinigus?“

Jis ėmė svarstyti visokius būdus, kaip galima įgyti pinigų, bet nei vienas netiko. Pagaliau jam atėjo į galvą pasakojimai apie tuos Žmones, kurie kadaise pasidarė turtingi iš olando Miko ir Stiklo Žmogelio malonės. Kai dar tebegyveno tėvas, dažnai ateidavo pasiviešėti neturtingi kaimynai, ir tuomet ilgai jie kalbėdavosi apie lobingus Žmones ir apie tai, kaip jie pralobo. Čia dažnai minimas būdavo ir Stiklo Žmogelis. Gerai pasukęs galvą, jis galėjo net kiek priminti eilutes, reikalingas

pasakyti vidury girios, ant apaugusio eglėmis kalnelio, kad pasirodytų dvasia. Eilutės prasideda taip:

Miškų dvasia! Tenai tu gyveni, Kur girios medžiai tankūs ir seni; Tenai per metų jau kelis Šimtus Tu krauni savo didelius turtus. Išgirsk, atvyk ir pasirodyk tam ...

Kad ir visaip suko berniokas galvą, toliau nebegalėjo nieko atsiminti. Iš pradžios buvo norėjęs nueiti ir pasiklausti kokio senelio, kaip yra sakoma toliau, bet paskui susilaikė, pasvarstęs, kad tokiu būdu jo norą gali sužinoti kiti. Be to, jis sprendė, kad tas eilutes retai kas tegali mokėti, nes turtingų žmonių apylinkėje beveik visai nebuvo. Dėl ko tad jo tėvas ar kiti neturtėliai nepamėgino tos laimės? Pagaliau jam kartą teko išsišnekėti apie dvasias su savo motina, ta papasakojo jam tik tiek, kiek jau jis pats žinojo; jos irgi tų eilučių pradžia temokėta. Bet jis tuomet išgirdo, kad dvasia tesirodanti tik tam, kas gimęs sekmadienį tarp vienuoliktos ir antros valandos. Mokėdamas eilutes, jis visai galėtų tuo pasinaudoti, nes buvo gimęs sekmadienį lygiai dienos dvyliktą valandą.

Sužinojęs tai, Petras Munkas buvo be galvos iš džiaugsmo: juk dabar jis galėjo išmėginti savo laimę. Jam rodėsi, kad visai gana mokėti eilučių dalį ir gimti sekmadienį, ir Stiklo Žmogelis turės jam pasirodyti. Todėl, pardavęs kartą anglis, nebekūrė naujos ugnelės, bet, užsivilkęs tėvo liemenę, užsimovęs raudonas kojines ir užsidėjęs Šventadienę skrybėlę, pasiėmė penkių pėdų ilgumo erškėčio lazda ir nuėjo atsisveikinti su motina:

- Turiu reikalą į miestą. Netrukus pradės statyti kareivius, todėl dar kartą priminsiu viršininkui, kad esu vienintelis našlės sūnus.

O motina pagyrė išmintingą sūnaus kalbą, ir tas iškeliavo iš namų. Jis nuėjo stačiai į eglėną, buvusį pačioj didžiojo Švarcvaldo aukštumoj. Aplinkui per dvi valandas kelio niekur nebuvo nei vieno sodžiaus, net nei vienos trobelės, nes prietaringi žmonės manė, kad ten gyventi pavojinga. Tam daikte net medžių niekas nedrįso kirsti, nors niekur nebuvo tokių aukštų ir puikių eglėlių, nes kirtėjus ten dažnai ištikdavo nelaimė: tai kirvis nusmukdavęs nuo koto ir šokdavęs stačiai į koją, tai medžiai per greitai virsdavę ir užgriūdavę žmones, juos sužeisdavę ir net negyvai užmušdavę. Bet kertant geriausi medžiai tegalėjo būti vartojami kurui, nes sielininkai neimdavo nei vieno rasto: ėjo gandas, kad žmogus su visais medžiais būtinai žūsiantis, jei jam į sielį pakliūsiantis bent vienas to eglėno sienojas. Dėl tos priežasties giria toj vietoj suaugo tokia tanki ir aukšta, jog šviesią dieną ten buvo beveik taip tamsu kaip naktį. Petrą Munką šturpulys visą nukratė. Jis negirdėjo jokio daugiau balso, tik savo vieno Žingsnius; net paukščiai, rodos, vengė tankių eglėlių tamsybės.

Štai angliadegys Petras pasiekė kalnelio viršūnę ir sustojo prieš vieną didžią drūtą eglę, už kurią Olandijos laivininkas vietoj duotų daug šimtų guldenų. „Turbūt, čia gyvena, - pamanė jis, - ir krauna savo turtus miškų dvasia.“ Paskui nusiėmė didelę šventadienę skrybėlę, žemai nusilenkė prieš medį, atsikosėjo ir drebančiu balsu ištarė.

- Labą vakarą, Stiklo Žmogeli!

Bet niekas jam neatsiliepė, ir aplinkui vis buvo tylu, kaip pirma. „Gal reikia tas eilutes pasakyti“, - pagalvojo jis toliau ir ėmė sakyti:

Miškų dvasia! Tenai tu gyveni. Kur girios medžiai tankūs ir seni; Tenai per metų jau kelis šimtus Tu krauni savo didelius turtus, Išgirsk, atvyk ir pasirodyk tam...

Ištarus tuos žodžius, jam pasimatė, kad iš anapus pušies žvilgtelėjęs kažkoks mažas, keistas žmogutis, ir jis baisiai nusigando. Sprendžiant iš nusakymo, čia turėjęs būti ne kas kitas, tik Stiklo Žmogelis: tokia pat juoda liemenėlė, tokios raudonos kojinės, skrybėlaitė ir viskas. -Maža to: jis aiškiausiai regėjęs išblyškusių, smulkų ir išmintingą veidą, lygiai toki, kaip jam pasakojo. Tik bėda, kad tas Stiklo Žmogelis taip pat greitai išnyko, kaip pasirodė!

- Stiklo Žmogeli! - luktelėjęs klek, susuko Petras, - būk toks geras, nelaikyk mane kvailiu. Stiklo Žmogeli, jei manai, kas aš tavęs nemačiau, tai labai apsirinki: aš aiškiausiai mačiau tave žvilgtelėjus anapus medžio.....

Irgi jokio atsakymo, tik už medžio jam lyg pasigirdo tylus, duslus juokas. Pagaliau nekantrybė nugalėjo, baimę, kurią jis vis dar jautė.

- Palauk, mažuli, - suriko jis, - tuoj aš tave pagausiu! - ir vienu šuoliu atsidūrė už eglės. Bet jokios dvasios tenai nebuvo, tik maža, graži voverytė, pašokus nuo žemės, šaute įšovė į medį.

Petras Munkas pakraipė galvą. Matyti, eilutės padėjo, bet dar stigo vienos eilutės, be kurios negalėjo prisivadinti Stiklo Žmogelio. Petras labai trynė kaktą, galvojo, norėdamas atsiminti tą eilutę, bet nieko negalėjo išgalvoti. Voveraitė tuo tarpu atšoko į apatines eglės šakas ir, rodos, drąsino ir juokėsi iš jo. Ji prausėsi, kraipė savo gražią uodegą ir žiūrėjo į jį savo išmintingomis

akimis; pagaliau jam pabaiso vienam būti su tuo žvėreliu. Čia jam rodėsi, kad ta voveraitė su žmogaus galva ir ant jos trikampė skrybėlė, čia vėl ji buvo visai tokia kaip kitos voverės ir tik ant paskutinių kojų turėjo raudonas kojines ir juodas kurpeles. Žodžiu, tai buvo keistas gyvulėlis; tada Petrui atėjo į galvą mintis, kad čia gali būti koks piktas daiktas, ir jam pasidarė visai nejauku.

Jis pradėjo trauktis iš girios atgal ir skubino daug greičiau negu ateidamas. Eglyno tamsumas tapo dar didesnis, ir medžiai lyg patankėjo; jam pasirodė tiesiog baisu, ir jis bėgte ėmė bėgti ir tik tada kiek atsigavo, kai išgirdo iš tolo Šunis lojant ir pamatė tarp medžių dūmus, kilstančius iš trobelės.

Bet, priėjęs arčiau ir pamatęs žmonių apdarą, suprato, kad i g baimės jis nubėgęs į priešingą pusę ir vietoj stikladirbių atklydęs pas Sielininkus. Žmonės, gyvenę toje trobelėje, buvo kirtėjai: vienas senis, jo sūnus - namų Šeimininkas, ir suaugę anūkai. Pasiprašiusį nakvynės Petrą jie priėmė su mielu noru, neklausė nei vardo, nei iš kur, pamylėjo obuolių vynu, o vakare dideliu tetervinu, mėgstamuoju švarcvaldiečių valgiu.

Po vakarienės Šeimininkė ir jos dukterys susėdo su rateliais prie didelės skalos, ištrintos geriausiais eglės sakais. Senis, svečias ir šeimininkas rūkė, užsidegę pypkes, o jaunieji vyrai drožė medžio šaukštus ir šakutes. Miške pakilo audra, vėjas kaukdamas švilpė eglių viršūnėmis, kartais girdėjosi bausis braškėjimas ir trenksmas, lyg visi medžiai sykiu būtų lūžę ir žemėn griuvę. Nebailūs jaunikaičiai norėjo bėgti į mišką ir pažiūrėti to bausaus ir puikaus reginio, bet senis griežtu pasakymu juos sulaikė:

- Šiandien niekam nepatarčiau kelti kojos iš namų, - tarė jis jiems. - Kas išeis, tas atgal negrįš. Juk šią naktį olandas Mikas kertasi rąstus naujam sieliui.

Jaunuosius paėmė smalsumas. Tiesa, jie jau buvo kiek girdėję apie olandą Miką bet dabar ėmė senio prašyti dar syki apie jį papasakoti. Petras Munkas, tik truputi girdėjęs apie tą Miką, gyvenantį anapus miško, prisidėjo prie jų ir paklausė senio, kas jis toks, olandas Mikas, ir iš kur jis.

- Jis to miško šeimininkas, - tarė senis. - O jei jūs tokiuose metuose to nežinote, tai aš galiu spręsti, kad esate iš anapus girios arba iš dar toliau. Todėl papasakosiu apie olandą Miką, ką aš pats žinau ir ką girdėjau iš pasakų. Prieš šimtą metų, taip bent pasakojo mano senelis, visoje žemėje nebuvo teisingesnių žmonių už švarcvaldiečius. O dabar, kai šalyje atsirado daug aukso, žmonės virto nesąžiningi ir pikti. Jaunimas Šventomis dienomis šoka, girtuokliauja, mušasi, net bausu sakyti. Seniau buvo kitaip. Pirma sakydavau ir dabar sakau, nors Čia man pats olandas Mikas pažvelgtų pro langą, kad to ištvirkimo kaltininkas jis. Vadinas, prieš Šimtą ar daugiau metų gyveno turtingas miško verteiva, turėjęs daug darbininkų. Jis varė Reinu plačiai prekybą ir turėjo didelį pasisekimą savo darbe, nes buvo žmogus doras. Vieną vakarą atėjo į jo namus kažkoks nepažįstamas vyras, kokio jis niekuomet dar nebuvo matęs. Jo drapanos buvo tokios, kaip ir kitų Svarcvaldo berniokų, bet jis buvo visa galva aukštesnis už visus. Lig tol dar niekas nebuvo matęs tokio milžino. Jis paprašė miško verteivos darbo, ir tas, matydamas tokį tvirtą vyrą, tuojau sutiko ir suderėjo jam algą. Mikas buvo darbininkas, kokio miškų verteiva dar neturėjo". Kertant medžius, jis galėjo atstoti tris, ir kada vieną sienojų galą vilko šešiese, kitą galą jis¹ nešė vienas. Pakirtęs pusę metų, syki jis atėjo pas šeimininką ir sako:

- Nemaža prikirtau medžių, dabar norėčiau pamatyti, kur tie mano sienojai plaukia. Ar negalėtumėt mane jūs nors kartą išleisti su sieliais?

Šeimininkas atsakė:

- Nenorėčiau, Mikai, tau neleisti žmonių pamatyti; nors man kirsti reikalingi stiprūs žmonės, kaip, sakysim, tu, o prie sielio reikalingas mitrumas, bet šį kartą daryk, kaip nori.

Taip ir buvo. Sielis, kuriuo jis turėjo plaukti, buvo aštuonių sunėrimų, rastai kuo didžiausi. Mikas pažiūrėjo į juos, bet nieko nepasakė. O tą vakarą prieš plaukimą Mikas nuleido į vandenį dar aštuonis sienojus, tokius drūtus ir ilgus, jog tokių dar niekas nebuvo regėjęs. Jis nešė juos ant pečių taip lengvai, lyg tai būtų sielininko kartis; visi, kas matė, net nusigando. Kur jis juos kirto, ir šiandien dar niekas nežino. Matant tokius rąstus, šeimininkui net širdis džiaugėsi; jis, tik skaitė, kiek gaus pelno už tas sijas. O Mikas tarė:

- Štai tie tai tinka man plaukti, o su anomis skiedromis negaliu nei pradėti.

Iš dėkingumo šeimininkas norėjo jam už tai padovanoti porą batų, bet jis juos numetė į šalį ir atsinešė porą tokių, kokių niekur negalima gauti. Mano senelis tvirtino, kad jie šimtą svaru svėrę ir buvę penkių pėdu ilgumo.

Sielis išplaukė. Mikas pirma stebino kirtėjus, o dabar gavo nustebti ir sielininkai. Tikrai, didžiausių rąstų sielis turėjo, rodos, šliaužti upe palengva, bet kai pateko į Nekarą, tai lyg vėjas ėmė lėkti. Kad

ties Nekaro pasisukimais sielis neišeitų iš upės vidurio arba neužsoktų ant negilaus daikto ar smėlio, sielininkai seniau baisiai prisikamuodavo, o dabar Mikas kiekvieną sykį, įšokęs į vandenį, viena ranka pasuka sielį į kairę arba į dešinę, ir tas vėl be kliūčių lekia tolyn. Pasitaikius tiesiai vietai, bėgo jis į sielio priešakį ir, atrėmęs savo didžiąją kartį į akmenį, kad pasispirs, tai jie su savo sienojais taip ima Švilpti vandeniui, jog krantai, sodžiai ir medžiai tik mirga akyse. Tokiu būdu jie priplaukė Kelno miestą prie Reino, kur paprastai išparduodavo savo medžius, per pusę to laiko, kurį padėdavo tai kelionei. Bet čia Mikas tarė.

- Vadinatės gudrūs žmonės, o savo naudos nesuprantate! Manote, kad Kelno pirkliai einantį iš Švarcvaldo mišką visą suvartoja sau? Ne! Iš jūsų jie superka už pusę kainos, o patys Olandijoj parduoda kur kas brangiau. Parduokime laibesnius medžius čia, o su drūtaisiais drožiam į Olandiją. Ką laimėsime viršaus, tas bus mūsų.

Taip kalbėjo klastingasis Mikas, ir niekas neprieštaravo: vieni sutiko vykti į Olandiją dėl jos pamatymo, kiti dėl pinigų. Tik tai vienai vienas atsirado teisingas vyras, tas atkalbinėjo juos nuo kelionės, kad kartais nepražudytų svetimo turto ir neapgaužintų savo Šeiminko didesnėmis kainomis. Bet jo nepaklausė ir jo žodžius užmiršo. Užmiršo jų tik olandas Mikas. Nuplaukė jie tokiu būdu su sienojais Reinu tolyn; Mikas varė sielius greitai, ir netrukus jie pasiekė Roterdamą. Ten jiems davė keturis kartus brangiau, ypač didelius pinigus užmokėjo už drūtuosius Miko rąstus. Matydami tokius pinigus, švarcvaldiečiai iš džiaugsmo nei susivaldyti nebemokėjo. Vieną dalį Mikas atskyrė šeiminkui, o kitas tris padalino darbininkams. Čia jie susipažino su matrosais ir su visokiais valkatomis ir smuklėse su jais pragėrė ir pražaidė visus savo pinigus. O darbininką, atkalbinėjusį juos nuo važiavimo, olandas Mikas pardavė vergų pirkliui, ir apie jį niekas daugiau nieko negirdėjo. Nuo to laiko Švarcvaldo bernams Olandija virto rojumi, b olandas Mikas - jų karaliumi. Miško pirkliai ilgai nieko nežinojo apie jų darbus, o tuo tarpu ir Vočaritlijos nejučiomis ėjo pinigai, keiksmas, pikti papročiai, girtybė ir žaidimai.

Kada ta istorija išėjo aikštėn, olandas Mikas kažkur dingo, tačiau jis nemirė. Arti šimto metų jis daro miške visokias kreivas, ir žmonės sako, kad jis daugeliui padėjęs pralobti; bet jų nelaimingųjų vėlių kaina. Daugiau aš nieko negaliu pasakyti. Tiek tėra žinoma, kad ir dabar audringomis naktimis jis renkasi sau eglę, kur niekas nedrįsta kirsti, pačius geruosius medžius. Mano tėvas matė, kaip jis nulaužė keturių pėdų drūtumo eglę kaip kokią nendrę. Jomis jis apdalina tuos, kurie, pametę teisingą kelią, eina pas jį. Vidunaktį jie sutraukia rąstus į vandenį, ir jis plaukia su jais į Olandiją. Bet jei aš būčiau Olandijos valdovas ir karalius, liepčiau jį iš armotos sušaudyti, nes visi laivai, kur yra nors vienas olando Miko rąstas, turi žūti. Tai yra priežastis, dėl ko taip dažnai girdime laivus skęstant. Kitaip kaipgi galėtų gražus, tvirtas laivas, sulig bažnyčia didumo, nei iš šio, nei iš to grimzti į dugną? Bet kiekvieną audringą naktį, kai olandas Mikas kerta Švarcvalde eglę, vienas iš seniau nukirstų jo sienojų iššoka iš laivo Šono ar vidurio; vanduo tuojuo ima sunktis į vidų, ir laivas su žmonėmis ir visu turtu žūsta. Taip žmonės kalba apie olandą Miką, ir tikriausia tiesa, kad visa piktybė eina iš jo.

- O, jis gali žmogų turtingą padaryti! - pridūrė senis paslaptinai, betas nieko nenorėčiau nuo jo turėti. Už jokių pinigų aš nesutikčiau būti dručkio Ezekelio arba ilgakojo Šlurkėrio kailyje! Ir šokių karalius būs greičiausiai jam pasidavęs!

Tuo tarpu audra nutilo. Mergaitės užsidegė lempą ir drebėdamos išėjo gulti yra, padėjo Petrii Munkai ant prieždos maišą su lapais pagalvio vietoje ir skirdamiesi jam pasakė labanakt:

Niekuomet dar angliadegiui nesisapnavo tokie baisūs sapnai, kaip tą naktį. Tai matęs baisųjį milžiną Miką su trenksmu darant langą ir kišant savo didelę ranką su maišeliu, pilnu auksinių pinigų; pinigus jis kratęs, ir jie labai maloniai jam ausyse skambėjo. Tai matęs mažąjį Stiklo Žmogelį, jojantį į kambarį ant ilgo žalio butelio, ir jam rodęsis, kad jis vėl girdintis tokį pat duslų juoką, kaip eglę. Tai vėl jo kairėje ausyje skambėjo:

Olandai aukso tur baisybę,

- Ir tu gali jo gauti daugybę; *Skatiką vena užmokėsi. Ir aukso maišą jau turėsi!*

Tai vėl dešinėje ausyje jis girdėjęs dainelę apie didžius girios turtus ir meilų balsą jam šnibždant: „Petrai, Petrai, koks tu kvailas esi! Negali atsiminti paskutinės eilutės, negali jai rasti rimo, nors esi gimęs sekmadienio dvyliktą valandą. Suk galvą! Petreli, suk galvą!“

leškodamas rimo, per sapną jis dūsavo, stenėjo ir visaip kankinosi, bet, nerašęs savo gyvenime eilių, nieko dabar negalėjo pasidaryti. Kada jis auštant atsikėlė, sapnas jam pasirodė labai keistas. Suspaudęs kumščius, atsisėdo už stalo ir pradėjo galvoti apie Šnibždėjimus, kur jam ausyse

tebespengė. „Rimuok, Petrai, rimuok!“ - sakė jis sau, krapštydamas pakaušį, bet jokio rimo negalėjo išgalvoti. Kad jis taip paniuręs sėdėjo, ieškodamas rimo žodžiui „tam“, į mišką pro namus ėjo trys berniukai. Vienas iš jų dainavo: -

Sudieu sakau dar kartą tam, Kurio daugiau neberegėsiu; Atėjus vakarui šventam, Per lygų lauką nelydėsiu...

Tartum žaibas blykstelėjo Petro galvoje. Pašokęs iš vietos, trūkčiagalviais išbėgo iš trobos, manydamasis ne visai gerai nugirdęs. Pavijęs tris berniokus, kapt pagriebė daininkui už rankovės ir suriko:

- Stok, bičiuli! Kokį žodį rimuoji su žodžiu *tam*. Būk toks geras, pasakyk, ką čia padainavai.

- Gi kam tau reikia? - atkirto berniokas. - Aš dainuoju, kas man tinka. O tu tuojau leisk man ranką, arba...

- Ne, pirma pasakyk, ką dainavai! - beveik supykęs, sušuko Petras ir dar tvirčiau jam įsikabino. Tai matydami, kiti du, ilgai netrukdami, puolė ant Petro ir savo stipriais kumščiais taip jam šonus atvanojo, jog tas tuojau paleido rankovę ir iš skausmo krito ant kelių.

- Gavai, ko norėjai! - tarė berniukai juokdamies. - Žinok, kvaily, ir daugiau nediršk užpuldinėti ant vieškelio tokių vyrų, kaip mes.

- Žinosiu, kaip nežinojęs! - atsakė atsidusęs Petras. - Bet primušę bent pasakykite dabar, ką jis tikrai dainavo.

Jie vėl pradėjo juoktis ir tyčiotis. Tačiau tas, kur dainavo, atkartoję jam visą dainelę, ir jie rėkodami ir Švilpaudami nuėjo toliau.

„Vadinasi, *tam* ir *šventam*, - tarė sau, vos keldamasis nuo žemės, sumuštas Petras. - Dabar, Stiklo Žmogeli, mes vėl pasikalbėsime.“ Jis sugrįžo į pirkelę, pasiėmė savo skrybėlę ir lazda ir; atsisveikinęs su šeimininkais, patraukė į girią. Eidamas keliu, nesiskubino, nes turėjo sugalvoti dar vieną eilutę. Pagaliau, įėjęs į mišką, kur eglės pasidarė aukštesnės ir tankesnės, sugalvojo tą eilutę ir iš džiaugsmo net aukštyn pašoko. Tuo laiku iš kitapus eglės pasirodė didelio ūgio vyras su sielininko drabužiais, laikydamas rankoje kartį, sulig stiebu ilgumo. Matydamas jį, tokį aukštą, einant Salimais, Petras Munkas baisiai persigando ir tik neparkrito ant kelių, nes suprato, kad čia yra ne kas kitas, kaip olandas Mikas. Nors ta keista šmėkla ėjo vis tylėdama, bet Petras kartais skersas baimingai žiūrėjo į ją. Miko galva buvo kur aukštesnė negu didžiausio Žmogaus, kokį tik buvo Petras matęs; veidas buvo nei jaunas, nei senas, visas raukšlėtas. Mikas buvo užsivilkęs drobinį palaidinį ir užsimovęs didelius viršum Šikšninių kelnų batus, Petrai gerai pažįstamus iš pasakų.

- Petrai Munkai, ką tu Čia girioj veiki? - paklausė miškų karalius dusliu baisyu balsu.

- Labą rytą, bičiuli, - atsakė Petras drąsiu balsu, nors tuo tarpu visas drebėjo. - Aš einu namo per girią.

- Petrai Munkai, - atsiliepė tas, žiūrėdamas į jį baisyomis akimis, - tavo kelias eina ne per tą girią.

- Tai nieko nereiškia, - tarė Petras, - šiandien kažkas karšta; čia, manau, bus kiek vėsiau eiti.

- Nemeluok, Petrai, - suriko perkūnišku balsu olandas Mikas: -matai kartis, tuoj būsi Šaltas! Manai;, aš nemačiau tave maldaujant to neūžaigos? - pusbalsiu pridūrė. - Kvailas žaidimas, ir gerai, kad nemokėjai tų eilių. Tas neūžaiga iš skatiko gimęs, duoda nedaug, o kam duoda, tas niekados nesidžiaugia. Paikas esi, Petrai, ir iš tikrųjų gaila man tavęs. Toks miklus ir puikus berniokas, galėtum verstis kuo geresniu negu anglių degimu. Kada kiti blaško talerius ir dukatus, tu gali išleisti kokį dvylika skatikų! Koks skurdus gyvenimas!

- Tikra tiesa: skurdus gyvenimas.

- Man, sakysim, vis tiek, - tarė baisyomis Mikas: - ne vienam tokiam esu padėjęs išsipainioti iš bėdos, padėsiu ir tau. Sakyk tik, kiek reikia talerių pirmam sykiui?

Ir tada jis pradėjo barškinti pinigais savo didelėje kišenėje, ir jie skambėjo taip, kaip praėjusią naktį jam per sapną. Bet Petrą visą baimė apėmė; tai šalta, tai šilta jam darėsi, nes matyti buvo, kad olandas Mikas duoda pinigais ne iš pasigailėjimo ir ne dovanai. Čia Petrai, atėjo į galvą senelio pilni paslaptingos prasmės žodžiai apie turtinguosius' žmones, ir, paimtas kažkokios nesuprantamos baimės, jis atsiliepė:

- Žemai dėkui, ponuli! Dabar sveiką pažinau ir nenoriu turėti daugiau jokio reikalo! - ir šoko bėgti, kiek tik gali. Bet miško dvasia žingsniavo savo dideliais žingsniais greta, rūščiu balsu jam kalbėdama:

- Pasigailėsi, Petrai, ir dar ateisi pas mane. Tai parašyta tau ant kaktos, ir gali spręsti iš akių. Nesiskubink, vis tiek neišbėgsi iš manęs. Paklausk mano gerų žodžių, nes ten aš jau siena, kur aš valdžioj nebeturiu.

Išgirdęs tai ir pamatęs netoli priešais nedidelį griovį Petras, norėdamas greičiausiai atsidurti anapus tos sienos, dar smarkiau ėmė bėgti. Mikas sekė vis pridurmais, keikdamas ir, plūsdamas jį. O tada, kaip jaunikaitis pamatė miško dvasią užsimojus su savo "ilgąja karčia, kad Petrą vietoj nudobtu, jis pasispyręs kaip Žaibas peršoko griovį. Petras jau buvo kitoje pusėje, o kartis sutrupėjo ore, lyg būtų atsimusęs į akmeninę sieną, ir tikrai ilgas galas nukrito arti jo.

Apsidžiaugęs Petras pakėlė jį, norėdamas blokuoti atgal baisiam Mikui. Tuo tarpu jis pajuto, kad tas pagalys jo rankoje kruta, ir, visas persigandęs, pasimatė rankoje belaikantis baisią gyvatę, keliančią aukštyn savo galvą ir, iškišus liežuvį, žiūrincią į jį žibančiomis akimis. Jis norėjo ją išmesti, bet gyvatė stipriai apsvyniojo apie jo ranką ir, raitydama galvą, artinosi prie veido. Čia staiga suplasnojo didelis tetervinas ir pagriebęs savo snapu gyvatę už galvos, pakilo aukštyn į orą. Olandas Mikas, tai matydamas iš kitos griovio pusės, ėmė rėkti, draskytis ir kaukti.

Prikankintas ir prigąsdintas Petras šoko eiti. Štai takelis tapo statesnis, vieta klaikesnė, ir, jis bematant atsidūrė prieš didžiulę eglę. Žemai nusilenkęs, kaip vakar, nematomam Stiklo Žmogeliui, ištarė:

*Miškų dvasia! Tenai tu gyvenai,
Kur girios medžiai tankūs ir seni;
Tenai per metų jau kelis šimtus
Tu krauni savo didelius turtus.
Išgirsk, atvyk ir pasirodyk tam,
Kas gimęs yr sekmadieny šventam.*

- Nors ir ne visai įspėjai, bet tiek tos bėdos, - atsiliepė arti jo malonus, laibas balselis. Nustebęs Petras apsidairė aplinkui; po puikiaja egle sėdėjo mažutis senas žmogelis, juodai apsivilkęs, su raudonomis kojinešėmis ir didele skrybėle ant galvos. Jo veidas buvo smulkus ir malonus, barzdikė gležna kaip voratinklis. Jis rūkė, - ir tai rodėsi labai nuostabu, - iš mėlyno stiklo pyркės., Pažengęs arčiau Petras nustebęs pamatė, kad mažulio drabužiai, korpės ir skrybėlė buvo dažyto stiklo; bet tas stiklas buvo toks lankstus lyg tebebūtų dar nesustingęs, ir, kiek žmogeliui pakrutėjus, jis klostėsi kaip gelumbė.

- Vadinasi, tu buvai susitikęs tą nepraustaburnį olandą Miką? - tarė jis, kažkaip kosėdamas po kiekvieno žodžio. - Jis manė gerokai tave pagąsdinti, tik aš atėmiau jam tą pakerėtą pagalį, ir jis jo daugiau neberegės.

- Taip, gerasis turtų valdytojai, - atsakė Petras, žemai lenkdamas galvą, tikrai nemaža! išsigandau. Bet juk sveikas buvai tas tetervinas, kur gyvatei galą padarė? Vadinasi, priimk nuo manęs širdingiausią padėką. Bet aš čia atėjau prašyti sveiko patarimo. Gyvenu sunkiai ir skurdžiai; angliadegys nedaug tegali sutaupyti. Aš dar jaunas, todėl ir manau, kad iš manęs gali išeiti kas geresnis. Kiekvieną sykį, kai pažiūriu į kitus, aš matau, kiek jie sutaupę per trumpą laiką; paimkim nors Ezekielį arba šokių karalių. Jie pinigų kaip skiedrų turi!

- Petrai! - tarė rimtai mažulis, tolyn pūsdamas savo pyркės dūmus. - Petrai! Apie juos geriau man nieko nesakyk. Kas iš to, kad jie Čia kelerius metus bus kaip ir laimingi; paskui jie bus tuo labiau nelaimingi. Tu neturi niekinti savo amato. Tavo tėvas ir senelis buvo teisingi ir dori žmonės, tačiau galėjo juo verstis. Tikiuos, Petrai, tave Čia atvedė pas mane ne noras dykiniuoti.

Petras išsigando rimtos žmogelio šnekos ir paraudonavo:

- Ne, - tarė jis, - dykiniavimas, aš gerai žinau, yra visų nuodėmių motina; bet negali manęs kaltinti, kad man tinka kitas darbas labiau, negu dabar tas mano. Angliadegį laiko prasčiausiu Žmogum pasaulį; stikladirbiai, sielininkai ir visi kiti kur kas labiau gerbiami.

- Didybė į gerą neveda, - jau kiek draugiškiau tarė mažasis girios valdovas. - Kokie keisti jūs esate, žmonės! Retai kam patinka tas gyvenimas, kur gimė ir augo. Ir kas gi iš to bus: jei liksi stikladirbiu, tai panorėsi tapti sielininku, o jei tapsi sielininku - norėsi gauti medininko arba dar geresnės vietos. Pagaliau tebūna, kaip tu nori. Jeigu tu duodi žodį gerai dirbti, aš tau padėsiu, Petrai, pasiekti ko geresnio. Paprastai aš išpildau tris norus kiekvienam gimusiam sekmadienį, jei jis moka mane rasti. Du pirmuosius - kokius pasirenka. Trečią galiu atsakyti, jei jis bus neišmintingas. Tokiu būdu panorėk sau ką nors; tikrai, Petrai, žiūrėk, kad tas norimas daiktas būtų geras ir naudingas.

- A! koks puikus esi žmogelis! Visai teisingai esi girios turtų valdovu Vadinamas! Gerai, jei aš tikrai drįstu panorėti to, ko trokšta mūsų širdis, tai, pirmiausia, aš norėčiau šokti geriau už Šokių karalių ir visuomet turėti kišenėje tiek pinigų, kiek tas dručkis Ezekielis.

- Kvailas esi! - piktai sušuko mažulis. - Koks paikas noras mokėti gerai šokti ir turėti pinigų žaisti. Gėda, Petrai, tu pats save apgaudinėjai, čia jokios laimės nėra! Kokia nauda tau ir tavo vargšei motinai, jei mokėsi šokti? Kokia nauda iš pinigų, kur manai nešti į smuklę ir ten juos palikti, kaip tas Šokių karalius? O paskui visą savaitę vėl nieko neturėsi ir skursi, kaip pirma. Dar vieną tavo norą galiu išpildyti, tik žiūrėk, kad paprašytum kokio išmintingiesnio daikto!. Petras pakrapštė sau pakaušį ir kiek patylėjęs – tarė:

- Aš norėčiau valdyti geriausią ir turtingiausią stiklo dirbtuvę visame Švarcvalde su visais įrankiais ir kapitalu.

- Daugiau nieko? - paklausė, akis išpūtęs, mažulis, - daugiau nieko! Petrai?

- Tai gal dar pridėtum arklį ir vežimą...

- O koks tu kvailas, angliadegy! - rūstybės paimtas, sušuko mažulis ir taip skėlė į drūtą eglę stiklo pypkę, jog ta į trupinėlius subyrėjo. - Arklį? Vežimą? Proto, sakau tau, proto, sveiko žmogaus proto, ir išminties reikėjo norėti, o ne arklio su vežimu. Bet per daug nenusimink, mes pasirūpinsime, kad ir tas tau išeitų į naudą. Juk antrasis noras, tiesą sakant, ne visai buvo kvailas. Gera stiklo dirbtuvė išmaitins savo šeimnininką; tik jei dar įgytum daugiau sveiko proto ir išminties, tada vežimas su arkliu tikrai savaimė atsiras.

- Bet, gerasis turtų valdytojai; - atsakė Petras, - man dar liko vienas noras. Tada aš norėčiau paprašyti dar ir proto, jei jis man taip reikalingas, kaip sakai.

- Ne, gana. Tau teks patirti daug visokių bėdų ir nelaimių, ir tada džiaugiesi, žinodamas, kad turi dar vieną neišpildytą norą. O dabar keliauk sau namo. Čia, - tarė girios dvasia, imdama iš kišenės nedidelį maišelį, - čia du tūkstančiai guldenu, ir tau, man rodos, tam kartui pakaks. Pas mane daugiau nebegrįžk pinigų reikalauti, kitaip aš tave pakarsiu aukščiausioj eglėj. Tokios taisyklės aš jau. laikiausi nuo to laiko, kaip gyvenu girioj. Prieš tris dienas mirė senis Vinkfricas, jis paliko didelę stiklo dirbtuvę Untervalde. Eik ir pamėgink tą dirbtuvę paderėti. Elkis gerai, netingėk, o aš tave lankysiu ir padėsiu žodžiu-ir darbu, nes tu visai neprašei proto. Bet tavo pirmasis noras, - aš tau sakau rimtai, - tikrai buvo negudrus. Venk smuklės, Petrai, kaip ugnies; nei vieno ji lig šiol dar nesukūrė.

Sulig tais žodžiais žmogelis išsitraukė naują stiklo pypkę, prikišo-ją sausų skujų ir įsidėjo į mažą burnikę be dantų. Paskui išsiėmė didelį degamąjį stiklą ir, išėjęs į saulę, uždegė pypkę. Tada jis draugiškai ištiesė Petrai ranką, davė prieš kelionę dar kelis gerus pamokymus ir ėmė rūkyti. Jis rūkė ir rūkė, vis labiau ir labiau pūsdamas dūmus, ir pagaliau išnyko tirštam dūmų debesį, kuris turėjo olandų tabokos kvapą ir į palengvėle kildamas, prapuolė eglės viršūnėje.

Parėjęs namo, Petras rado motiną labai susirūpinusią, kad jis ilgai negrįžo. Geroji moteriškė buvo pradėjus manyti, kad jos sūnų bus paėmę į kariuomenę. Bet sūnus buvo linksmas ir, visas nušvitęs, papasakojo motinai, kad buvęs susitikęs miške savo gerą bičiulį, tas davęs jam pinigų, kad jis, užuot degęs anglis, imtų verstis kuo kitu.

Nors jo motina arti trisdešimt metų išgyveno; angliadegio pirkioj ir buvo pripratusi prie purvinų žmonių taip, kaip malūnininko pati prie savo miltuoto vyro, bet vis dėlto jos širdis apsidžiaugė, išgirdus apie jų gyvenimo pagerėjimą.

- Dabar aš, - sakė ji, - kaip stiklo dirbtuvės savininko motina, būsiu laikoma visai kitoj garbėj, negu mano kaimynės. Dabar galėsiu sėdėti bažnyčioj prie altoriaus, kur sėdi kilnieji žmonės.

Jos sūnus greitai suligo su stiklo dirbtuvės įpėdiniais. Jis pasiliko sau ten rastus darbininkus ir pradėjo dieną ir naktį dirbti stiklą. Iš pradžios jam darbas tas labai tiko. Kas rytas jis ateidavo į dirbtuvę, vaikščiodavo pasipūtęs, rankas kišenėje laikydamas, čia pažiūrėdavo, čia parodydavo ką; darbininkai iš tokių parodymų kartais negalėdavo juokais susilaikyti. Jam tiko žiūrėti, kaip pučia stiklą, dažnai jis pats imdavos darbo ir dirbo įvairias figūras iš nesustingusio dar stiklo. Tačiau greit jam viskas pakyrėjo; iš pradžios atėjęs pagaišdavo vieną valandą per dieną, paskui per dvi dienas; pagaliau tik vieną sykį per savaitę, ir jo darbininkai dirbo, ką norėjo. Užtat dažniau jis lankė smuklę. Sekmadienį, sugrįžęs iš eglyno, Petras nuėjo į smuklę. Ten jau buvo Šokių karalius ir dručkis Ezekielis; tas sėdėjo už stalo ir žaidė kaulėliais iš pinigų. Petras tuojau griebė už kišenės, norėdamas įsitikinti, ar- Stiklo Žmogelis laiko žodį, ir pamatė, kad kišenės tikrai pilnos aukso ir sidabro. Kojose irgi pajuto kažkokią galybę, traukte jį traukusią šokti. Pabaigus pirmą šokį, Petras

paėmė sau mergaitę, išėjo į vidurį ir atsistojo greta su Šokių karalium. Visi ėmė gėrėtis. Iššoks aukštyr šokių karalius per tris pėdas, Žiūrėk - Petras įbėvelk per keturias; ims anas rodyti kojomis visokias gudrybes, tas dar puikiau padarys, ir visi matydami negali atsižiūrėti. O kaip smuklės svečiai sužinojo, kad Petras pirko stiklo dirbtuvę, tai nežinojo, ką iš nustebimo ir besakyti. Vieni sprendė, kad jis radęs miške lobį, kiti sakė, kad jis gavęs didelį palikimą, bet už jo pinigus, visi jį laikė puikiausiu vyru. Tą vakarą jis pražaidė dvidešimt, guldenų, bet jo kišenė taip barškėjo ir skambėjo, jog rodėsi, tenai dar šimtas talerių likęs. Matydamas Petras šaukė rodant tiek garbės, iš džiaugsmo buvo tiesiog be galvos. Jis saujė ir barstė pinigus, nesigailėdamas dalino pavargėliams, nes dar nebuvo pamiršęs, kaip jį patį vargas spaudė. Šokių karalius turėjo pasitraukti už krosnies prieš nepaprastą Petro mokėjimą šokti ir užleisti jam nuo to laiko šokių karaliaus vardą. Patys smarkieji šventadienio žaidėjai nedrįsdavo tiek daug statyti pinigų, kiek jis, bet tiek daug jie ir nepralaimėdavo. O jis, kuo daugiau pralaimėdavo, to daugiau pelnydavo. Norint žinoti; dėl ko jis pralaimėdamas pelnydavo, reikia atsiminti, ko jis yra prašęs Stiklo Žmogelio: jis norėjo visuomet turėti savo kišenėje tiek pinigų, kiek dračkis Ezekielis. O kadangi dabar paprastai su vienu Ezekieliu jis težaidė, tai ir pinigai, kuriuos jam pralaimėdavo, vėl atsirasdavo Petro kišenėje. Palengva jis taip įprato žaisti ir daužytis po smuklės, jog tuo išgarsėjo visam Švarcvalde. Dėl nerūpestingumo ir nemokėjimo varyti darbo Petro dirbtuvė pamaži smuko. Jis pridirbo stiklo labai daug, bet nežinojo kur padėti. Tada jis ėmė pardavinėti visokiems verteivoms už pusę kainos, kad tik galėtų darbininkams užsimokėti.

Vieną-vakarą Petras grįžo iš smuklės namo gerai išgėręs, kad linksmesnis būtų, bet mintis apie prastus dirbtuvės reikalus nedavė jam ramybės. Staiga jis pajuto kažką šalimais einant, žvilgtelėjo ir išvydo Stiklo Žmogelį. Petrą paėmė tartum koks pasiutimas. Įsidrąsinęs pradėjo mažuliui piktai prikaišinėti, kad jis visų jo nelaimių kaltininkas esantis.

- Ką aš veiksli su arkliu ir vežimu? - sušuko jis. - Kokia man nauda iš dirbinėliu ir to viso stiklo? Būdamas angliadegiu, gyvenau linksmiau ir neturėjau jokių rūpesčių. O dabar aš tik laukiu antstolio, kad surašytų mano turtą ir išparduotų už skolas.

- Aure kaip? - atsakė Stiklo Žmogelis. - Vadinasi, aš kaltas, kad tu nelaimingas? Tai tokia padėka už mano gerumus? Kas gi tau liepė norėti tokių kvailysčių? Nori būti stiklininku ir nežinai; kur parduoti stiklą? Ar aš tau nesakiau, kad reikėjo prašyti daugiau išminties? Išminties tau stinga, Petrai, išminties!

- Išminties! - atrėžė jis. - Aš toks pat išmintingas, kaip ir kiekvienas kitas, ir tai tuojau tau išrodysiu, Stiklo Žmogeli! - Po tų žodžių pagriebė jį už kaklo, sakydamas: - Pakliuvai dabar man į nagus, girios didžturti! Turi dabar išpildyti trečią mano norą, jį tuojau aš pasakysiu. Taigi aš noriu, kad man toj vietoj būtų du šimtai tūkstančių talerių - suriko jis, kratydamas ranką. Tai girios valdovas pavirto įkaitintu stiklu, karštesniu už liepsną, ir nudegino jam ranką. Bet paties žmogelio jau nebebuvo.

Kelias dienas Petras išbuvo namie su "ištinusia ranka ir griaužėsi dėl savo nedėkingumo ir kvailumo. Bet paskiri, ramindamas sąžinę, vienas sau kalbėjo: „Kad ir parduos stiklo dirbtuvę ir visą kitą mano turtą, vis dėlto man liks dar dračkis Ezekielis. Kol Šventadieniais turėsiu pinigų, tol nedejuosiu.“

- Taip, Petrai! O kad jų nebebus! Tas ir atsitiko kartą, ir tai buvo labai nuostabus daiktas. Vieną sekmadienį jis atvažiavo į smuklę. Kiti svečiai iškišo galvą pro langą. Kažkas, pasakė: „Štai atvyko Petras, didžiausias Žaidėjas“, kitas: „Taip, tai Šokių karalius, turtingas stiklo dirbtuvės savininkas“, o trečias, pakraipęs galvą, tarė: „Dėl jo turto galima dar pasiginčyti: visur kalba apie skolas, o mieste vienas Žmogus sakė, kad antstolis neilgai trukus surašys jo turtus.“ Tuo tarpu Petras gražiai pasisveikino su svečiais, žiūrinčiais pro langą, ir, išlipęs iš vežimo, tarė smuklės Šeimininkui:

- Labą vakarą, bičiuli! Ar jau čia mano Ezekielis? Duslus balsas atsiliepė:

- Eik čia, Petrai! Tau palikta vieta, o mes jau čia ir daužom kortas. Petras Munkąs įėjo į vidų ir, įkišęs ranką į kišenę, nusprendė, kad

Ezekielis gerai apsirūpinęs, nes jo paties kišenė buvo pilnutėlė.

Jis atsisėdo už stalo ir pradėjo žaisti, kartais laimėdamas, kartais pralaimėdamas.

Taip jie žaidė tol, kol, pradėjus temti, rimtesni žmonės išvaikščiojo į namus; tada ėmė žaisti su žvakėmis, ligi galop du kiti Žaidėjai pasakė:

- Šiam kartui gana. Mums reikia eiti namo; laukia pačios ir vaikai. Petras ėmė prikalbinėti drački Ezekielį palikti. Tas, ilgai netiko, bet

pagaliau tarė:

- Gerai, aš suskaitysiu pinigus, o paskui žaisime. Statysim po penkis guldenus, mažiau - tai vaikų žaidimas.

Jis išėmė) piniginę ir suskaitė; buvo Šimtas guldenų. Petras neskaitęs žinojo, kiek jis dabar turi pinigų. Nors Ezekielis pirma buvo laimėjęs, bet dabar jis turėjo vis mokėti. Mokėdamas nežmoniškai keikėsi. Jei jis metė lygų akių skaičių, Petras tiek pat metė ir visuomet dviem akim daugiau. Tada Ezekielis padėjo ant stalo paskutinius guldenus ir sušuko:

- Dar kartą, o jei aš ir dabar pralaimėsiu, tai daugiau tavęs nebeklausysiu. Tada Petrai, tu man paskolinsi iš to, ką esi laimėjęs. Teisingas Žmogus turi padėti kitam.

- Kiek tik nori, nors ir šimtą guldenų! - tarė Šokių, karalius, džiaugdama savo laime. Dručkis Ezekielis pakratė kauliukus ir išmetė penkiolika.

- Dabar mes pažiūrėsime! - tarė jis. Bet Petras išėmė aštuoniolika. Tuo tarpu iš užpakalio pažįstamas duslus balsas ištarė:

- Tas paskutinis kartas.

Jis apsigrežė: užpakaly stovėjo didysis olandas Mikas. Petras iš baimės išmetė pinigus, kur jau buvo paėmęs. Bet dručkis Ezekielis nematė miško dvasios ir reikalavo kad Petras paskolintų jam dešimtį guldenų žaisti. Kaip per sapną Petras įkišo ranką į kišenę, bet pinigų ten nerado. Jis ėmė ieškoti kitoje kišenėje, bet ir čia nieko neradamas, išvertė savo švarką; ir iš švarko neiškrito nei vienas varinis skatikas. Tik dabar jis atsiminė pirmą savo norą - visados turėti tiek pinigų, kiek jų turi dručkis Ezekielis. Viskas išnyko kaip dūmai.

Šeimininkas ir Ezekielis nustebę žiūrėjo, kaip jis vis ieško pinigų ir negali rasti, ir jie nenorėjo tikėti, kad jis daugiau neturėtų. Bet kada pagaliau jie patys apieškojo jo kišenes, juos apėmė net apmaudas; jie ėmė tvirtinti, kad jis esantis piktas žinys ir kad visus laimėtus ir savo paties pinigus nematoma galybe parsiumtęs namo. Petras smarkiai gynė, bet nemokėjo išsiteisinti. Ezekielis ketino visam Švarcvaldui pasakyti tą baisią istoriją, o šeimininkas davė žodį, kad kitos dienos rytą eisiantis į miestą ir įskųsiantis Petrą, kad jis žynys. Ne jis būsiantis, jei nesulauksiantis tos dienos, kada Petrą gyvą sudeginsią. Daugiau abu šoko ant Petro, pagriebė jį ir, nuvilkę švarką, išmetė pro duris.

Nei viena danguj nežibėjo žvaigždė, kai Petras nuliūdęs dūlino į savo pirkele. Čia jis kely staiga pastebėjo tamsią žmogystę, ta ėjo kartu su juo ir pagaliau jam tarė:

- Galas tau atėjo, Petrai, galas tavo, triukšmingam gyvenimui. Aš tai ir tada numačiau, kai tu atsitraukei nuo manęs ir pabėgai pas tą kvailąjį Stiklininką. Dabar žinosi neklausyti mano pamokymų! Bet pabandyk grįžti prie manęs, man gaila tavęs vargšo. Dar niekas nesigriaudeno, kas turėjo su manim reikalą. Jei tave nebaido kelias, ateik rytoj į Eglyno kalnelį: aš tuojau pasirodysiu, kai mane pašauksi.

Petras puikiai žinojo, kas su juo kalba, bet iš baimės negalėjo ištarti žodžio. Jis šoko bėgti namo.

* * *

Čia kažkas prieš smuklę sutrinko ir pertraukė skaitytoją. Buvo girdėti, kad privažiavo vežimas, keli balsai reikalavo ugnies, paskui kas smarkiai subarškino į vartus, o tuo tarpu ėmė loti šunys. Pavestas vežėjui ir amatininkams kambarys buvo atsuktas į kelią; Norėdami pamatyti, kas atsitiko, visi keturi prišoko prie lango. Kiek galima buvo įžiūrėti žibinto šviesoj, prieš smuklę stovėjo didelė karieta; kažkoks aukštas vyras padėjo dviem poniom su šydais išlipti iš vežimo, o tuo metu vežėjas su livrėja kinkė arklius, kitas tarnas rišo lagaminus.

- Kad juos dievas laimintų, - tarė atsidusęs vežėjas. - Jei jie išeis iš tos smuklės sveiki, man visai nėra ko drebėti dėl savo vežimėlio!

- Tylėk! - pakuždėjo studentas. - Man rodos, kad čia laukė ne mūsų, bet tų ponijų. Galimas daiktas, smuklė žinojo, anksčiau, kad pro šalį jos važiuos. Kad taip galėtum joms pasakyti! Palauk! Visoj smuklėj nėra poniams tinkamesnio kambario, kaip gretimas su mano. Čia jas ir atves. Luktelėk tam kambariui, o aš pamėginsiu perspėti tarnus.

Jaunikaitis nuslinko į savo kambarį, užgesino žvakes, tik paliko degti tą žiburėlį, kur jam buvo davusi šeimininkė. Paskui jis ėmė prie durų klausytis.

Netrukus ant laiptų pasirodė šeimininkė su poniomis, tas ji, meiliai šnekindama, nuvedė į gretimą kambarį. Ji kalbino viešnius greičiau gulti, kad galėtų iš kelionės atsilsėti. Paskui ji vėl nusileido Žemyn. Tuojau po to jis išgirdo lipant laiptais sunkiais žingsniais vyrą. Jis atsargiai pravėrė duris ir pro mažą plyšelį pamatė tą patį aukštą vyrą, kur padėjo poniomis išlipti iš karios. Užsivilkęs buvo

medžioklio drabužiais, o prie šono turėjo peilį; matyti, jis buvo nepažįstamų ponių palydovas. Kai studentas įsitikino, kad šis ėjo vienas, greit atidarė duris ir pamojęs įsišaukė pas save. Tas nustebęs prisiartinio, norėdamas paklausti, ko jam reikia. Studentas pašnibždomis pasakė:

- Jūs žiūrėkit, šią naktį patekote į galvažudžių smuklę!

Vyras persigando. Studentas visiškai įsivedė jį už durų ir apsakė, kaip viskas tuose namuose įtariama.

Išgirdęs tai, tarnas labai susirūpino.. Jis pasakė jaunikaičiui, kad tos ponios, grafienė ir jos kambarinė, iš pradžių buvo norėjusios važiuoti kiaurą naktį. Bet per pusvalandį kelio nuo tos smuklės jas patikęs kažkoks raitelis ir paklausęs, kur jos važiuoja. Išgirdęs, kad jos nori važiuoti visą naktį per Špesartą, jis ėmęs jas atkalbinėti, sakydamas, kad Čia kelionė tokiu laiku labai pavojingas daiktas. „Jei jums ką reiškia teisingo žmogaus patarimas, - pridėjęs jis, - tai atsisakykit nuo to noro. Netoli nuo čia yra smuklė. Nors ji gal ir labai menka, ir nepatogi, bet geriau jums ten pernaktvoti, negu keliauti tokioj naktį per mišką, kur gali visaip atsitikti. „Žmogus, davęs tuos patarimus, atrodes visai ištikimas ir teisingas, ir grafienė, bijodama galvažudžių užpuolimo, liepusi sustoti prie tos smuklės.

Medžioklis laikė savo priederme tuoju pranešti ponioms apie tą pavojų. Nuėjęs į kitą kambarį, jis greit po to atidarė duris, ėjusias iš grafienės į studento kambarį. Grafienė, keturių dešimtų metų moteriškė, išblyškusi iš baimės, įėjo pas studentą, prašydama dar kartą viską apsaityti. Paskui, pasitarė, ką turėtų kokioj daryti, jie nusprendė pasikviesti, kiek galima atsargiau, abudu tarnus, vežėją ir amatininkus, kad jei kartais juos užpultų, galėtų visi iš vieno gintis. - Kai tas buvo padaryta, duris iš koridoriaus į grafienės kambarį užstūmė komoda ir užstatė krėslais. Grafienė su savo kambarine pasodino ant lovos, du tarnai ėmė saugoti. O pirmieji svečiai ir medžioklis susėdo studento kambarį už stalo ir nusprendė laukti pavojaus. Galėjo būti maždaug dešimta valanda, namuose buvo viskas tylu' ir ramu, ir svečiams nebuvo didelės priežasties ko labai bijotu Tada mechanikas tarė:

- Kad neimtų miegas, būtų geriausiai daryti tą, ką ir pirma. Mes iš eilės pasakojom kokias nors mums žinomas istorijas, ir jei grafienės palydovas nieko neturėtų priešais, mes galėtumėm varyti toliau.

Tas ne tik nieko neturėjo priešais, bet, norėdamas parodyti savo pritarimą, pats apsiėmė tuoju ką papasakoti. Jis pradėjo taip:

* * *

- Klausant tokios kalbos, miegas nelįs į akis, nors tektų nemiegoti dvi tris ir net daugiau naktų, - tarė mechanikas, pabaigus medžiokliui sakyti savo istoriją. - Aš jau ne kartą esu patyręs, koks tai geras vaistas nuo snaudulio. Pirmiau tarnavau gizeliu pas vieną varpų liejiką. Meistras buvo žmogus turtingas ir toli gražu ne šykštus. Todėl mes nemaža buvom nustebinti, kai, vieną darbą dirbant, jis pasirodė nepaprastai šykštus. Tada mes liejom varpą naujai bažnyčiai, ir mums visiems, mokiniams ir gizeliams, reikė visą naktį sėdėti prieš krosnį ir kurstyti ugnį. Buvom manę, kad meistras atkiš savo geriausią sulikę ir mus pamylės puikiausiu vynu. Bet ne taip buvo. Kas valandą jis mums davinėjo po vieną gurkšnėlį, o pats tuo tarpu pasakojo apie savo keliones ir visokias savo gyvenimo istorijas. Paskui ėmė sakyti vyresnysis gizelis, toliau kiti iš eilės, ir niekas nenorėjo miego, nes visi, patiesę liežuvius, klausėm. Ir kai ėmė austi, tik tada pastebėjom, koks vėlus buvo laikas. Tuomet supratom meistro gudrybę, supratom, kaip jis pasakojimais mus privertė budėti. O kada varpas buvo nulietas, vyno jau nebegailėjo ir atitaisė tai, ką jis išmintingai tą naktį nebuvo padaręs.

- Tai išmintingas buvo žmogus, - tarė studentas. - Nuo miego, žinoma, niekas taip nepadeda, kaip kalbos. Todėl nenorėčiau šią naktį likti vienas, nes apie vienuoliktą negaliu atsilaikyti nuo miego.

- Tai pastebėjo ir kaimo žmonės, - tarė medžioklis. - Kai moterys ir mergaitės ilgais žiemos vakarais verpia prie žiburio, jos niekadoms nelieka vienos namuose iš baimės, kad bedirbdamos neužmigtų. Jos susirenka vakaruoti į vieną šviesesnę pirkį, susėda visos drauge ir ima pasakoti.

- Taip, - įsikišo vežėjas, - ten visados pasakoja tokius baisius daiktus, net šiurpas ima. Pasakoja apie ugnies dvasias, klaidžiojančias po pievas, apie Šmėklas, vaikščiojančias naktį lubomis, ir apie vaiduoklius, gąsdinančius žmones ir gyvulius.

- Tiesa, bet tos jų kalbos nelabai man tinka, - atsakė studentas. - Prisipažįstu, niekas manęs taip neerzina, kaip pasakos apie vaiduoklius.

- O man visai kitaip, - atsiliepė mechanikas. - Man labai malonu klausytis istorijos su visokiomis baisybėmis. Tai visai tas pat, kas lyjant miegoti geroj pastogėj. Girdi lietaus lašus krintant į stogą pupt-puapt, puapt-puapt, o tuo tarpu sausoje vietoj jautiesi labai šiltai. Lygiai taip malonu ir nieko nebaisu, kai klausai pasakų apie vaiduoklius, būdamas Šviesoj ir draugijoj.

- Bet paskui? - pratarė studentas. - Jei klausė žmogus, kur tiki į vaiduoklius, tai ar jis nebijos, kai atsidurs kur vienas patamsy? Ar jam neateis į galvą visos tos baisybės, kur prisiklausė? Dar ir dabar mane apmaudas ima už tas vaiduoklių pasakas, kada atsimenu savo mažas dienas. Aš buvau greitas ir neramus vaikas, gali būti, labiau neramus, negu to norėjo mano, auklė. Norėdama, kad aš nurimčiau, nieko daugiau nemokėdavo sugalvoti, kaip mane gąsdinti. Ji man pasakodavo visokias baisias istorijas apie raganas ir piktąsias dvasias, kurios gyvenančios trobose. Jei, sakysim, ant aukšto subildėdavo katė, ji kuždėdavo man išgąstingai: „Girdi, vaikelį? Dabar laipioja kopėčiomis aukštyn ir žemyn numirėlis. Jo galva pažasty, o akys blizga kaip žibintai. Pirštų vietoj jis turi nagus, ir jei ką prigriebs patamsy, tam tuoj sprandą nusuks.

Vyrai susijuokė dėl tų žodžių, bet studentas toliau varė:

- Tada aš buvau per jaunas ir negalėjau suprasti, kad tai prasimanymai ir nebūti daiktai. Aš nebijojau didžiausio šunies ir galėjau paristi bet kurį savo draugą; bet kai ėjau į tamsų kambarį, iš baimės merkiau akis, manydamas, kad Štai dabar slenka artyn numirėlis. Galop aš taip išsigandau, jog be žiburio bijojau išeiti už durų, jei buvo tamsu. Ir kiek esu gavęs nuo tėvo už tą netikusį įprotį! Bet aš ilgą laiką negalėjau pamesti tos vaikiškos baimės. Juk čia buvo kalta viena mano paikoji auklė.

- Taip, tai didelė klaida, - atsiliepė medžioklis, - kada vaikų mintis užkrečia tokiais niekais. Turiu pasakyti, pažinau drąsių ir smarkių vyrų, medžiotojų, kurie šiaip neišsigąstų nei trijų priešininkų, bet jei jiems tekdavo nakti tykoti žvėrį arba vagį, jų drąsumas dažnai visai išnykdavo: medį palaikydavo baisia šmėkla, krūmą ragana, žibančias kirmėlaites bjaurybės akimis, taikančios juos praryti.

- Ir ne tik vaikams, - sake studentas, - bet ir suaugusiems tokios kalbos labai kenkia. Koks, sakykit, sveiko proto žmogus tau pasakos apie daiktus, kurie tėra kvailio galvoj? Bet daugiausia tie prasimanymai kenkia sodžiaus žmonėms. Jie Šventai tiki į tas kvailystes, ir tas jų tikėjimas yra dar tvirtinamas smuklėse ir šiaip įvairiuose suėjimuose, kur jie išgirsta visokių baisesių istorijų.

- Taip, ponuli! - atsakė vežėjas, - jūs turite tiesą. Daug nelaimių atsitiko dėl tų istorijų, ir net mano paties sesuo labai liūdnai pabaigė savo gyvenimą dėl tos priežasties.

- Kaip tat? Dėl kokių istorijų? - ėmė klausti nustebinti vyrai.

- Gi nuo panašių istorijų, - atsakė jis. - Kaime, kur gyveno mano tėvas, irgi yra paprotys, kad žiemos vakarais moterys ir mergaitės susirenka kartu verpti. Tenai ateina ir berniokai ir pasakoja visokius daiktus. Vieną vakarą ėmė kalbėti apie vaiduoklius. Berniokai pasakojo apie vieną seną pirkli, mirusį prieš dešimt metų, bet grabe neturėjusį ramybės. Kas naktį jis nusimesdavęs nuo savęs žemę, atsikeldavęs iš kapo ir kosėdamas palengva kūprindavęs, kaip jis tat darydavęs gyvas, į savo krautuvėlę. Ten jis imdavęs sverti cukrų ir kavą, vis bambėdamas sau:

Naktį tēr ketvirčiai trys, Dieną svarą sudarys

Kiti sakėsi tikrai ji matę, ir mergaitės ir moterys ėmė bijoti. O mano sesuo, šešiolikos metų mergaitė, norėjo būti išmintingesnė už kitas ir sakė: „Aš į tai netikiu; kas mirė, tas jau nebesikels!“ Tai ji pasakė neatsargiai, nes ne kartą ji buvo nusigandusi. Tada vienas berniokas atsiliepė; „Jei tu taip nebaikšti, tai tikrai nebijosi ir jo; jo kapas per dvejetą žingsnių nuo Katrytės kapo, ji neseniai mirė. Tad nueik į kapus, nurašyk gėlelę nuo jos kapo ir atnešk mums, tuomet patikėsime, kad nebijai pirklio! Sesuo pabijojo, kad jos neužjuoktų, ir atsakė: „O, tai man gyvi niekai! Kokios jūs norite gėlės?“ Viena jos draugė tarė: „Visam sodžiui niekieno daugiau nėra baltų rožių, tik ten; tai atnešk jų mums parašiusi.“ Ji atsistojo ir išėjo. Visi vyrai ėmė girti jos drąsumą, o moterys tik kraipė galvas, sakydamos: „Kad tik gerai pasibaigtų!“ Sesuo ėjo į kapus. Mėnuo švietė gražiai, ir ji ėmė drebėti, kai išmušė dvyliką ir ji atidarė kapų vartus.

Ji praėjo pro kelis pažįstamus kapus, bet kuo arčiau buvo į baltąsias rožes ir pirklio kapą, tuo jai darėsi baisesiau ir baisesiau.

Pagaliau ji buvo ten. Drebėdama priklaupė ir ėmė rašyti rožes. Staiga ji išgirdo visai arti kažką šnarant. Ji atsigręžė: per du žingsnius nuo jos iš vieno kapo lėkė žemės, ir iš jo, palengva kilo kažkokia žmogystė. Tai buvo senas, išblyškęs žmogus, su balta nakties kepuraitė ant galvos. Sesuo persigando. Norėdama įsitikinti, ar čia tiesa, kad ji mato, ji dar kartą pažvelgė. O kada, stovėdamas prie kapo, tas žmogus kažkokiu balsu per nosį jos paklausė: „Labą vakarą, mergyte!

Iš kur taip vėlai, ją pagavo mirties siaubas. Ji šoko, kiek tik gali, per kampus namo. Vos gaudydama kvapą, ji apsakė ką mačiusi ir taip nusilpo, jog namo reikėjo nešti ją parnešti. Kokia buvo mums nauda iš to, jog kitą dieną sužinojom, kad ten buvęs duobkasys, tas ten kasė kapą ir paklausė mano sesers? Ją uždegė, dar lig sužinoti tai galėjo, karštis, nuo kurio po trijų dienų mirė. Vadinas, rožių savo laidotuvių vainikui ji pati prisiraškė.

Vežėjas nutilo, ir ašaros pasirodė jam akyse; kiti pilni užjautos žiūrėjo jį.

- Taip mirė vargšė mergaitė dėl prietaringo tikėjimo, - tarė jaunas auksakalys. - Man irgi atėjo į galvą pasaka, ir ją norėčiau pasakyti, nes ji turi pranašumo su tuo nelaimingu atsitikimu.

STINFOLIO GRIOVA ŠKOTŲ SAKA

Vienoje uolotoj Škotų žemės saloj prieš daug metų didelėj santaikoj gyveno du žvejai. Abu buvo nevedę, abu neturėjo jokių giminių, abu, kiek galėdami, dirbo ir tuo visai gražiai gyveno. Amžiaus jie buvo beveik lygūs, bet iš pažiūros ir būdo buvo panašūs į viens antrą ne daugiau, kaip erelis į ruonį.

Kasparas Strumpas buvo žemas, drūtas vyras; plataus, riebaus ir apskrito kaip mėnuo veido ir gerų šypsančių akių, kurios, rodos, nei vargų, nei rūpesčių niekad nepažino. Kasparas buvo ne tik riebus, bet amžinai susnūdęs ir sustingęs, todėl jam teko namų darbai dirbti, kepti ir virti, tinklai megzti sau ir parduoti, tai pat išdirbti jų abiejų mažas laukelis. Visai kitoks buvo jo draugas: aukštas ir liesas, drąsia vanago nosimi ir žvitriomis akimis, jis buvo apsukriausias ir laimingiausias žvejys, geriausias paukščių medžiotojas, darbščiausias artojas ir, be to, kiečiausias rinkos pardavėjas; bet kadangi jo prekės būdavo geros ir svaras nemažas, tai kiekvienas mielai iš jo pirko, ir Vilius Falkė (taip šaukė jį tautiečiai) ir Kasparas Strumpas, su kuriuo anas, nors ir toks godus būdamas, visados dalinosi savo sunkiai įgytu pelnu, ne tik puikiai mito, bet ir gerokai prakutę buvo. Bet vieno prakutimo godžiajam Falkei buvo maža; jis norėjo tapti turtingu, labai turtingu, ir kadangi greit suprato, kad paprastu keliu turtai įgyjami tik per ilgą laiką, tai jis ėmė galvoti, "kad jį lobingą gali padaryti koks nepaprastas laimingas atsitikimas. Niekas jam tada neberūpėjo, nieko daugiau nesvajoto ir kalbėjo apie tai su Kasparu kaip apie žinomą dalyką. Draugas, laikydamas švenčiausia tiesa viską, ką sakė Falkė, išpasakojo savo kaimynams, ir netrukus pasklido gandas, kad Vilius Falkė arba tikrai davęs velniui už auksą parašą, arba jį gundęs pragaro valdovas tai padaryti.

Nors iš pradžių Falkė juokėsi iš tų kalbų, bet palengva jam ėmė tikti mintis, kad kokia dvasia gali kada parodyti jam lobį, ir, tautiečių erzinas, jis nebesigynė. Kad jis ir dirbo savo darbą, bet jau nebe taip atsidavęs. Dažnai jis gaišindavo gražų laiką, klaidžiodamas po apylinkes ir ieškodamas kokio nutikimo, kad jį iš karto padarytų turtingą. Jo pražūčiai, kai jis kartą stovėjo ant tuščio kranto ir, kažko vildamasis, žiūrėjo į banguojančią jūrą, tartum iš ten jam turėjo ateiti svajota laimė, didelė banga pririto prie jo kojų kartu su akmenėliais ir samanomis geltoną rutuliuką. Tai buvo aukso rutuliukas!

Vilius stovėjo kaip nudiegtas. Vadinas, jo viltis nebuvo tuščias svajojimas: jūra padovanojo jam aukso - gražaus, gryno, aukso gabalėlį, turbūt, likučius nuo sunkaus lydinio, kurį bangos, ridinėdamos jūros dugnu, susmulkino iki šautuvo kulipkos didumo. Ir dabar jam aišku pasidarė, kad čia kur nors prie to kranto turėjo sudužti turtingas laivas ir jam lemta tuos turtus iš jūros gilybių išgriebti. Nuo to laiko jis neturėjo ramybės nei dieną, nei naktį. Gerai paslėpęs radinį ir nieko nesakydamas net savo draugui, kad kiti nesužinotų vietos, kur rastas auksas, jis nieko daugiau neveikė, tik kiauvas dienas stovėjo ant to kranto ir leido į vandenį ne tinklą žuvims gaudyti, bet tam tyčia pritaisytą samtį, - auksui griebti. Bet jis nieko negalėjo rasti: vietoj turto vargas kasdien artinosi. Vilius nieko nebepelnydavo, o vieno Kasparo uždarbio nebeišteko abiem išmisti. Beieškant didelių lobių, išnyko ne tik rastasis auksas, bet palengva ir visa berniokų gėrybė. Kaip pirma Kasparas tylėdamas naudojosi Falkės darbo vaisiais, taip dabar jis tylėjo ir nesiskundė, kad Falkė traukė iš jo paskutinį duonos kąsnelį; tas visišką draugo atsidavimą dar labiau stūmė Falkę ieškoti lobia. O kas dar labiau jį spyrė, tai tas, kad kiekvieną kartą, kai jis atsiguldavo ir sumerkdavo akis, jam kas šnibždėdavo į ausį kažkokį žodį; jis girdėdavo jį aiškiai ir kiekvieną kartą tą patį, tačiau niekad negalėdavo jo atminti. Vilius nežinojo, ar jis turi ryšį su jo "svajojimais, bet paslaptingas šnibždesys dar daugiau tvirtino jo įsitikinimą, kad jam skirta didelė laimė, kurią jam turėjo duoti aukso krūva.

Vieną kartą toj vietoj, kur buvo radęs aukso rutuliuką, ištiko jį audra, ir jis gavo pasislėpti artimiausioje griovoje. Ta griova, kurią vietos gyventojai Stinfoolio griova vadina, yra ilgas požemių urvas, dviem į jūrą angom, pro kurias bangos kriokdamos ir putodamos nuolat mušasi į vidų. Griova tebuvo prieinama iš viršaus pro plyšį, bet pro jį, išskyrus padaužas vaikus, retai kas kitas daugiau leisdavosi, nes, be pačios vietos pavojingumo, kiekvieną baugino dar gandas apie piktąją galybę. Su dideliu vargu Vilius nusileido į ją ir atsisėdo beveik dvylikos pėdų gilumoje nuo paviršiaus ant kyšulio po kabančia ties jo galva uola. Po kojų siautė bangos, viršum galvos šėlo audra, o jis vėl galvojo apie nuskendusį laivą ir apie tai, koks tas laivas galėjo būti; nors jis visų klausinėjo, bei nei seniausieji gyventojai nieko nebuvo apie sudužusį tam daikte laivą girdėję. Ar ilgai jis taip sėdėjo, pats nejuto, bet kai atsigodo, audra jau buvo praūžus. Jau jis buvo belipantis aukštyn, tik staiga iš gilumos kažkieno balsas aiškiai ištarė žodį:

„Kar-mil-an“. Pabūgęs jis pašoko ir pažvelgė žemyn. „Viešpatie! -sušuko jis, - čia tas pats žodis, kur nuolat girdžiu per sapną! Ką gi jis galėtų reikšti?“ - „Karmilan!“ - dar kartą lyg suvaitojo balsas, iš gilumos, kai Vilius vieną koją jau buvo iškėlęs į viršų. Tartum pabaidyta stirna, jis nubėgo į savo trobelę.

Tačiau Vilius nebuvo bailys. Jis išsigando ne pavojaus, o to, kas atsitiko netikėtai. Jo pinigų troškimas perdaug didelis buvo, kad kas nubaidytų nuo to pavojingo kelio, kuriuo ėjo. Kartą, kai jis vėlai naktį, mėnesienoj, prieš Stinfoolio griovą žvejojė su savo samčiu, norėdamas išgriebti lobį, jam kažkas užkliuvo. Vilius patraukė, kiek tik gali, bet užkliuvęs daiktas neleido. Tuo tarpu pakilo vėjas, juodi debesiai aptraukė dangų, laivė suposi ir virto į šonus. Bet Vilius nedrebėjo. Jis tempė, kol pagaliau paliko lengva; nebejausdamas jokio sunkumo, jis manė, kad čia jo virvė nutrūkusi. Bet tą pačią valandą prasiskyrė debesiai ties mėnesiu, paviršium pasirodė kažkoks juodas apskritas daiktas, ir vėl iš gilumos pasigirdo paslaptینگasis žodis „Karmilan!“ Nieko nelaukdamas, jis norėjo tą juodąjį daiktą pagriebti, bet lig tik ištiesė ranką, jis išnyko nakties tamsumoje. Staiga pasmarkėjusi audra privertė Vilių pasislėpti po artimiausia uola. Čia jis nuvargęs užmigo, bet ir per sapną jam nedavė ramybės tos pačios mintys, kur jį kankino visą dieną. Kai Falkė nubudo, jūra jau buvo nurimus, ir jos lygų paviršių auksino pirmieji tekančios saulės spinduliai. Jis jau norėjo vėl pradėti savo paprastąjį darbą, bet Čia pastebėjo kažką iš tolo į jį artinantis. Tai buvo laivė ir joje žmogus. Vilius stebėjosi, kad laivė plaukė be burės ir irklų, priešakiu į krantą, o žmogus, kur ten sėdėjo, nieko nedarė su vairu. Laivė plaukė vis artyn ir pagaliau apsisotojo ties Viliu. Tas ėmė žiūrėti į sėdintį joje žmogų. Tai buvo mažas, visas raukšlėtas senas žmogelis, apsilvilkęs geltonu drobės apdaru, užsimovęs smailią raudoną naktinę kepuraitę. Jis buvo užsimerkęs akis ir greičiau panašus į sudžiūvusį kūną, negu į gyvą esybę. Vilius iš pradžių kalbino, paskui kumštelėjo jį, bet žmogelis nejudėjo. Tada žvejys užmetė virvę, norėdamas pritraukti laivę prie kranto, tik staiga žmogelis atmerkė akis ir ėmė rąžytis, bet taip keistai, jog net drąsiajam Viliui šurpulys perėjo per kūną.

- Kur aš? - sunkiai atsidusęs, paklausė jis olandiškai Falkės, kuris iš olandų silkių žvejų buvo truputį jų kalbos pramokęs. Vilius pasakė jam tos salos vardą ir paklausė, kas jis toks ir kaip čia pateko.

Aš atvykau pažiūrėti Karmilano.

- Karmilano? Viešpatie mano! Kas jis toks? - tarė godusis žvejys.

- Aš niekados neatsakau į klausimus, jei manęs taip klausia. -atsiliepė žmogelis, lyg apsigandęs.

- Gerai, - pasakė Falkė, - bet kas tas Karmilanas?

- Karmilanas dabar niekas, bet kadaise buvo puikus laivas, tiek aukso prikrautas, kaip joks kitas laivas.

- Kur jis nuskendo ir kada?

-Tai bus prieš šimtą metų; kuriam daikte, tikrai nežinau; aš atvykau suieškoti to daikto ir išgriebti aukso. Jei man padėsi, radinį dalinsim perpus.

- Iš Visos širdies. Tik sakyk, ką aš turiu daryti.

- Tas ką turi daryti, reikalauja drąsos. Tu turi prieš pat dvyliktą nueiti į klaikiausią salos vietą, eidamas nusivesti karvę, ten ją papiauti ir kam nors duoti save suvynioti į jos šlapią odą. Tavo palydovas turi tada paguldyti tave žemėj ir palikti vieną, ir lig išmuš pirmąją, sužinosi, kur guli Karmilano turtai.

- Taip žuvo nelaimingas senio Engrolio sūnus! - baimingai tarė Vilius. - O tu, piktoji dvasia, - kalbėjo jis, skubindamas tolyn irtis, - keliauk į pragarą! Negaliu su tavim jokio reikalo turėti.

Grieždamas dantis, žmogelis ėmė keikti ir plūsti, bet žvejys, paėmęs abudu irklus, nubėgo greitai tolyn ir nebegirdėjo jo plūdimo, o aplenkęs salą, išnyko iš akių. Patyrimas, kad piktoji dvasia norėjo jo godumą palenkti savo naudai ir auksu įvilioti į savo žabangas, neišgydė apakinto žvejo, atvirksčiai, jis pradėjo galvoti, kad galima pasinaudoti geltono žmogelio pagelba, nepasiduodant velniui. Vis ieškodamas prie klaikiojo kranto aukso, jis nebežiūrėjo to pelno, kur jam duodavo gausingos žvejoklės kitose jūros vietose, lygiai kaip ir kitų darbų, kuriais pirmiau versdavosi, ir diena po dienos vis gilyn skendo su savo draugu į skurdą, kol pagaliau pradėjo dažnai stigti svarbiausių gyvenimo dalykų. Nors dėl to skurdo kaltas buvo vien Falkės atkaklumas ir jo nelemtas troškimas, nors abiejų maitinimas gulė dabar ant sprando vienam Kasparui Strumpui, tačiau šis niekuomet nedarė Falkei nei mažiausio priekaišto; jis vis dar rodė jam tą patį nuolankumą, ta patį pasitikėjimą jo didesniu protu, kaip ir tuo laiku, kada jam kiekvienas darbas sekėsi; ta priežastis dar labiau didino Falkės sielvartą ir labiau vertė ieškoti aukso; jis tuo tikėjosi atsilyginti ir savo draugui už jo vargus. O dar čia nei per. sapną jam nedavė ramybės tas prakeiktas Karmilano žodis. Skurdas, apgaulinga viltis ir godumas pagaliau jį pavertė kažkokiu bepročiu, ir jis nusprendė padaryti tai, ką liepė žmogelis, nors iš senų kalbų gerai žinojo, kad tuo jis atsiduoda piktajai dvasiai.

Veltui Kasparas atkalbinėjo. Falkė tuo labiau karščiaivos, kuo labiau draugas jo maldavo atsisakyti nuo savo baisiojo darbo. Ir geraširdis silpnas berniokas sutiko pagaliau lydėti Falke ir padėti jam tą sumanymą įvykdyti. Skausmas suspaudė abiejų širdis, kada ėmė rišti virve prie ragų savo gražiajai karvei, jų vieninteliui turtui, kurią jie patys užsiaugino ir kurios niekuomet nenorėdavo perduoti, nes jiems skaudu buvo matyti ją svetimose rankose. Bet piktoji dvasia, pavergusi Vilių, užmigdė visus geresnius jo jausmus, o Kasparas niekur nemokėjo jam priešintis. Tai buvo rugsėjo mėnesį, ir ilgos škotų žiemos naktys jau buvo prasidėję. Sunkiai slinko nakties debesiai, varomi žiauraus vakarų vėjo, ir ritosi ant viens kito, lyg Maelstromo¹ ledų kalnai. Didelė tamsybė apsiutė kalnus ir drėgnas durpių pelkes, o gilios upelių daubos juodavo kaip pragaro žiotys. Priešais ėjo Falkė, o paskui, drebėdamas dėl savo drąsumo, sekė Strumpas. Kiekvieną kartą plūdo ašaromis nuliūdusios vargšo akys, kai jis pažvelgdavo į nelaimingą gyvulį, einantį su pasitikėjimu ir nenusimanantį apie artimą savo galą; tas galas turėjo būti padarytas rankos, jį iki šiol tik glosčiusios. Pagaliau jie pasiekė siaurą ir pelkėtą slėnį, apaugusį vietomis samanomis ir viržynais, pilną didelių akmenų ir apsuptą aukštų kalnų, kurio viršūne gaubė baltas rūkas ir kur žmogus retai koją tekėle. Jie priėjo prie didelio akmens, buvusio vidury slėnio; nuo jo suklikęs pakilo aukštyn išgašdintas erelis. Karvė gailingai subaubė, lyg nujausdama savo baisų likimą. Kasparas nusigręžė, norėdamas nusišluostyti pasruvusias ašaromis akis. Jis pasižiūrėjo pro uolos angą, pro kurią jie atėjo ir iš kur girdėti buvo tolimes jūros bangų plakimas, o paskui pakėlė akis į kairio viršūnę, apklotą juodu kaip anglis debesiu, kuris kartkartėmis dusliai grumėjo. Kai Kasparas vėl atsuko akis į Vilių, tas jau buvo karvę prisirišęs prie akmens ir stovėjo, užsimojęs kirvį.

Tai buvo per daug Kasparui, nors ir pratusiam visados klausyti savo draugo. Laužydamas rankas, puolė jis ant kelių.

- Turėk širdį, Viliau! - suriko jis baisy balsu, - pasigailėk savęs, pasigailėk karvės! Pasigailėk savęs ir manęs! Pasigailėk savo gyvenimo! O jei taip nori gundinti viešpatį, tai palauk rytojaus ir paaukok geriau kitą gyvulį, o ne mūsų brangiąją karvutę!

- Kasparai, ar tu iš galvos eini? - Šaukė Vilius kaip patrakęs, vis laikydamas iškeltą kirvį. - Aš turiu pasigailėti karvės ir badu mirti!

- Tau nereiks badu mirti, - atsakė Kasparas griežtai. - Kol aš turiu sveikas rankas, tu nemirsi badu. Aš už tave dirbsiu nuo ryto iki vakaro. Tik nežudyk savęs ir paleisk nekaltą gyvulį.

- Tad imk kirvį ir suskaldyk man galvą! - sušuko Falkė. - Aš nesitrauksiu iš to daikto, kol negausiu, ką aš noriu. Ar gali man išgriebti Karmilano turtus? Ar gali tavo rankos uždirbti daugiau, kaip reikia skurdžiam gyvenimui? Bet tas kirvis gali pabaigti mano vargus -eik ir paaukok mane!

- Viliau, kirsk karvę, kirsk ir mane! Man vis tiek pat, juk aš rūpinuos tik tavo išganymu. Juk. tai velnio altorius, ir auka, kurią tu nori aukoti, yra velnio auka!

- Aš čia nieko nežinau, - pasakė Falkė, klaikiai juokdamasis, kaip žmogus, nusprendęs nieko nežinoti, kas galėtų suturėti nuo jo sumanymo. - Kasparai, tu eini iš galvos ir mane kartu varai, bet kada, -kalbėjo jis, sviedęs į šalį kirvį ir paėmęs nuo akmens peilį, lyg norėdamas persidurti save, - tada už mane imk karvę!

Vienu akimirksniu prišoko Kasparas prie jo, ištraukė iš rankų mirštamąjį ginklą, pagavo kirvį, užsimojo aukštai ir smogė į galvą brangiajam gyvuliui; tas iš karto krito negyvas po savo šeimininko kojų.

Čia labai sužaibavo ir sugriaudė. Falkė, įsmeigęs akis, ėmė žiūrėti į draugą, kaip žiūri vyras į vaiką, padariusį tai, ko jis pats nediršo daryti. Bet Kasparas, rodos, negirdėjo nei griausmo ir nematė Viliaus nustebimo; nieko nesakydamas, jis šoko prie karvės ir pradėjo- lupti odą. Kiek atsibodęs, Vilius priėjo jam padėti, bet, matyti, taip dabar bjaurėdamasis ta auka, kaip pirma jos troško. Tuo tarpu pakilo audra, griaustinis smarkiai griaudė kalnuose, žaibai, kaip žalčiai raitydamiesi, ėmė lakstyti aplink akmenį ir griovos samanomis, o vėjas, kuris dar nebuvo pasiekęs to aukštumo, klaukiai kaukė slėnį ir ant kranto. Kol nulupo odą, abu žvejai kiaurai perlijo. Paskui odą, jie ištiesė žemėj, Kasparas įvyniojo į ją Falkę ir gerai suveržė su virve, kaip tas buvo liepęs. Tik dabar vargšas prabilo. Pažvelgęs gailingai į savo apakusį draugą, drebančiu balsu jis paklausė:

- Ką dar tau galėčiau padaryti Viliau?

- Daugiau nieko, - tas atsiliepė. - Sudieui!

- Sudieui! - atsakė Kasparas, - tegu dangus tave saugoja ir dovanoja, kaip aš tau dovanoju.

Tai buvo paskutiniai žodžiai, kuriuos Vilius iš jo girdėjo, nes Kasparas beregint išnyko vis didėjančioj tamsumoj. Tą valandą pakilo tokia baisi perkūnija, kokios Vilius niekadose dar nebuvo matęs. Ji prasidėjo Žaibu, parodžiusiu Falkei ne tik artimus jam kalnus ir uolas, bet ir apačioj slėnį kartu su putojančia jūra ir išmėtytomis užtaky uolotomis salomis, tarp kurių jam lyg pasirodė keistas didelis laivas be stiebų ir tuojau vėl tamsybėj išnyko. Perkūnas trenkė vis didžiau. Atitrūkė uolų akmenys ritos nuo kalno; Vilius drebėjo, kad kuris iš jų krisdamas jo. neužmuštų. Lietus toks smarkus ėmė duoti, jog siauras pelkėtas slėnys viena akimirka pavirto giliu upeliu, pradėjusiu netrukus siekti Viliaus pečius; laimė kad Kasparas guldydamas jo galvą buvo padėjęs ant kupsto, kitaip tuoj būtų prigėręs. Vanduo kilo vis aukštyn, ir kuo labiau Vilius tampėsi, norėdamas išsigelbėti, tuo tvirčiau gulė prie jo oda. Veltui jis šaukė Kasparą. Kasparas jau buvo toli. Šauktis dievo jis nediršo, ir jį paėmė siaubas, galvojant, kad jis dabar gali kreiptis tik į tas galybes, į kurių valdžią atsidavė.

Vanduo jau bėgo į ausis, jau siekė lūpų kraštus. „Dieve, pražuvau! - susuko jis, pajutęs, kad upelis jam lieja veidą, - bet tuo tarpu jis išgirdo lyg tolimo krioklio ūžimą, ir tuojau veidas nulsūgo. Upelio būta prasimušta kelias pro akmenis. Lietus tuo laiku jau kiek pamažėjo, ir dangus pradėjo šviesėti. Jam vėl blykstelėjo vilties spindulys. Nors jis buvo regėjęs akyse giltinę ir baisiai norėjęs išsivaduoti iš savo nelaimės, bet jo nelemtų svajojimų tikslas nebuvo pasiektas, ir, išnykus mirties pavojui, širdis vėl ėmė liepsnoti tais pačiais troškimais. Manydamas, kad reikia iškentėti iki galo, norint pasiekti tikslą, jis nurimo ir nuo šalčio ir nuovargio kietai užmigo.

Jis galėjo taip miegoti apie dvi valandas, kada šaltas vėjas, papūtęs jam į veidą, ir tartum ateinančių jūros vilnių ūžimas pažadino jį iš saldaus miego langus vėl apsiniaukė. Vėl sužaibavo žaibas, dar kartą nušvietė aplinkui žemę, ir jam vėl pasimatė keistas laivas, kuris dabar, rodos, suposi, užšokęs ant aukštos vilnies, netoli Stinfoolio uolos, ir paskui staiga nugrimzdo į jūros gelmę. Jis vis dar žiūrėjo, atsukus akis į tą pusę, nes tankus žaibavimas nedavė jūrai sutemti; staiga iš slėnio pakilo vandens stulpas, sulig kalnu aukštumo, ir taip sviedė Vilių į uolą, jog tas sąmonės nustojo. Kada jis vėl atsigavo, audra buvo nurimus, dangus prasiblaivęs, bet toli pakraščiais dar tebežaibavo. Jis gulėjo prie pat kalno, kuris turėjo apsiautęs tą slėnį, ir jautėsi taip sudaužytas, jog vos galėjo pasijudinti. Jūros ūžimas jau buvo pamažėjęs. Čia jis ūžime išgirdo iškilmingą muziką, tartum bažnyčios giesmę. Pradžioj giedojimas buvo silpnas, ir jis tarėsi apsvaigęs. Bet jis nesiliovė, ėjo vis aukštyn ir artyn, ir galop Viliui pasirodė, kad tai buvusi giedama giesmė, girdėta praeitą vasarą vienam olandų, žvejų laive.

Galu gale jis pradėjo skirti balsus ir girdėti tos giesmės žodžius. Balsai jau buvo slėnys, ir kai jis vargais negalais prišliaužė prie akmens ir padėjo ant jo galvą, tikrai išvydo traukiant būrį žmonių, nuo kurių kilo ta muzika ir kurie artinosi tiesiog į jį. Tų žmonių veidai buvo nuliūdę ir susirūpinę; nuo jų drapanų varvėjo vanduo. Visai prisiartinę prie jo, jie nustojo giedoję. Priešais ėjo keli muzikantai, toliau keli jūreiviai, o užpakaly ėjo didelis tvirtas vyras, apsilkęs senoviškais brangiais, auksu siūtais drabužiais, su kalaviju prie šono ir su ilga, drūta, su aukso buože nendrine lazda rankoje. Iš kairės pusės sekė negriukas, kartkartėmis paduodamas savo ponui ilgą pypkę, iš kurios tas traukė iškilmingai kelis durnus ir paskui ėjo toliau. Jis atsistojo tiesiai prieš Vilių iš abiejų jo pusių sustojo kiti ne taip puikiai apsidarę žmonės, jie visi laikė rankose pypkes, bet ne tokias brangias, kaip ta,

kurią nešė paskui drūtąjį vyrą. Už tų buvo dar būrelis žmonių, tarp kurių maišėsi kelios moterys; kitos iš jų turėjo ant rankų arba vedės už rankos vaikus; visi buvo apsilvilkę brangiais, bet nematytais drabužiais. Olandų matrosai baigė procesiją; jie kiekvienas turėjo pilną burną tabokos, o dantyse trumpą pypkelę ir tylėdami rūke.

Siaubo paimtas, žvejys žiūrėjo į tą nematytą žmonių būrį. Tik viltis paskui susilaukti kokio pelno palaikė jo drąsumą. Ilgai jie taip stovėjo aplink jį. Jų pypkių dūmai kilo aukštyn kaip debesys, pro kurį mirgėjo žvaigždės. Ratas apie Vilių vis mažėjo, dūmai darėsi vis tirštesni, tirštėjo ir debesys, kilstantis iš burnos ir pypkių. Falkė buvo drąsus ir smarkus vyras, bet, matydamas tą baisią minią vis artinantis prie jo, lyg norėtų jį užgulti visu savo sunkumu, nebeteko drąsumo, išmušė jį šaltas prakaitas, ir jam rodėsi, kad iš baimės jis turės galą gauti. Bet galit suprasti jo išgąstį, kada jis netyčia pakreipė akis ir netoli savo galvos pamatė ramiai ir tiesiai sėdinti geltoną žmogelį, tokį pat, kaip Vilius jį buvo pirmą kartą, matęs, tiktai dabar, lyg dėl juoko, jis laikė dantyse taip pat pypkę. Didžiausios baimės paimtas, Falkė sušuko:

- To vardu, kam jūs tarnaujat, kas jūs esat? Ir ko jūs norit iš manęs? Aukštasis vyras patraukė tris kartus pypkę, paskui padavė ją savo

tarnui ir atsakė šaltu kaip ledas balsu:

- Aš Alfredas Pranas van der Svelderis, Karmilano laivo viršininkas iš Amsterdamo; laivas, grįždamas iš Batavijos, nuskendo su visais žmonėmis pagal tą uolos krantą; čia - mano karininkai, čia - mano keleiviai, o čia - mano drąsieji matrosai, prigėrę kartu su manimi. Kam išsaukei mus iš jūros gelmės? Kam tu sutrikdei mūsų ramybę?

- Norėčiau žinoti, kur yra Karmilano turtai. - Jūros dugne.

- Kurioj vietoj?

- Stinfoolio griovioje.

- Kaip juos paimti?

- Žąsis dėl silkės neria į gilumą: argi ne tokie pat brangūs Karmilano turtai?

- Kiek aš jų gausiu?

- Daugiau, kaip kada nors išleisi. - Geltonasis žmogelis nusijuokė, ir visas būrys balsu susikvatojo.

. - Ar pabaigėi? - paklausė toliau viršininkas.

- Pabaigiau. Sudieu!

- Lik sveikas, iki pasimatymo! - atsakė olandas ir apsigrėžė eiti. Muzikantai vėl ėjo priešaky, ir visa procesija grįžo toj pačioj tvarkoj, kaip atėjo, giedodama tą pačią iškilmingą giesmę, kuri toldama vis mažiau ir neaiškiau buvo girdėti, kol po kurio laiko visai nutilo vilnių ūžesys. Dabar Vilius ėmė iš visų gyslų tampytis, ir galų gale jam pavyko ištraukti vieną ranką, su ja atnarpliojo apvyniotas apie save virves ir visai išsinėrė iš odos. Neatsižiūrėdamas atgal, jis parbėgo į savo trobelę ir rado nelaimingąjį Kasparą be sąmonės ir pasliktą gulint žemėje. Vargais negalais atgaivino jį. Vargšas verkė iš džiaugsmo, vėl pamatęs jaunystės draugai kurį jau laikė žuvusiu. Bet jo džiaugsmas greit išnyko, kai jis išgirdo, kokį baisų daiktą vėl sumanė Vilius.

- Aš geriau eisiu į pragarą, kaip gyvensiu tarp tų tuščių sienų ir tokį vargą vargsiu. Ar tu padedi, ar ne, aš vis tiek einu.

Sulig tais žodžiais Vilius pagriebė žibintą, skiltuvą ir virvę ir išbėgo pro duris. Kasparas šoko lėkti paskui ir jį pavijo prie tos uolos, kur jis buvo pirmą kartą per audrą pasislėpęs. Vilius jau stovėjo prisirišęs virvę ir taikė leistis į užiančią juodą kiaurumą. Matydamas tą beproti neklausant jokių, atkalbinėjimų, Kasparas nusprendė leistis kartu, bet Falkė liepė jam pasilikti ir laikyti virvę. Su didžiausiu įtempimu, kuriam drąsos ir sveikatos galėjo duoti tik akiausias godumas, leidosi Falkė į griovą ir pagaliau atsistojo ant išsikišusio akmens, po kuriuo užė, kunkuliavo juodos bangos su balta puta viršuj. Jis ėmė aplinkui akylai dairytis ir pagaliau pastebėjo vandeny ties savim kažką blizgant. Jis pastatė žibintą, nulipo žemyn ir paėmęs užtraukė sunkų daiktą. Tai buvo geležinė dėžė, pilna auksinių pinigų. Falkė paskelbė savo draugui ką radęs, bet visai nenorėjo klausyti jo maldavimų tuo pasikakinti ir lipti atgal. Jis manė, kad tai esantis tik pirmas jo vargų vaisius. Jis nusileido dar kartą - iš jūros pasigirdo bausis juokas, ir Viliaus Falkės niekas daugiau neberegėjo. Kasparas parėjo namo vienas, bet visai kitas žmogus. Jo silpna galva ir minkšta širdis neapgalėjo tos nelaimės: jam pamišo protas. Jis nebežiūrėjo savo namų, klaidžiojo be tikslo kiauras dienas ir naktis, įsmeigęs akis į vieną daiktą; visi seni jo pažįstami gailėjo ir Šalinosi nuo jo. Sako, koks žvejys viena audringą naktį pažinęs ant kranto Karmilano keleivių tarpe Vilių, ir tą pačią naktį pražuvo ir Kasparas.

Visur jo ieškojo, bet niekur nei pėdsako rasti negalėjo. Pasaka skelbia, kad jis dažnai buvęs matomas kartu su Falke paskendusio laivo žmonių skaičiuje, ir tas laivas nuo to laiko rodantis tam tikrais tarpais ties Stinfolio griova.

* * *

- Dvylika jau seniai praėjo, - tarė studentas, kai auksakalys pabaigė sakyti, - ir dabar jokio pavojaus nebėr. Aš tiesiog nebegaliu tvirti, visiems patarčiau gulti ir be baimės migti.

- Be antros nedirščiau, - atsakė medžioklis. - Priežodis sako: nuo vienuolikos lig antros vagių laikas.

- Aš irgi taip manau, - atsiliepė mechanikas. - Jei čia nori mus užpulti, tai po dvyliktos pats gerasis laikas. Todėl sakyčiau, kad studentas galėtų toliau varyti savo nebaigtą apsakymą.

- Aš neatsisakau, - tarė jaunikaitis, - tik mano kaimynas, grafienės medžioklis, negirdėjo pradžios.

- Aš pats sumesiu, kas ten buvo, tik prašom sakyti! - atsiliepė medžioklis.

- Vadinasi, - buvo bepradedantis studentas, bet čia sulėjo šuva, ir jis sustojo. Sulaikė kvapą, visi ėmė klausytis. Tuo tarpu iš grafienės kambario iššoko vienas tarnas ir pasakė, kad į smuklę eina nuo dešimties lig dvylikos ginkluotų vyrų.

Medžioklis pagriebė savo šautuvą, studentas pistoletą, amatininkai nusitvėrė lazdas, o vežėjas išsitraukė iš kišenės ilgą peilį. Visi sustojo ir baimingai žiūrėjo į viens kitą,

- Eikim prie laiptų! - suragino studentas. - Tegu du trys niekšai palydi savo galvas, ligi mus apgalės. - Jis padavė mechanikui kitą savo pistoletą, ir abu susikalbėjo šauti po viens antro. Paskui jie atsistojo prie laiptų. Studentas ir medžioklis pasirinko vietą tiesiai priešais; iš šono, prisišliejęs prie turėklo, atsistojo drąsusis mechanikas ir atsuko pistoletą į patį laiptų vidurį. Užpakaly sustojo auksakalys ir vežėjas, kad galėtų atlikti savo darbą, kai pasieks rankomis. Kelias minutes jie laukė, bet viskas buvo tylu, galop išgirdo darantis įeinamąsias duris ir tuojuo po to kelis balsus patyloms kalbant.

Štai jau girdėti - eina daug žmonių, artinasi į laiptus, štai jie ėmė 'kilti laiptais, ir staiga iš priešais pasirodė trys vyrai. Jie, matyti, nebuvo lauke, kad čia kas juos sutiktu. Kai jie išlindo pro laiptų staktas, medžioklis iš visos gerklės suriko;

- Stokit! Dar vienas žingsnis, ir būsite negyvi. Laužkit, draugai, gaidžiukus ir gerai taikykit!

Galvažudžiai persigando, greit nusileido atgal ir ėmė tartis su kitais. Po kiek laiko vienas iš jų sugrįžo ir tarė:

- Klausykit! Būsit išmintingi ir be reikalo nekiškite savo galvų: mūsų yra tiek, jog lengvai galėsime jus išmušti. Grįžkit atgal, nei plaukas nuo jūsų galvos nenukris. Iš jūsų nei skatiko neimsim.

- Tai ko gi jūs norit? - atsiliepė studentas. - Gal manot, kad mes patikėsime, ką jūs sakot? Niekados! Jei kas norit pasipelnyti, tai prašom čia, bet pirmas, kas iškiš galvą iš už kertės, taip gaus į kaktą, jog tam niekados daugiau galvos nebeskaudės!

- Atiduokit mums ponią geruoju! - atsakė galvažudys. - Jai nieko nebus. Mes ją nugabensime į nepavojingą ir ramią vietą, o jos žmonės tegu važiuoja atgal ir praneša grafui, kad jis ją gali išpirkti už dvidešimt tūkstančių guldenų.

- Kad tu nesulauktum, kad mes atiduotume! - atkirto medžioklis, grieždamas iš piktumo dantis ir lauždamas gaidžiuką. - Aš suskaitysiu tris, ir jei lig trečio nelipsi žemyn, paleisiu gaidžiuką. Viens... du...

- Stok! - suriko perkūnišku balsu galvažudys. - Kur matei šaudant į beginklį žmogų, kada tas kalbasi, turėdamas gerus norus? Kvaily! Tu gali mane nušauti, bet tas nebus didelis nuopelnas. Čia stovi dvidešimt mano draugų, jie atkeršys už mane. Bet kokią turės naudą grafienė, jei jūs būsite užmušti arba gulėsite sužeisti ant grindų? Patikėk, kad su ja elgsimės gražiausiai, jei ji eis geruoju; o jei tu, kol aš suskaitysiu tris, gaidžiuko nenuleisi, jai bus prastai. Viens... du... trys!...

- Su tais šunsnukiais menkas juokas, - pasakė pašnibždoms medžioklis, pildydamas galvažudžio įsakymą. - Tikrai, man gyvybė nebrangu, bet jei aš vieną nudėsiu, tai jie tuo pikčiau pasielgs su mano ponija. Pasiklausiu patarimo grafienės. Duokit mums, - tarė jis balsu, - duokit mums pusvalandį paliaubų pasitarti su grafine, nes ji gali numirti, jei staiga apie tai sužinos.

- Gerai, - atsakė galvažudys ir liepė savo šešiams vyrams atsistoti prie laiptų.

Nelaimingi keleiviai, nuleidę galvas, nusekė paskui medžioklį į grafienės kambarį. Bet jos kambarys buvo taip arti, ir tarybosėjo taip garsiai, jog ji kas žodį girdėjo. Ji buvo išblyškus ir visa drebėjo; tačiau buvo, matyti, pasiryžus nespriešinti savo likimui. - Kam čia dėl manęs be naudos turi žūti keli drąsūs vyrai? - sakė ji;

— Kaip aš galiu jūsų prašyti save ginti, kad jūs manęs visai nepažįstate? Ne, matau, nėra kitos išeities, reikia pasiduoti tiems niekšams.

Grafienės nelaimė ir jos pasiryžimas visus sugraudino. Medžioklis ėmė verkti ir sakėsi nebegyvensiantis dėl tokios gėdos. Studentas keikė save ir savo sesių pėdų aukštumą.

- Kad aš būčiau bent puse galvos mažesnis, - pratarė jis, - ir neturėčiau barzdos, gerai žinočiau, ką reikia daryti. Tuomet paprašyčiau grafienės man duoti savo drabužius, ir tie niekšai per vėlai susigriebtų, kokį aš jiems juoką iškirtau.

Bet tos moteriškės nelaimė Feliksui irgi didelį padarė įspūdį. Jis jos labai pagailo, ji jam net pažįstama pasirodė: jam matėsi, kad čia jo anksti mirusi motina pakliuvusi į tokį baisų padėjimą. Jis jautė tiek drąsos ir tvirtybės, jog mielai būtų už ją savo gyvybę atidavęs. Vos studentas pasakė anuos žodžius, jam galvoje dingtelėjo viena mintis. Jis pamiršo visą pavojų ir atsargumą ir manė tik apie tos moteriškės išgelbėjimą.

- Jei grafienei išgelbėti, - atsiliepė jis nedrąsiai, raudonuodamas ir į priekį žengdamas, - reikalingas nedidelis ūgis, veidas be barzdos ir dar tvirta Širdis, tai aš gal būsiu visų tinkamiausias. Prašom vilktis mano Švarką, mautis skrybėlę ant savo gražių plaukų, prašom dėtis ant nugaros mano maišelį ir vadintis auksakaliu Feliksu.

Jaunikaičio drąsumas nustebino visus. Medžioklis iš džiaugsmo puolė jam ant kaklo.

- Argi tikrai tu norėtum tai padaryti, brangusis mano? - pasakė jis.

- Argi tu norėtum apsilivinti grafienės drabužiais, kad ją išgelbėtum? Pats dangus Čia tave pamokė. Bet ne vienas turi eiti: aš pasiduosiu su tavim, neatsitrauksiu nuo tavęs kaip geriausias draugas, ir kol gyvas būsiu, jie nedrįs tau nieko pikto daryti!

- Ir aš einu su tavim, kaip mane gyvą matai! - tarė studentas. Reikėjo nemaža padėti laiko, kol grafienė buvo prikalbėta sutikti. Ji iš tolo kratėsi, kad dėl jos save aukotų svetimas žmogus. Ji sakė, kad galvažudžiai, pasimatę apgauti, jam baisiai atkeršytų. Galų gale jaunikaičio prašymai ir visų įkalbinėjimai, kad, pati išsivadavusi, ji galėsianti geriau savo išvaduotoją gelbėti, ją įtikino, ir ji nusileido. Medžioklis ir kiti nuėjo kartu su Feliksu į studento kambarį, kur auksakalys beregint apsitaisė grafienės drabužiais. O kada medžioklis dar prisegė kelias kameristės plaukų garbanas ir uždėjo moteriška skrybėlę, kiekvienas tikino, kad jo niekas nepažins. Mechanikas galvą guldė, kad, sutikęs Feliksą gatvėj, nusiimtų jam kepurę, visai nežinodamas, kad sveikina savo bičiulį.

Tuo tarpu grafienė su savo kambarine vilkosi jaunojo auksakalio drabužiais. Skrybėlė, užtraukta ant kaktos, kelionės lazda rankoje ir truputį palengvintas ryšulys ant nugaros taip ją atmainė, jog visai nebegalėjai pažinti. Kitu laiku keleiviams nemaža būtų juokomis to maskarado. Naujasis amatininkas su ašaromis akyse padėjo Feliksui ir prižadėjo greičiausią pagelbą.

- Tik vieną turiu prašymą, - atsakė Feliksas. - Maišely, kur jūs turit ant nugaros, yra dėžutė. Prašom ją gerai pasaugoti. Jei ji kaip pražūtų, aš visą amžių būčiau nelaimingas. Aš turiu ją nunešti savo krikšto motinai.

- Gotfridas, medžioklis, žino mano, - tarė ji. - Ten viskas jums bus sugražinta. Tikiuos, prakilnisus jaunikaitei, jūs patys ateisite priimti mano vyro ir mano padėką.

Tik Feliksas į tai atsakė, tuojau pasigirdo nuo laiptų šiurkštūs galvažudžių balsai. Jie rėkė, kad jau laikas praėjęs ir grafienės kelionei viskas sutaisyta. Medžioklis įėjo ir jiems pasakė, kad jis nuo grafienės nesitrauksiantis ir greičiau su ja žūsiantis, negu grįšiantis pas grafą be ponios. Studentas irgi sakėsi lydėsiantis grafienę. Galvažudžiai pasitarė ir pagaliau sutiko, tik pareikalavo, kad medžioklis tuojau atiduotų savo ginklus. Be to, jie liepė kitiems keleiviams nesijudinti iš vietos, kol bus išvežta grafienė.

Feliksas užsitraukė ant veido šydą, kur dengė skrybėlę, atsisėdo kertėje, nuleido ant rankų galvą, rodydamas didį sielvartą, ir ėmė laukti galvažudžių. Keleiviai suėjo į kitą kambarį ir susėdo taip, kad matytų, kas darysis. Medžioklis, dėdamasis labai nusiminęs, atsisėdo kitoj grafienės kambario kertėj ir viską sekė. Po kelių minučių atsidarė durys, ir į kambarį įėjo gražus vyras, trisdešimt šešerių metų amžiaus. Jis buvo apsitaręs kariškais drabužiais, su ordinu ant krūtinės ir ilgu kalaviju prie šono, o rankoje laikė su puikiomis plunksnomis skrybėlę. Jam įėjus, du jo vyrai atsistojo prie durų.

Prisiartinęs jis pasveikino Feliksą žemu galvos nulenkimu. Matyti, drovėjosi tos aukštos ponios, nes kelis kartus patriko, kol pavyko gerai pasakyti, ką turėjo.

- Gerbiamoji ponia, - tarė jis, - yra valandų, kada reikia didelės kantrybės. Tokia dabar atsitiko jums. Prašom nemanyti, kad aš nors vieną akimirką pamiršau pagarbą tokiai aukštai poniai. Jūs

turėsite visus, patogumus. Jūs dėl nieko nesiskųskite, gal, tik dėl tos baimės, kur šį vakarą turėjot. - Čia jis sustojo, lyg laukdamas atsakymo, bet Feliksas tylėjo, ir jis toliau varė: - Prašom nežiūrėti į mane kaip į paprastą vagį ir Žmogžudį! As esu nelaimingas žmogus, mane taip gyventi privertė prastos sąlygos. Mes norim visai palikti tą kraštą, todėl mums reikalingi pinigai. Lengviausia būtų užpulti pirklius arba paštą, bet tada gal ne vieną žmogų padarytumėm amžinai nelaimingą. Grafas, jūsų Vyras, prieš šešias savaites gavo palikimo penkis. Šimtus tūkstančių talerių. Mes prašom iš tos sumos dvidešimt tūkstančių guldenų, - visai mažas Ir teisingas, kaip jūs manote, reikalavimas. Todėl būkit jūs maloni, tuojau parašykite savo vyrui atvirą laišką, pranešdama grafui, kad esate mūsų sulaikyta, kad jis greičiau pristatytų tuos pinigus, kitaip - jūs mane suprantate - mes gausim su Jumis pasielgti aštriau. Pinigai bus priimti tik tada, jei bus atnešti vieno žmogaus ir atiduoti, laikantis didžiausio slaptumo.

Visi smuklės svečiai, ypač grafiene, sekė tą sceną, didžiai atsidėję. Grafiene galvojo, kad jaunikaitis kiekvieną minutę gali išsiduoti. Ji tvirtai nusprendė jį išpirkti už didžiausią sumą, - iš kitos pusės, ji taip pat tvirtai pasiryžo nei žingsnio nežengti su galvažudžiais. Auksakalio švarko kišenėje ji rado peilį ir, spausdama savo rankoj, galvojo geriau mirti, negu tokią kęsti gėdą. Ne mažiau už ją bijojo ir pats Feliksas. Ji stipriai ir drąsiai mintis, kad padėti nelaimingai moteriškai yra darbas labai prakilnus, bet jis bijojo išsiduoti savo balsu arba kiekvienu savo judesiu. Ir ta baimė padidėjo, kai galvažudžiai ėmė kalbėti apie laišką, kurį Feliksas turėjo parašyti.

Kaip jis rašysiantis? Kaip išvadinsiantis grafą, kokią duosiantis laišku formą, neišsiduodamas savęs?

Jo baimė buvo visų didžiausia, kada galvažudžių vadas, padėjęs priešais popierių ir plunksną, liepė atsimausti šydą ir rašyti.

Feliksas nesitikėjo, kad tikėtų drabužiai, kur buvo užsivilkęs. Kad jis jei būtų žinojęs, jokios baimės būtų neturėjęs. Atsimaukus nuo veido šydą, galvažudys, matyti, buvo nustebintas moteriškos gražumu ir jos drąsiai, truputį vyrišku judesiu ir ėmė dar švelniau su Feliksu elgtis. Tas nepasislėpė nuo jaunikačio akių. Pasidrasinęs, kad bent tą minutę nėra ko bijoti, jis pagriebė plunksną ir ėmė rašyti savo tariamajam vyrui, stengdamasis rašyti taip, kaip būdavo rašomi laišškai, kuriuos jis rasdavo, skaitydamas senąsias knygas. Jis rašė:

„Mano valdove ir vyre!

Aš, nelaiminga moteriškė, kelionėje staiga nakties vidury buvau sulaikyta žmonių, kurių gerais norais negaliu pasitikėti. Jie mane laikys tol, kol Jūs, gerbiamas grafai, už mane neįmokėsite 20000 guldenų.

Jis reikalauja, kad Jūs šiukštu nesiskųstumėt valdžiai ir neprašytumėt jos pagalbos, bet per kokį nors vieną žmogų atsiųstumėt pinigus į Spesarto smuklę. Kitaip jie man žada ilgiau ir sunkiau laikyti nelaisvėje.

Meldžiu Jūsų greičiausios pagalbos.

Jūsų nelaiminga žmona.

Jis padavė laišką galvažudžių vadui, tas jį perskaitė ir pasitenkino.

- Dabar jūs galite, - tarė jis, - išsirinkti palydovu kambarinę arba medžioklį. Kurį nors iš jų nusiųsiu su laišku pas jūsų vyrą.

- Mane lydės medžioklis ir tas ponas, - atsakė Feliksas.

- Gerai, - tarė galvažudys ir priėjo prie durų pašaukti kambarinės. - Tai prašom pamokyti tą moteriškę, ką ji turi daryti.

Kambarinė atėjo, drebedama iš baimės. Feliksas, pagalvojęs, kad jis dabar gali išsivaduoti, visas pabalo. Bet nesuprantama galybė, tvirtinusi jį pavojaus valandose, ir šį kartą sugrąžino jam drąsybės kalbėti.

- Nieko aš tau daugiau neliepsiu, - tarė jis, - tik paprašyti grafo, kad jis kuo greičiausiai mane išvadotų iš to baisaus padėjimo.

- Ir dar, - pridėjo galvažudys, - paprašyk grafo, kad jis tai laikytų paslapy, nieko prieš mus nedarytų, kol jo žmona yra mūsų rankose. Mūsų žvalgai tuojau viską praneš, ir tada už nieką nededu galvos.

Drebanti kambarinė prižadėjo viską išpildyti. Paskui jai buvo liepta suvynioti grafienei į vieną ryšulį kiek drabužių ir truputį skalbinių, nes galvažudžiai nenorėjo save varginti didele našta. Kai tai buvo padaryta, galvažudžių vadas linktelėjęs davė grafienei ženklą eiti paskui jį. Feliksas, medžioklis ir studentas atsistojo, ir visi trys, lydimi galvažudžių vado, ėmė laiptais leistis.

Prieš smuklę stovėjo daug arklių. Vienas buvo skirtas medžiokliui, kitas - gražus nedidelis gyvulys su moterišku balnu - buvo parengtas grafienei, trečią davė studentui. Galvažudžių vadas pasodino auksakalį ant balno, priveržė jį diržu ir pats užšoko ant savo arklio. Jis paėmė vietą iš dešinės nuo grafienės pusės, o iš kairės jojo kitas galvažudys. Lygiai taip pat buvo apsupti ir medžioklis su studentu. Kai kiti gaujos žmonės susėdo ant arklių, vadas smarkiai sušvilpė, ir visas būrys greit išnyko miške.

Draugija, susirinkusi aukštutiniuose kambariuose, pradėjo po truputį nuo baimės peikėtis. Jie būtų, kaip tai paprastai esti po didelės nelaimės arba staigaus pavojaus, net palinksmėję, jei nebūtų rūpėję, kas nutiks jų trims draugams, kuriuos jiems akyse pagrobė. Visi stebėjosi jaunu auksakaliu, o grafienė ėmė ašaroti, pagalvojusi, kad ji be galo daug kalta žmogui, kuriam pirma niekados nieko gero nepadarė ir kurio net nepažino. Vienintelė visiems buvo paguoda ta, kad Feliksą lydėjo drąsūs vyrai; vadinas, jie galėjo nuliūdusį bernioką nuraminti, o gudrusis medžioklis net sugalvoti kokį būdą pabėgti. Paskui jie ėmė tartis, ką toliau daryti. Grafienė, būdama nesurišta su galvažudžiais jokių prižadėjimu, nusprendė tuojau grįžti pas vyrą ir rūpintis suieškoti vietą, kur yra belaisviai, ir juos išvaduoti. Vežėjas nutarė vykti į Asafenburgą ir pranešti teismui, kad susektų galvažudžius. O mechanikas ketino toliau varyti savo kelione.

Tą naktį keleivių daugiau niekas nebetrukdė. Smuklėj, kuri neseniai buvo tokios baisios scenos vieta, dabar viešpatavo kapų tyla. Kai rytą grafienės tarnai nusileido į apačią, tuojau sugrįžę pranešė, kad šeimninė gulinti su savo žmonėmis surišta ant grindų ir melste meldžiasi pagalbos. Keleiviai nustebinti pažvelgė į vienas kitą.

- Kaip? - sušuko mechanikas. - Vadinas, tie žmonės nekalti? Vadinas, mes neteisingai juos apkalbėjom, ir jie nebuvo susitarę su galvažudžiais.

- Aš duosiu save jų vietoj pakarti, - atkirto vežėjas, - jei mes tuomet neteisingai pasielgėm! Čia vienas apgaulinėjimas, kad nebūtų įtarimo. Ar neatsimenat, kaip įtariamai elgėsi šeimninė? Ar neatsimenat, kaip man kelią užstojo šuva, kai norėjau nulipti žemyn, kaip tuojau atlėkė šeimninė su bernu ir piktai paklausė, ką aš čia veikiu? Bet vis tai mūsų laimė, ypač ponios grafienės. Jei smuklė būtų ne taip įtariama buvus jei šeimninė ne su tokiu nenoru būtų mus priėmus, tai mes nebūtumėm susirinkę į krūvą ir budėję. Galvažudžiai būtų mus užpuolę miegant, būtų bent ėmę saugoti mūsų duris, ir tuomet auksakalys nebūtų galėjęs persitaisyti.

Visi sutiko su vežėjo nuomone ir nusprendė šeimninę ir jos tarnus įskusti vyresnybei. Bet kad nepasislėptų, dabar nutarė jiems nieko nesakyti. Tarnai ir vežėjas nusileido žemyn, į smuklę, atraišiojo virves ir visą laiką rodė didžiausią užjautą. Šeimninė, norėdama dar labiau svečius apgauti, atnešė nedidelę sąskaitą ir labai kvietė vėl užvažiuoti.

Vežėjas apsimokėjo, atsisveikino su nelaimės draugais ir išvažiavo savo keliu. Po jo išėjo abu amatininkai. Nors auksakalio ryšulys buvo labai lengvas, bet nepratusią poniją spaudė nemaža. Bet jai pasidarė dar sunkiau, kai, atsisveikinant tarp durų, šeimninė jai ištiesė savo piktadarės ranką.

- O, jūs dar visai jaunas, - pasakė ji, žiūrėdama į gražų jaunikačio veidą. - Toks jaunas, ir jau keliaujat per žmones! Matyti, niekam nevertas esat, ir meistras pavarė nuo darbo. Antra vertus, kas man galvoj! Grįždami nesipuikuokit ir užsukit pas mane. Laimingos kelionės!

Grafienė nedrįso atsakyti, bijodama, kad jos iš balso nepažintų. Tai pastebėjęs mechanikas paėmė savo draugą už rankos ir, pasakęs šeimninkei sudiev, užtrenkė smagią dainelę ir išėjo iš kiemo.

- Dabar man nebėr pavojaus! - prabilo grafienė, kai jie buvo šimtą žingsnių paėję. - Visą laiką maniau, kad šeimninė mane pažins ir lieps bernams suturėti. O, kiek aš jums visiems dėkinga! Prašom ir jus ateiti į mano pilį, ten rasite savo draugą.

Mechanikas sutiko. Tuo tarpu juos pavijo grafienės karieta. Durelės greit atsidarė, ponija išoko, dar kartą atsisveikindama linktelėjo amatininkui, ir vežimas nudundėjo tolyn.

Tuo pat laiku galvažudžiai su savo belaisviais pasiekė gaujos stovyklą. Jie jojo per mišką šunkeliais risčia, kiek tik arkliai įkabina. Su belaisviais neapsikeitė nei vienu žodžiu, o tarp savęs kalbėjosi pašnibždomis, ir tai tik tada, kada reikėjo imti kitą kelią.

Pagaliau jie sustojo prie gilios daubos ir nušoko nuo arklių. Vadas padėjo auksakaliui nulipti nuo arklio, atsiprašė už greitą ir vargingą kelionę ir paklausė, ar ponija ne per daug pavargusi.

Feliksas atsakė, kiek galėdamas švelniau, kad labai norėtų pasilsėti. Viršininkas jai padavė ranką vesti į daubą. Reikėjo leistis dideliu skardžiu. Takelis, kur jie ėjo, buvo toks siauras ir status, jog galvažudys nuolat turėjo prilaikyti poniją, kad ji nenutrūktų, žemyn. Pagaliau jie nusileido į apačią. Brėkstančios dienos šviesoje Feliksas pamatė priešais nedidelę siaurą aikštelę, ne daugiau šimtas

žingsniu išilgai ir skersai, iš visų pusių apsupta aukštomis, stačiomis uolomis. Dauboje buvo šešios ar aštuonios nedidelės trobelės, sukaltos iš lentų arba netašytų rąstų. Kelios suskretusios moterys smalsiai žiūrėjo iš tų lūšnų, ir visas pulkas Šunų, dvylika didelių ir be skaičiaus mažų šuniukų, lodami ir staugdami šokinėjo aplink atvykusius. Galvažudžių viršininkas įvedė tariamąją grafiene į geriausią trobelę ir pasakė, kad ji skiriama išimtinai jai. Felikso paprašytas, jis sutiko, kad būtų jam palikti medžioklis ir studentas.

Trobelė buvo išklota stirnų kailiais ir patiesalais, kurie tuo pačiu laiku tarnavo grindų ir suolų vietoje. Kelios skardinės ir lėkštės, padarytos iš medžio, senas medžiojamas šautuvas, o galutinėj kertėj sukalta iš kelių lentų ir uždengta vilnoniu apklotu lova, kurios jokių būdu negalėjai pavadinti patalu, buvo visi tų poniškų rūmų daiktai. Tik dabar, palikę vieni toj lūšnoj, trys belaisviai turėjo laiko pagalvoti apie savo padėjimą.

Feliksas, nei valandėlės nesigailėjęs dėl savo prakilnaus darbo, bet vis dėlto bijojęs, kad apgavimas neišeitų aikštėn, dabar norėjo bent balsu pasiguosti ir tuo save apsiraminti. Bet medžioklis greitai pasislinko prie jo ir tarė pašnibždoms:

- Turėk protą, nutilk, brangusis jaunikaiti! Ar tu manai, kad jie mūsų neklauso!

- Kiekvienas tavo žodis, kiekvienas tavo kalbos balsas gali sukelti jų įtarimą, - pridūrė studentas.

Vargšui Feliksui nieko daugiau nebeliko, tik apsikniaubus verkti.

- Tikėkit, - tarė jis, - aš verkiu ne dėl galvažudžių baimės, ne dėl tos trobelės bjaurumo, ne, man kitas dalykas širdį griaužia. Grafiene lengvai gali pamiršti, ką aš jai sakiau; o juk tada palaikys mane vagim, ir aš amžinai būsiu nelaimingas!

- Bet kas gi ten taip yra? - paklausė medžioklis, stebėdamasis jaunikaičiu, kuris lig šiol buvo toks tvirtas ir ramus.

- Paklauskite ir sutiksime su manim, - atsakė Feliksas. - Mano tėvas buvo puikus Niurnbergo auksakalys, o motina tarnavo už kambarinę pas vieną aukštą poniją. Kai ji tekėjo už mano tėvo, grafiene, pas kurią ji tarnavo, davė jai gražų kraitį ir buvo mano tėvams visados gera. Kai aš atsiradau, ji sutiko būti mano krikšto motina ir gausiai mane apdovanojo. Netrukus mano tėvai mirė užkrečiama liga, ir aš likau vienas pasauly. Tada krikšto motina, išgirdusi apie mūsų nelaimę, pasirūpino manim ir atidavė j vaikų prieglaudą. Kai aš paaugau, ji man parašė, ar nesutikčiau mokytis tėvo amato. Aš su džiaugsmu sutikau, ir ji mane atidavė j mokslą dabartiniam mano meistriui j Viurburgą. Aš pasirodžiau gabus mokynys ir per trumpą laiką viską, išmokau. Man buvo išduotas atestatas, ir galėjau keliauti. Aš apie tai nuleidau krikšto motinai laišką, ir ji man tuojau atrašė, kad atsiusianti pinigų kelionei. Kartu su laišku ji man atsiuntė puikius akmenis, norėdama, kad jai juos įtaisyčiau j gražų papuošalą ir pats parneščiau kaip savo mokslo bandymą. Krikšto motinos iš viso dar nebuvau matęs, ir galit suprasti, kaip aš tada nudžiugau! Dirbau dieną naktį, ir papuošalas buvo padarytas labai gerai ir dailiai, net pats meistras stebėjosi. Pabaigęs darbą, aš viską gražiai sudėjau j veršėnikės apačią, atsisveikinau su meistru ir iškeliavau j krikšto motinos pilį. O čia, - kalbėjo jis, liedamas ašaras, - pasipainiojo tie pikti žmonės ir sugriovė mano viltį. Jei jūsų ponija grafiene pames papuošalą arba pamirš mano žodžius ir išbloks mano veršėnikę, tai su kuo aš besirodysiu savo krikšto motinai? Kuo aš tada pasiteisinsiu! Kur gausiu pinigų jai už akmenis užmokėti? Mano kelionės pinigai bus išleisti, o jos akyse aš pasirodysiu nedėkingas, taip neapgalvotai pražudęs man įtikėtą turtą. Ir galop kas patikės, kada aš apsakysiu tą nepaprastą nutikimą?

- Tuo nesirūpink! - atšovė medžioklis. - Aš nemanau, kad jūsų papuošalas pražūtų pas grafiene, o jei taip atsitiktų, tai ji visados atlygintų už tai savo išvaduotojui ir patvirtintų raštu, kaip viskas tiktai buvo. Dabar mes kelias valandas jus paliksim, nes, tiesą sakant, turim kiek numigti, o jums po tokios baisios nakties miegas dar labiau pravers. Paskui bandysim-šnekomis bent truputį pamiršti mūsų nelaimę arba, dar geriau, pagalvoti apie bėgimą.

Jie pasitraukė, o Feliksas, likęs vienas, paklausė medžioklio patarimo.

Sugrįžę po kelių valandų, medžioklis ir studentas rado savo jaunąj draugą daug tvirtesnį ir smagesnį, negu pirma. Medžioklis pasakė auksakaliui, kad galvažudžių vadas jam liepęs labai rūpintis ponija ir kad netrukus viena iš tų moterų, kurios žiūrėjo pro langus, atneš grafienei kavos ir jai patarnaus. Kad niekas netrukdytų, jie nusprendė nuo tos malonės atsisakyti. Todėl, kai atnešė pusrytį sena, bjauri čigonė ir, rodydama dantis, mandagiai paklausė, ar dar ko nereikia, Feliksas parodė jai duris, ir kadangi ji nesiskubino, medžioklis varyte ją išvarė iš trobelės. Paskui studentas ėmė toliau pasakoti, ką jis matęs galvažudžių stovykloje:

- Trobelė, kur jūs apsigyvenote, gražioji grafiene, - tarė jis, — pirma buvo skirta vadui. Ji nelabai plati, bet gražesne už kitas. Be tos, yra dar čia šešios, jose gyvena moterys ir vaikai, nes plėšikų retai kada lieka namie per šešis žmones. Vienas eina sargybą netoli nuo šios trobelės, kitas stovi ant kelio į kalną, o trečias saugoja viršuje, prie tako į daubą. Kas antrą valandą jie pasikeičia su kitais. Be to, jie kiekvienas turi du didelius sargius šunis, todėl niekas negali žingsnio iš trobelės žengti, kad tie nešoktų loti. Neturiu jokios vilties, kad mes iš čia paspruktumėm.

- Negriaudink man širdies, aš numigęs tapau smagesnis, - atsakė Feliksas. - Jei negali duoti jokios vilties, tai geriau kalbėkim apie ką kitą ir iš anksto per daug nesisielokim! Studentas smuklėje buvo pradėjęs ką, pasakoti, prašom dabar toliau varyti. Turim juk laiko šnekėti!

- Nebeatsimenu gerai, kas ten buvo, - atsakė jaunikaitis.

- Jūs sekėte pasaką apie *šaltąją Širdį* ir sustojote ten, kaip smuklininkas ir kitas žaidėjas išmetė Petrą pro duris.

- Gerai, dabar vėl atsimenu, - tarė studentas. - Aš varysiu tolyn, jei jūs norit klausyti.

ŠALTOJI ŠIRDIS ANTROJI DALIS

Kada pirmadienio rytą Petras atėjo į savo stiklo dirbtuvę, ten rado ne tikai darbininkus, bet ir nelabai mėgstamų svečių — antstolį ir tris teismo narius. Antstolis gražiai pasisveikino su Petru, pasiklausė apie jo sveikatą, o paskui išsitraukė ilgą popierių, kur buvo surašyti Petro skolininkai.

- Ar jūs galite išmokėti, ar ne? - paklausė jis, rimtai žiūrėdamas į Petrą. - Tik prašom negaišinti, aš negaliu ilgai laukti, miestas ne arti -geros trys valandos kelio.

Petras prisipažino nieko neturintis ir leido antstoliui aprašyti visus savo turtus, dirbtuvę, ratus, arklius ir kitus daiktus. Tuo metu, kada teismo žmonės vaikščiojo po jo dirbtuvę ir kiemą, viską surašinėdami ir kainodami, Petras galvojo sau vienas, kad eglynas yra ne toliausia. „Jei man nepadėjo *mažasis*, tai bandysiu, ar nelaimėsiu ko iš *didžiojo*. Ir jis ėmė taip bėgti į eglyną, lyg teismo valdininkai būtų viję jį, pridurmais. Kai jis bėgo pro tą vietą, kur pirmą kartą kalbėjosi su Stiklo Žmogeliu, jam pasimatė, kad kažkieno nematoma ranka jį nutvėrė, bet jis suspurdėjo ir, trukdamas galvą, nubėgo tolyn, lig to daikto, kur buvo labai gerai įsidėmėjęs dar pirmiau. Vos jis nuilsęs suriko: „Olandai Mikai! Olandai Mikai!, tuoj priešais staiga išdygo milžiniškas sielininkas su savo kartim.

- A, tu ateini? - tarė jis juokdamasis. - Jie, turi būti, norėjo tau kaili nuimti ir parduoti jį! tavo skolininkams. O, būk ramus! Visos tavo bėdos eina, kaip aš sakiau iš Stiklo Žmogelio, iš to šventuolio ir veidmainio. Jeigu jau duoti, tai duoti, kaip reikia, o ne kaip tas šykštuolis.

Tai einam, - kalbėjo jis toliau ir pasigrėžė į mišką, - eik kartu į mano namus, ten matysime, ar sutiksime.

„Ar sutiksime? - pagalvojo Petras. - Ko jis iš manęs reikalau, ir ką gi aš galiu jam parduoti? Gal jam reiks tarnauti arba taip ką padaryti?“ Iš pradžių jie ėjo mišku prieš kalną, siauru takeliu, paskui bematant atsidūrė prie gilios, tamsios ir skardingos daubos. Olandas Mikas strykt nušoko nuo uolos, lyg nuo kokios žemutės marmuro lipynės. Bet Petras ko neapalpo, nes Mikas, nušokęs žemyn, staiga tapo sulig varpine didumo ir, ištiesęs Petru tartum kokį ilgą medį ranką, kurios delnas buvo ne siauresnis už smuklės stalą, sušuko balsu, skambančiu kaip laidotuvių varpas:

- Sėsk man ant rankos ir turėkis už pirštų, tai nenukrisi. Drebėdamas iš baimės, Petras atsisėdo ant milžino delno ir tvirtai įsikabino į jo nykštį.

Jis žengė vis tolyn ir gilyn, tik Petrą labai stebino, kad dauboj nėjo tamsyn, bet vis šviesyn, ir pagaliau šviesa net akį ėmė verti. Jiems leidžiantis gilyn, olandas Mikas ėmė po truputį mažėti ir galop pasidarė visai paprasto didumo, kai jie atsidūrė prieš namelius, tokius mažus ir gražius, kokiuose gyvena prakutę Švarcvaldo laukininkai. Kambarys, į kurį įėjo Petras, buvo toks pat, kaip Ir visų kitų žmonių gal skyrėsi tik tuo, kad čia nieko nebuvo.

Medinis sienos laikrodis, didžiausia krosnis, platūs suolai, ant lentynų indai - visa taip, kaip ir visur. Mikas liepė Petru sėstis už didelio stalo, o pats tuojau išėjo ir netrukus grįžo su ąsočiu vyno ir stiklais. Jis pripylė, ir jie ėmė šnekėtis. Mikas pasakojo apie visokias pasaulio linksmybes, apie svetimus kraštus, apie puikiausius miestus ir, upes. Galų gale Petras įsigėidė visas tas gudrybes pats matyti ir pasakė tą savo norą olandui.

- Jei tu savo kūne ir jaustum gana drąsos ir sveikatos ką padaryti, bet tavo kvailoji širdis neleistų to pradėti. Imkime, pavyzdžiui, garbės nuplėšimą, nelaimę, dėl kurios išmintingas žmogus neturėtų sielotis. Ar tu jautei ką nors savo galvoje, kada tave vakar vadino apgaviku ir niekšu? Ar pradėjo tau pilvą skaudėti, kai atėjo antstolis tavęs išmesti iš namų? Pasakyk, kur tu jautei skausmą?

- Širdyje, - tarė Petras, prispaudęs ranką prie ėmusios nuo susijaudinimo klotis krūtinės; jam regėjosi, kad jo širdis tuojau iššoks iš-krūtinės.

- Nepyk ant manęs už tiesą, tu išmetei daug šimtų guldenų dykaduoniams elgetoms ir visokiems valkatoms; kokią dabar turi naudą? Jie tau linkėjo palaimos ir geros sveikatos, taip, bet ar tu dėl to sveikesnis?

Už pusę be reikalo išbarstytų pinigų tu galėtum sau turėti gydytoją. O palaima? Gera man palaima, kad surašo žmogaus turtą ir iš namų kas tau liepė traukti iš kišenės pinigus, kai koks driskius pakišdavo savo suplyšusią kepurę? Tavo širdis, ir tiktai tavo širdis! Ne liežuvis, ne rankos, bet Širdis. Tu viską, kaip sakoma, labai dediesi širdin.

- Bet ką reikia daryti, kad to daugiau nebūtų? Štai dabar aš visaip stengiuosi numaldyti savo širdį, o ji vis man plaka ir sopa.

- Žinoma, - sušuko tas juokdamasis, - kur tu, vargšai, ją suvaldysi! Atiduok man tą savo plastantį daiktėlį, tada pamatysi, kaip bus gerai!

- Tau? Širdį? - persigandęs atsiliepė Petras. - Juk tada tam pačiam daikte negyvas virščiau! Niekuomet!

- Taip, jei imtų širdį iš kūno jūsų kuris gydytojas, tuomet, žinoma, tau reiktų mirti. Bet aš kas kita! Štai, eikš ir pats įsitikink.

Sulig tais žodžiais jis atsistojo, atidarė duris ir įvedė Petrą į kitą kambarį. Petru net plaukai ant galvos pasišiaušė, kai jis peržengė slenkstį: baisiausią reginį čia jo akys išvydo. Medinėse lentnose stovėjo pastatyti stiklo indai, pripilti skaidraus skystimo; kiekviename inde plaukė žmogaus širdis. Ant indų šonų, buvo prilipdyti popierėliai su vardais. Petras ėmė skaityti. Čia buvo antstolio iš širdis, dručkio Ezekielio širdis, šokių karaliaus širdis, miškų, viršininko širdis; čia buvo šešios pirklių širdys, aštuonios karininkų, trys biržos maklerių, žodžiu, čia buvo rinkinys pačių gerbiamųjų apylinkės širdžių!

- Žiūrėk! - tarė olandas Mikas. - Visi jie nusikratė gyvenimo vargais ir rūpesčiais. Nei viena iš jų nebeplaka baimingai krūtinėje, ir jų buvusieji savininkai jaučiasi dabar laimingi, nes išvarė iš savo namų neramiąsias viešnias.

- Bet ką gi toj vietoj jie nešioja krūtinėj dabar? - paklausė Petras, kuriam dėl to viso ėmė net galvą suktis.

- Štai ką, - atsakė Mikas, imdamas iš dėžutės akmens širdį.

- Kaip? - tarė, visas drebėdamas, Petras. - Akmens širdis? Bet tuomet, turi būti, labai šalta krūtinėj.

- Nešalta, tik vėsu ir labai smagu. O kam reikia karštos širdies? Žiemą tokia šilima tavęs nesusildys; tam geriau tinka karščiosios buteliukas, negu širdies šilima; o vasarą; kai visur karšta ir tvanku, tu nei suprasti negali, kaip malonu su akmens širdimi. Kaip tau sakiau, su ja žmogus nejauti nei vargo, nei bėdų, nei baimės, nei. to kvailo gailėsčio ir jokių skausmų!

- Ir tik tiek tu tegali man duoti! - tarė Petras nuliūdęs. - Aš tariausi gausiantis pinigų, o tu man duodi akmenį!

- Manau, pradžiai tau pakaks šimto tūkstančių guldenų. Jei tu juos mokėsi vartoti, tau pakaks šimto tūkstančių guldenų. Jei tu juos mokėsi vartoti, tai greit gali milijonierium tapti. ...

- Šimtas tūkstančių! - džiaugsmingai sušuko angliadegys. - Todėl nebeplak taip baisiai mano krūtinėj! Netrukus atsisveikinsim. Gerai, Mikai! Duokš man pinigus ir akmenį.

- Aš ir maniau, kad tu esi bernaitis su galva, - atsakė, maloniai šypsodamasis, olandas. - Einam, dar išgersim po stiklelį, o paskui aš tau atskaitysiu pinigus.

Jie vėl susėdo prie stalo ir tol gėrė, kol Petras užmigo.

Angliadegj prikėlė linksmas pašto rago balsas. Jis pasimatė besėdintis puikioj karietoj ir bevažiuojantis kažkokiu plačiu keliu. Dirstelėjęs iš karietos, išvydo Švarcvaldą dūkstantį toli užpakaly. Iš pradžių nenorėjo tikėti, kad jis pats čia sėdėtų karietoj, nes ir drabužiai jo buvo ne tie, kokius dėvėjo vakar. Bet paskui jis viską taip aiškiai atsiminė, jog pagaliau metė ir galvojęs apie tai ir pasakė: „Žinoma, čia aš, angliadegys Petras, ir niekas kitas!“

Jis pats savim stebėjosi, kad jam nei trupučio negaila, nors dabar pirmą kartą važiavo iš savo ramios tėviškės, iš miškų, kur tiek metų gyveno. Net galvojant apie savo motiną, pasilikusią dabar

be duonos kąsnio, jam nei viena ašarėlė netryško iš akių; dėl jo jam buvo nei šilta, nei šalta. „Tik tiesa, - tarė jis tada, - ašaros ir atodūsiai, tėvynės pasiilgimas ir nuliūdymas eina iš širdies, o man širdis, dėkui olandui Mikui, akmeninė ir šalta.“

Jis pridėjo ranką prie krūtinės, bet ten buvo ramu, niekas neplastėjo. „Jei jis ir dėl šimto tūkstančių taip išlaikė žodį, kaip dėl širdies, tai man džiaugtis bereikia“, - tarė Petras ir pradėjo dairytis po karietą. Jis rado visokių drabužių, kokių tik žmogus gali panorėti, bet pinigų nebuvo. Pagaliau, kyštelėjęs ranką į kišenę, užčiuopo daugybę aukso ir rado vekselių nuo visų didžiųjų miestų prekybos namų. „Dabar turiu visko, ko geidžiu“, - pagalvojo Petras ir, atsisėdo patogiau karietos kertėje, traukė tolyn.

Dvejus metus keliavo jis iš vienos vietos į kitą, stebėdamasis į pasaulį iš savo karietos langų. Apsistojęs kur mieste, jis tik pažvelgdavo į viešbučio iškabą ir daugiau eidavo žiūrėti visokių retenybių. Bet jo niekas nedžiugino: nei paveikslai, nei rūmai, nei muzika, nei šokiai; jo akmens širdis nieko nejautė, ausys negirdėjo, akys neregėjo jokios gražybės. Nieko daugiau jis neveikė, tik valgė, gėrė ir miegojo. Taip jis ir gyveno, be jokio tikslo keliaudamas po platųjį pasaulį; valgė kad pasotintų savo pilvą, miegojo, kad iš nuobodžio nesirgtų. Bet kartais atsimindavo, kad jis buvo linksmesnis ir laimingesnis, kai nieko neturėjo ir dirbo dėl duonos kąsnio. Tada kiekvienas gražus gamtos reginys, muzika ir dainos linksmo jį. Tada išstisęs valandas džiaugdamsis galvodavo apie menkus pietus, kur jam atnešdavo prie ugniakuro jo motina. Galvodamas apie praeitį, joku būdu negalėjo suprasti, kad jis dabar visai nustojo juoktis, nors pirma dėl mažiausio daikto juokais leipo. Kai kiti juokėsi, jis perkreipdavo iš mandagumo lūpas, bet širdis jo nesijuokė. Be to, jis jautėsi kažko nesmagus, kad "ir buvo visai ramus. Tai buvo ne tėvynės pasiilgimas arba liūdnumas, o tuštybė, nuobodulio liga, gyvenimas be džiaugsmo; tas visas jį privertė eiti vėl grįžti į tėvynę.

Kai keliu iš Strasburgo jis išvydo tamsią savo tėvynės girią, kai vėl pirmą kartą pamatė tvirtus savo krašto vyrus, jų malonius ir atvirus veidus, kai išgirdo gimtosios kalbos pažįstamus ir skambius garsus, tuojau pridėjo ranką prie širdies, nes jo kraujas pradėjo smarkiau tekėti gyslomis, manydamasis tuojau galėsiantis iš džiaugsmo apsiverkti. Bet kaip jis galėjo būti toks kvailas! Juk jo širdis buvo akmens, o akmenys negyvi; jie nei verkia, nei juokiasi.

Pirmiausia jis nuėjo pas olandą Miką, tas jį taip pat gražiai priėmė.

- Mikai, - tarė Petras, - štai aš daug keliavau ir daug mačiau, bet vis tai niekai, ir aš tik nuobodžiu sirgau. Apskritai imant, tavo akmeninis daiktelis, kur aš nešioju krūtinėj, nuo daug ko mane sergsti. Aš nepyktu, nesisieluju, bet niekad ir nesidžiaugiu, ir man rodosi, kad aš pusiau gyvas tesu. Ar negalėtum tu akmens širdį padaryti kiek jautresnę? Arba geriau, prašom atiduoti mano senąją širdį! Juk per dvidešimt penkerius metus aš pripratau prie jos, nors kartais ir kvailus ji man darė juokus, bet ji buvo gera ir linksma širdis.

Girių dvasia piktai nusijuokė.

- Kai tu vieną gražią dieną numirsi, Petrai, - atsakė ji, - tada ji tau sugrįš; tada tu vėl turėsi gailęstingą, jautrią, širdį ir galėsi jausti, kas tave ištiks - džiaugsmas arba verksmas. Bet čia žemėje tu jos daugiau neberegėsi! Štai ką, Petrai. Pasivažinėjai gerokai, bet tas gyvenimas tau nepatiko. Apsigyvenk dabar čia kur miške, pasistatyk namus, vesk ir imk kuo verstis. Tau tik darbo trūko; dykiniuodamas nuobodžiavai, o dar vainoji nekaltą Širdį.

Petras, matydamas, kad Mikas tiesą kalba, ryžos lobingas tapti. Mikas ir šį kartą dovanojo jam Šimtą, tūkstančių guldenu ir atsisveikino su juo kaip su geriausiu draugu.

Netrukus Svarcvalde pasklido kalbų, kad angliadegys Petras vėl atsiradęs, bet dar turtingesnis, negu pirma buvo. Ir dabar atsitiko tas, kas esti visuomet. Kai Petras buvo nieko nebetekęs, jį buvo išmetė iš smuklės pro duris, o kai dabar vieną šventadienį, po pietų, jis nuvyko ten, jam kratė rankas, gyrė arklį, klausinėjo apie kelionę. O kai jis vėl pradėjo žaisti su dručkiu Ezekieliu iš pinigų, visi jį gerbė taip pat, kaip ir pirmiau. Dabar jis jau nebe stiklą dirbo, bet miškų prekybą varė, tačiau tik dėl žmonių akių. Didžiausias jo darbas buvo duonos prekyba ir pinigų skolinimas su procentais. Ilgainiui pusė Svarcvaldo liko jo kaltininkais; pinigus jis skolino po dešimtį procentų, o duoną tiems vargšams, kur negalėjo tuoj užmokėti, pardavinėjo triguba kaina. Su antstoliu, jie buvo geriausi bičiuliai. Jei kas laiku nemokėdavo skolos ponui Petrai Munkai, tai antstolis atvažiuodavo pas tą su savo policija, aprašydavo visus jo turtus, išparduodavo juos ir išmesdavo laukan tėvus, motinas ir vaikus. Iš pradžių turtingajam Petrai buvo tai kiek nemalonu, nes nuskurę jo kaltininkai neduodavo jam ramybės; vyrai meldė palūkėti, moterys stengėsi kuo sugraudinti jo akmens širdį, o vaikai verkdami prašė duonos kąsnelio. Bet kai jis įsitaisė kelis tvirtus Šunis, „kačių muzika“, kaip jis tai

vadino, greit išnyko. Tik jis sušvilpęs užpjudydavo šunimis, visi tie vargšai rėkdami išlakstydavo į visas puses. Ypač daug nesmagumų jam darė viena „senpalaikė“. Ji buvo ne kas kita, tik našlė Munkienė, Petro motina. Kai visas jos turtas buvo išparduotas, ji tapo tikra elgeta; sūnus, sugrįžęs-didžturčiu, nei nepasiklausė, kaip ir kur gyvena motina. Dabar ji kartais atkiūtindavo į jo namus, sena, silpna, su lazda pasiramsčiuodama. Į vidų eiti ji nedrįsdavo, nes kartą sūnus ją išvarė laukan. Sunku buvo gyventi svetimų žmonių malonėmis, žinant, kad jos pačios sūnus galėjo ją seną gražiai laikyti be jokių rūpesčių. Tačiau jo šaltoji širdis niekad nejausdavo gailėsčio, matant jos išblyškusį gerai pažįstamą veidą, ašarotas akis, išdžiūvusių raukšlėtą ranką, ir jos senus palinkusius pečius. Kada šeštadieniais ji pabelsdavo į duris, Petras niurzgėdamas išimdavo pinigėlį, įvyniodavo į popierėlį ir išsiųsdavo per tarną. Jis girdėdavo jos drebantį balsą, dėkojantį jam ir linkėjantį visokių žemės gėrybių, girdėdavo, kaip kosėdama ji dūlino nuo durų, bet tuo tarpu jis galvodavo apie tai, kad štai vėl be reikalo išmetęs kelis skatikus.

Pagaliau Petras sumanė vesti. Jis žinojo, kad visam Švarcvalde kiekvienas tėvas su džiaugsmu leistų už jo savo dukterį. Tačiau pasirinkimas jam nelengvas buvo daiktas; jis norėjo, kad visi girtų jo laimę ir išmanymą. Jis visur važinėjo, visur žiūrėjo, bet nei viena Svarcvaldo mergina jam nebuvo graži. Galų gale, veltui peržiūrėjęs visas gražuoles šokių vakaruose, jis išgirdo, kad gražiausia ir doriausia mergaitė esanti vieno neturtingo kirtėjo duktė. Ji gyveno su tėvu pamiškėj, padėdavo jam šeiminkauti, niekad nesirodė šokių vakaruose, net per didžiausias šventes. Išgirdęs apie tą Švarcvaldo stebuklą, Petras, nieko nelaukdamas, nuvažiavo pas ją piršlėmis.

Gražiosios Elžbietos tėvas sutiko puikų svečių stebėdamasis ir dar labiau nustebė, išgirdęs, kad šis esantis turtingasis Petras ir norintis tapti jo žentu. Jis tuojau sutiko, manydamas, kad dabar visiems jo vargams atėjęs galas, ir pažadėjo dukterį, net jos nepasiklausęs. O jo Elžbietėlė buvo labai gera ir klausė mergaitę; ji, nei žodelio neprieštaraudama, tapo Petro Munko pačia.

Bet ne taip gera Elziutei buvo gyventi, kaip ji vargšė sau galvojo. Ji manėsi gerai mokanti šeiminkauti, o tuo tarpu jokia būdu negalėjo įtikti Petru; ji buvo gailėtingos širdies, ir kadangi jos vyras buvo turtingas, tai nelaikė ji sau nuodėme išmesti pavargusiai moteriškai kojį skatiką arba pamylėti senelį koku gėrimu. Bet kartą Petras, pastebėjęs tai, rūščiai jai tarė:

- Kam tu eikvoji mano turtą tiems dykaduoniams ir valkatoms? Ar tu atsinešei ką, kad dabar galėtum jiems dalinėti? Pas tėvą būdama, ir sriubos neturėjai iš ko išsivirti, o dabar kaip kokia karalienė svaidai į visus kraštus pinigus. Jeigu dar kartą tave nutversiu, tai gausi iš manęs garo!

Gražioji Elžbieta verkė savo kambarį dėl vyro žiaurumo ir ne kartą norėjo geriau gyventi menkoji savo tėvo pirkelėj, negu būti turtingo, bet šykštaus ir kietaširdžio Petro Šeimininke. Vargšė Elziutė, ji nežinojo, kad jo širdis akmens ir kad jis nieko negali mylėti! Kad ji dabar sėdėdavo tarpdury, tai kiekvieną kartą, kai, eidamas pro Šalį, koks pavargėlis, nusiėmęs kepurę, melsdavo pašalpos, ji grėždavo nuo jo akis, kad nematytų, to skurdo, ir stipriai gniauždavo ranką, kad kartais ji nesiektų iš kišenės kreicerio. Galų gale visas Švarcvaldas ėmė kalbėti, kad gražioji Elžbieta esanti dar Šykštesnė už Petrą Munką. Kartą ji su raiteliu sėdėjo prie namų ir dainavo dainelę. Šį kartą jį atrodė linksmesnė, nes oras buvo gražus, o Petras buvo išvažiavęs į laukus. Tuo metu ėjo keliu senelis su dideliu ir sunkiu maišu. Dar iš tolo buvo girdėti jis kriokiant. Elžbieta gailingai į jį pažvelgė, manydama, kad nereiktų tokią sunkią naštą krauti senam, silpnam žmogeliui.

Tuo tarpu senelis stenėdamas ir svyrudamas vis artinosi ir, atėjęs ties Elžbieta, vos neišgriuvo nuo naštos sunkumo.

- Oi, pasigailėk, duok nors lašelį vandens! - prabilo jis. - Aš nebegaliu toliau eiti, aš mirštu iš nuovargio.

- Ar tai tas amžius jums nešioti tokias sunkybes? - tarė Elžbieta.

- Žinoma, jei man nereiktų pelnyti duonos kąsnio, - atsakė tas. - Juk tokia turtinga moteriškė, kaip jūs, negalite suprasti, kas yra neturtas ir koks malonus daiktas tokiam karšty Šalto vandens gurkšnelis. - Išgirdusi tai, Elžbieta įbėgo į trobą, nuėmė nuo lentynos puodelį ir pasėmė vandens. Bet kai sugrįžo atgal, tas senelis, atsisėdęs ant maišo, jai pasirodė toks nelaimingas ir nuvargęs, jog iš gailėsčio net širdį jai suspaudė. Atsiminusi, kad vyro nėra namie, ji pastatė -puodelį su vandeniu į šalį, paėmė stiklėlį ir pripylė vynu, o paskui atriekė didelę apyraią juodos duonos ir išnešė seneliui.

- Še, vyno gurkšnelis bus naudingiau negu vanduo, nes jus juk senas esate, - tarė ji, - tik gerkite neskubėdamas ir valgykite duona.

Senelis nustebęs žiūrėjo į ją, jo akyse žibėjo didelės ašaros. Jis išgėrė ir tarė:

- Aš jau pasenau, bet nedaug teko matyti žmonių, kad būtų taip gailestingi ir taip mokėtų užjausti vargdienį, kaip jūs. Bet už viską jums bus atlyginta ir šitam pasauly; tokia širdis negali likti be atpildo.

- Ir tą atpildą ji turi gauti tuoju! - baisiai suriko kažkieno balsas. Pakėlę akis, jie pamatė Petrą Munką, raudoną kaip vėžį.

- Tu net ir mano geriausią vyną pilstai elgetoms ir duodi gerti iš mano stiklo valkatoms? Taip! Štai tau atpildas!

Elžbieta puolė po kojų, prašydama dovanoti, bet akmens širdis nežinojo gailesčio. Petras apgręžė įnagį, kuri turėjo rankoj, ir juodo medžio kotu taip smogė Elžbietai per kaktą, jog ta be kvapo krito seneliui į rankas. Tai matydamas, Petras lyg gailėtis ėmė tai padaręs; jis pasilenkė pažiūrėti, ar ji dar gyva, bet tuo metu senelis prabilo gerai pažįstamu balsu:

- Nebesirūpink, angliadegy Petrai! Čia buvo gražiausia ir nuostabiausia Švarcvaldo gėlelė, bet tu sumindei ją, ir ji jau niekad tau nebežydės.

Visas Petro veidas nubalo, ir jis prakalbėjo:

- Tai jūs čia, Stiklo Žmogeli? Kas padaryta, to nebeatitaisysi; matyt, taip buvo skirta. Tačiau, manau, jūs neskūsit manęs teismui už žmogaus nužudymą?

- Baily! - atšovė Stiklo Žmogelis. - Kas man iš to naudos, jei tavo mirtingąjį kūną pakabintų kartuvėse? Ne žemės teismo tau reiktų bijoti, bet kito ir baisesnio, nes esi parsidavęs velniui.

- O kad aš pardaviau savo širdį, - šaukė-Petras, - tai kaltas tik tu ir tavo apgaulingi turtai! Tu, piktoji dvasia, pražudei mane: tu pastūmei mane ieškoti pagalbos iš kito, čia tavo vieno visa kaltybė!

Sulig tais jo žodžiais Stiklo Žmogelis ėmė augti, eiti aukštyn ir platyn. Jo akys pasidarė kaip lėkštės didumo, o burna panaši į įkaitintą „duonos kepamą krosnį, iš kurios šoko liepsna. Petras parpuolė keliais, nieko ir akmens širdis jam nebepadėjo: visas jis drebėjo kaip drebulės lapas. Tartum vanagas nagais, miškų dvasia pagriebė jį už sprando, pasuko lyg vėjas sausus lapus ir taip sviedė žemėn, net Petro šonkauliai subraškėjo.

- Žemės kirmine! - sušuko dvasia balsu, panašiu į griausmą. - Jei norėčiau, galėčiau tave sumaigyti, kad tu drįsai vainoti girių valdovą. Bet dėl tos negyvos moteriškės, kuri mane pagirdė ir pavalgydino, aš tau duodu aštuonias dienas laiko. Jei nepasitaisysi, aš ateisiu ir suknežinsiu tavo kaulus, ir tu paliksi šį pasaulį, neatsikėlęs iš nuodėmių!

Jau buvo vakaras, kai keli vyrai, eidami pro šalį, pastebėjo didžturtį Petrą gulint žemėje pasliką. Jie pradėjo jį vartyti į visas puses, norėdami įsitikinti, ar jis dar gyvas, bet ilgą laiką jų darbas buvo veltui. Pagaliau vienas įėjo į pirkia, atnešė vandens ir apšlakstė jį. Tada Petras giliai atsiduso, pramerkė akis ir apsižvalgė aplinkui, paskui paklausė, kur Elžbieta, bet jos niekas nebuvo matęs. Padėkojęs vyrams už pagelbą, jis nudūlino į namus ir ėmė visur dairytis, bet Elžbietos niekur nebuvo, ir tai, ką Petras laikė baisiausiu sapnu, pasirodė tikriausia tiesa.

Dabar, kai jis liko visai vienas, pradėjo jam galvoj kilti keistos mintys. Jis nieko nebijojo, nes jo širdis buvo šalta. Bet, manant apie pačios mirtį, lindo jam mintis į galvą apie savo paties galą ir apie tai, kiek nusinešiantis jis su savim nuodėmių, kiek tūkstančių prakeikimų ir gailių vargšų ašarų, negalėjusių suminkštinti jo širdies, kiek neišklaustyų skundų ir papiktinimų, padarytų nelaimingiesiems žmonėms, kuriuos jis pjudė savo Šunimis. O tylus motinos sielvartas? O gražiosios Elžbietos nekaltai pralietas kraujas? O ką jis galės pasakyti seneliui, jos tėvui, kai tas ateis ir paklaus: „Kur mano dukte, tavo pati?“ Ką jis atsakys tam, kam priklauso visi miškai, visos upės, visi kalnai ir žmogaus gyvenimas?

Jis kankinosi net naktį per sapną. Kas valandėlę šoko iš miego nuo kažkieno malonaus balso, kuris jam sakė: „Petrai, gauk sau Šiltesnę Širdį!“ Bet nubudęs jis vėl greit merkė akis, nes iš balso pažino Elžbietą, kuri šaukė jį perspėdama. Kitą dieną, norėdamas išvaikyti savo mintis, jis nuėjo į smuklę ir ten rado dručkį Ezekielį. Petras prisėdo prie jo, ir abudu ėmė šnekėtis apie Šį, apie tą, apie orą, apie karą, apie mokesčius, pagaliau apie mirtį, ir apie tai, kaip kiti staiga miršta. Petras paklausė Ezekielio, ką jis mano apie mirtį ir kas žmogų gali ištikti anam pasauly. Ezekielis atsakė, kad kūnas būsiantis žemėje palaidotas, o vėlė eisianti arba į dangų, arba į pragarą.

- Tai ir širdį palaidos? - rimtai paklausė Petras.

- Žinoma, ir ją palaidos.

- Bet kas širdies neturi? - klausinėjo toliau Petras. Tuomet Ezekielis pažvelgė į jį baisiomis akimis.

- Ką tu nori tuo pasakyti? Tu, rodos, juokies iš manęs? Gal tu manai, kad aš neturiu širdies?

- Taip širdis yra, bet kieta kaip akmuo, - atšovė Petras. Ezekielis nustebeš žvilgtelėjo į jį, paskui apsidairė, ar jų kas neklauso, ir tarė:

Iš kur tu žinai? Gal ir tavo jau nebeplaka?

- Taip, ji jau nebeplaka, bent mano krūtinėj! - atsakė Petras Munkas. - Bet kaip dabar žinai, ką aš manau, tai pasakyk, kas bus mūsų širdims.

- Ar yra čia kuo rūpintis, bičiuli? - juokdamasis paklausė Ezekielis. - Gyveni sau čia žemėje puikiai, ir gana. Tuo ir yra geros mūsų šaltosios Širdys, jog tokios mintys visai nebaugina.

- Tegu būna taip, bet vis dėlto manai žmogus apie tą dalyką. Nors dabar ir nejaučiu baimės, bet puikiai žinau, kaip bijojau pragaro, būdamas mažas nekaltas berniukas.

- Suprantamas daiktas, tenai mūsų nepagirs, - tarė Ezekielis. - Aš kažkaip esu klausęs apie tai vieno mokytojo, ir tas sakė, kad po mirties širdys sveriamos, kad žinotų, kurios turi daugiau nuodėmių. Lengvos širdys kilsta aukštyne, o sunkios krinta žemyn. Mūsų akmenys, manau, turės gerokai sverti.

- Žinoma, - atsakė Petras, - ir man dažnai nesmagu, kad mano širdis nieko nejaučia, kai galvoju apie panašius dalykus.

Čia ir pabaigė jie savo kalbą. Bet kitą naktį Petras penkis ar šešis kartus girdėjo pažįstamą balsą šnibždant jam į ausį: „Petrai, gauk sau šiltesnę širdį!“ Jis visai nesigriaudė nužudęs pačią, bet, sakydamas tarnams, kad ji išvažiavus, nuolat pats galvojo: „Kur ji galėjo dingti?“ Taip jis praleido šešias dienas, nuolat girdėdamas naktimis tą balsą, ir visą laiką galvodamas apie girių dvasią ir jos baisų grasymą. Septintą rytą šoko iš lovos ir sušuko: „Gerai, žiūrėsime, ar aš galiu gauti sau šiltesnę širdį! Juk mano krūtinės akmuo nieko nejaučia ir daro gyvenimą nuobodų ir tuščią.“ Jis greit apsilvilko išėiginiais drabužiais, sėdo ant arklio ir nuėjo į girią.

Girioj, toj vietoj, kur augo tankesni medžiai, jis nulipo nuo arklio, pririšo ir skubindamas nužingsniavo į kalnelį. Atsistojęs ten prieš drūtąją eglę, pasakė tas eilutes:

Miškų dvasia! Tenai tu gyveni, !"Kur girios medžiai tankūs išgirsk, atvyk ir pasirodyk tam, Kas gimęs yr sekmedieny šventam.

Tada išėjo Stiklo Žmogus tik jau nebe sniegu ir mortus: kaip pirma, bet nuliūdęs ir užsiminęs. Jis buvo apsilvilkęs juodo stiklo drabužiu, ant skrybėlės plevėsavo juodas šydas. Petras gerai žinojo, ką jis gedi.

- Ko tu, Petrai, nori iš manęs? - dusliu balsu jis paklausė.

- Aš dar turiu vieną norą, turtų, valdove, - atsakė Petras, nuleidęs akis.

Ar gali ko norėti akmeninės širdys? - tas atsiliepė. - Tu turi viską, ko reikia tavo piktiems įgeidžiams, ir vargiai aš išpildysiu tavo prašymą.

- Juk žadėjai išpildyti tris mario norus; vienas tebėra neišpildytas.

- Bet jei jis kvailas, aš galiu atmesti, - kalbėjo girių dvasia, - tačiau išklausysiu, ko tu nori.

- Išimk man tą negyvą akmenį ir grąžink mano gyvąją širdį! - tarė Petras.

- Ar aš dariau su tavim tą sutartį? - paklausė Stiklo Žmogelis. - Ar aš olandas Mikas, kur dalina turtus ir šaltąsias širdis? Eik pas jį savo širdies ieškoti!

Bet jis niekad jos nebeatiduos, - atsakė Petras.

- Gaila man tavęs, nors ir netikęs buvai žmogus, - truputį pagalvojusi, tarė girių dvasia. - Bet kaip tavo noras nėra kvailas, tai aš tau bent padėsiu, kiek galėsiu. Tad klausyk. Piktuoju neišgausi savo širdies, greičiau gudrumu ir, gali būti, be didelio vargo. Juk Mikas ir buvo visados kvailas Mikas, nors ir dedasi labai protingas. Eik tiesiog pas jį ir daryk taip, kaip aš pamokysiu. - Čia jis pasakė Petrai, ką daryti, ir davė jam stiklo kryželį. - Jis nieko tau pikto negali padaryti ir paleis tave, jei tik laikysi prieš save kryželį ir kalbėsi maldą. O paskui, gavęs ką nori, ateik vėl pas mane į tą vietą.

Petras Munkas paėmė kryželį, gerai išmoko, kas buvo pasakyta, ir nuėjo pas olandą Miką. Jis tris kartus surėkė jo vardą, ir milžinas bėgė atsirado prieš jį.

- Tu nukovei savo pačią? - paklausė jis, baisiai juokdamasis. - Taip jai ir reikė, kad neeikvotų tavo turtų elgetoms. Bet tau reiks kurį laiką- iš to krašto išvažiuoti; kai jos neris, čia pakils didelis triukšmas. Tau, žinoma, reikalingi pinigai, ir tu jų atėjai?

- Spėjai, - atsakė Petras, - bet šį kartą labai daug, nes Amerika toli. Mikas tuojau liepė Petrai eiti į jo namus. Ten jis atrakino vieną

dėžę, kur buvo daugybė pinigų, ir išėmė visą maišelį aukso. Kai jis ėmė prie stalo skaityti pinigus, Petras tarė: - gudrus tu paukštis, Mikai, ir dailiai mane nunėrei, sakydamas, kad juja krūtinėj akmuo, o širdį tu turi!

- O ar ne taip? - nustebęs paklausė Mikas. - Argi tu jauti savo širdį? Ar ji ne šalta kaip ledas? Ar tu junti baimę arba liūdesį; ar gali ko gailėtis?

- Tu man širdį tik sustabdei, bet ji, kaip pirma, tebėr mano krūtinėj, lygiai taip, kaip ir Ezekielio, kuris man sakėsi, kad tu mus apgavai. Antra, tu juk nesi toks žmogus, kuris taip nežymiai galėtų išplėšti Širdį iš krūtinės. Kitaip turėtum mokėti kerėti.

- Bet aš tau sakau, - perpykęs suriko Mikas, - kad ir tavo, ir Ezekielio, ir visų turtingų žmonių, kurie kreipėsi į mane, tokios pat šaltos širdys, kaip tavo, o jų tikrosios širdys mano laikomos šitam kambary.

- Kad tau ir liežuvis netinsta meluojant! - nusijuokė Petras. - Sakyk tą kam kitam! Manai, keliaudamas aš nemačiau tokių gudrybių šimtais? Čia šitam kambary visos tavo širdys padarytos iš vaško. Kad esi turtingas, sutinku, bet kerėti tu nemoki.

Tada milžinas papykęs prišoko prie kito kambario, atplėšė duris ir tarė:

- Eikš čia ir skaityk visus parašus, o ten, žiūrėk, Petro Munko širdis. Matai, kaip ji tvaksi? Ar gali vaško širdis taip tvaksėti?

- Tačiau ji vaško, - atsakė Petras. - Tikra širdis ne taip plaka; o mano širdis dar tebėr krūtinėj. Ne, kerėti tu nemoki!

- Aš tau tai įrodysiu! - sušuko Mikas, visas pasišiaušęs iš piktumo. - Pats pamatysi, kad čia tavo širdis. - Jis greitai atsegė Petro liemenę, išėmė iš krūtinės ir parodė jam akmenį. Paskui paėmė tikrąją širdį, papūtė savo kvapu ir atsargiai padėjo į vietą. Petras tuojau pajuto, kaip ji tvaksi, ir labai nudžiugo.

- Kaipgi dabar jautiesi? - šypsodamasis paklausė Mikas.

- Kas teisybė, tai ne melas, - atsakė Petras, pamaži traukdamas iš kišenės kryželį. - Aš niekad nebūčiau tikėjęs, kad galėtum panašius daiktus daryti!

- Dabar matai, kad aš galiu kerėti. Bet eikš arčiau, aš vėl tau akmenį įdėsiu.

- Gana, gana Mikai! - sušuko Petras, traukdamasis atgal ir laikydamas priešais kryželį. - Peles gaudu su lašiniiais; šį kartą tu pakliuvai. Ir Petras tuomet pradėjo kalbėti maldas, kurias dar atminė.

Tada Mikas pradėjo eiti vis mažyn ir mažyn, paskui išvirto ir kaip kirminas ėmė raitytis. Jis stenėjo ir vaitojo, o visos širdys kambary pradėjo tvaksėti lyg laikrodininko dirbtuvėj laikrodžiai. Petras persigando ir ėmė bėgti iš milžino namų. Iš baimės nepasimatė, kaip užšoko ant kalno, kad ir didžiai status buvo. Jis girdėjo, kaip Mikas, pašokęs nuo žemės, ėmė rėkti ir baisiai jį keikti. Bet Petras jau buvo toli ir bėgo į girią. Pakilo baisiausia audra, griaudė, žaibavo, medžiai treškėdami virto į dešinę ir į kairę, bet jis laimingai pasiekė Stiklo Žmogelio viešpatystę.

Jo širdis džiaugsmingai plakė, ir daugiausia dėl to, kad ji pradėjo plakti. Bet jį šiurpas visą nukratė, kai atsiminė praėjusį savo gyvenimą, panašų į tą audrą, vertusią į dešinę ir į kairę puikiausius medžius. Jis prisiminė savo Elžbietą, gražią ir gerą moteriškę, jo nužudytą iš šykštumo, ir jis pats ėmė sau rodytis žmonių giminės išgama. Griaudžiai verkdamas, prisiartino jis prie Stiklo Žmogelio kalnelio. Turtų valdovas sėdėjo po egle ir rūkė savą mažąją stiklo pypkę; jis buvo kiek linksmesnis, negu pirma.

- Ko tu verki, Petrai? - paklausė jis. - Gal neatsiėmei savo širdies? Gal šaltoji širdis vis tebėra tavo krūtinėj?

- Oi, Stiklo Žmogeli! - atsiduso Petras. - Jei aš tebeturėčiau šaltąją akmenį Širdį, aš negalėčiau verkėti, ir mano akys būtų tokios sausos, kaip žemė liepos mėnesį. O dabar senoji mano širdis plyšta, matant apie tai, ką aš padariau! Aš paleidau elgetomis savo kaltininkus, aš pjudžiau šunimis pavargėlius ir ligonius, aš įnagiu, juk pats matei, perkirtau tai savo vargšei gražiąją kaktą.

- Tu, Petrai, buvai didis nusidėjėlis, - tarė Stiklo Žmogelis. - Tave prapuldė pinigai ir tinginys. O kai tavo širdis pasidarė akmeninė, ji nežinojo nei džiaugsmo, nei sielvarto, nei gailėsčio, nei užjautos. Bet gailėstis apvalys tave, ir jei žinočiau, kad tu tikrai gailiesi negerai gyvenęs, dar šį tą galėčiau tau padėti.

- Man nieko nebereikia, - atsake Petras, nuleidęs galva. - Viskas baigta. Gyvenimas mane jau nebedžiugina. Ką aš vienas pasauly beveiksiu? Motina niekad man nedovanos to, ką aš jai padariau, o gal aš ją nuvariau į kapus. O Elžbieta,, mano pati! Geriau nukauk mane, Stiklo Žmogeli! Bent vienu kartu pasibaigs tada mano gyvenimas!

- Gerai, - atsakė Žmogelis, - jei tu daugiau nieko nenori, tą gali gauti: mano kirvis čia pat. - Ir jis visai ramiai išsitraukė iš lūpų pypkę, iškratė ją ir įsidėjo į kišenę. Paskui palengvėlio atsistojo ir nuėjo už eglės. O Petras verkdamas atsisėdo ant žolės. Nieko daugiau jam gyvenimas nebežadėjo, ir jis kantriai laukė mirties. Netrukus užpakaly išgirdo kieno žingsnius ir pamanė: „Štai jis ir ateina.“

- Atsigręžk dar kartą, Petrai! - sušuko Žmogelis. Petras nusišluostė ašaras, atsigręžė ir štai išvydo savo motiną ir pačią Elžbietą, p jos meiliai į jį žiūrėjo. Nudžiugęs jis pašoko nuo žemės.

- Tai tu nemirei, Elziute? Ir jūs čia, motinėle, ir man dovanojot?

- Taip, jos tau dovanos, - tarė Stiklo Žmogelis, - nes tu tikrai gailies, ir viskas bus pamiršta. Dabar eik namo į savo tėvo trobelę ir būk angliadegiu, kaip ir pirma. Jei tu būsi doras ir teisingas žmogus, neniekinsi savo darbo, tai tavo kaimynai taip tave mėgs ir tokioj garbėj laikys, lyg tu turėtum dešimtį statinių aukso. - Taip pasakė Stiklo Žmogelis ir atsiveikino su jais.

Visi trys, garbindami ir laimindami jį,ėjo į namus.

Puikių didžturčio Petro rūmų jau nebebuvo. Trenkė į juos perkūnas ir sudegino su visu turtu. Bet tėvo namai buvo netoliese. Jų kelias dabarėjo ten, ir tos žuvusios gėrybės jie nesigailėjo.

Bet kaip jie nustebo, kai priėjo trobelę! Jos vietoj stovėjo puikūs laukininko nameliai, juose viskas buvo įtaisyta paprastai, bet gražiai ir švariai.

- Čia bus gerasis Stiklo Žmogelis padaręs! - pasakė nudžiugęs Petras.

- Kaip gražu! - tarė Elžbieta. - Ir čia man daug smagiau, negu dideliuose rūmuose su daugybe tarnų!

Nuo to laiko Petras virto darbštus ir teisingas žmogus. Jis džiaugėsi tuo, ką turėjo, nuolat dirbo savo darbą ir pagaliau prakuto. Nėr ir kalbos, kad jis buvo visų Švarcvalde gerbiamas ir mylimas. Jis niekad daugiau nesibarė su Elžbieta, gerbė savo motiną ir šelpė pavargėlius, kai jie beldėsi į jo duris.

Kai po metų Elžbietai gimė gražus berniukas, Petras nuėjo į girią ir pasakė tas eilutes. Bet Stiklo Žmogelis nepasirodė.

- Turtų valdove! - balsu sušuko Petras, - išklausk manęs. Aš nieko daugiau nenoriu, tik prašyčiau pabūti mano sūnui krikšto tėvu!

Bet dvasia neatsiliepė; tik vėjas pro egles praūžė ir numetė žemėn kelias kirkužes.

- Jei pats nenori pasirodyti, tai aš jas paimsiu atminimui! - riktelėjo Petras, įsikišo kirkužes į kišenę ir sugrįžo namo. Kai jis namie nusivilko išeiginę liemenę, o jo motina, norėdama padėti drabužį į skrynį, pradėjo versti kišenes, iš jų iškrito keturi rituliukai. Juos išvyniojo ir ten rado nemaža naujų aukso talerių. Tai buvo krikšto dovana mažam

Petriukui nuo Stiklo Žmogelio iš girios.

Taip jie gyveno ramiai ir gražiai, ir paskui, kada Petro Munko jau visai žila buvo galva, dažnai" jis sakydavo: „Geriau būti neturtingam, negu turėti daugybę aukso ir šaltą širdį.“

* * *

Išėjo jau penketas dienų, o Feliksas, medžioklis ir studentas vis dar galvažudžių naguose tebebuvo. Nors vadas ir kiti plėšikai elgėsi su jais gerai, bet jie troško greičiausiai iš jų ištrūkti, nes žinojo, kad kuo ilgiau čia būsime tuo sunkiau galės paslėpti savo apgavimą.

Penktos dienos vakarą medžioklis pasakė savo nelaimės draugams, kad jis nusprendęs naktį iš čia bėgti, nors ir gyvybės netekti reikėtų. Jis ėmė ir juos prikalbinėti kartu bėgti ir paaiškino, koku būdu galėtų pabėgti.

- Tam, kuris stovi prie mūsų, aš padarysiu galą. Kitaip neišsiversi, gaus jis žūtį.

- Žūtį! - sušuko nusigandęs Feliksas. - Jūs norit jam galą padaryti?

- Taip, aš pasiryžęs tai padaryti, jeigu reikia gelbėti dviejų žmonių gyvybę. Žinote, aš girdėjau, kaip galvažudžiai susirūpinę šnibždas, kad jų iešką po mišką, o įniršusios bobos nemokėjo slėpti galvažudžių piktu sumanymu. Jos mus keikė ir davė suprasti, kad plėšikai, jei juos užpuls, mus išžudys be jokio pasigailėjimo.

- O viešpatie! - sušuko nusiminęs jaunikaitis, dengdamas rankomis veidą.

- Tad nelaukit, - aiškino medžioklis, - kol jie pirmi mus paskers. Kai sutems, aš prislinksiu prie artimiausio sargybinio, jis paklaus, kas čia toks, aš pašnibždomis pasakysiu, kad grafienė staiga smarkiai susirgusi, ir kai jis apsigręš, aš padėsiu jį žemėn. Paskui pasiimsiu jus, jaunikaiti, ir sudorosim antrąjį, o su trečiuoju nusispjaut tebus!

Tai sakydamas medžioklis atrodė toks baisus, jog Feliksui klaiku pasidarė. Tas pradėjo jį atkalbinėti nuo tokio kruvino darbo, bet staiga atsivėrė pirkelės durys, ir į ją išoko kažkokia žmogystė. Tai buvo galvažudžių vadas. Jis vėl atsargiai uždarė duris ir belaisviams liepė nurimti. Paskui, prisėdęs prie Felikso, tarė:

- Grafiene! Jūsų reikalai labai prasti. Jūsų vyras neišlaikė žodžio. Jis ne tik neišpirko jūsų, bet apskundė valdžiai. Būriai ginkluotų žmonių klaidžioja po visą mišką, nori sučiupti mane ir mano draugus.

Aš grasiau jūsų vyrui, kad nudėsiu jus, jei jis drįs mus suimti. Bet arba jūsų gyvybė jam nelabai brangi, arba jis nepasitiki mūsų žodžiais. Jūsų gyvybė mūsų rankose, ir ką norėsime, tą padarysim. Ką jūs į tą galite atsakyti?

Pabūgę belaisviai pažiūrėjo į viens kitą, nežinodami, ką atsakyti. Feliksas gerai nusimanė, kad jam būtų dar prasčiau, jei prisipažintų, kas jis toks.

- Aš negaliu, - šnekėjo galvažudys, - skandinti moteriškės, kurią taip gerbiu. Todėl aš patarčiau jums bėgti, tai vienintelis jums išganymas. Ir aš noriu su jumis bėgti.

Visi sužiuro į jį, be galo nustebinti, o jis toliau kalbėjo:

- Daugumas mano draugų nusprendė keltis į Italiją, ir ten įstoti į vieną labai didelę gaują, o aš visai nenoriu būti kito valdžioj, todėl su jais daugiau nieko bendro negaliu turėti. Jei jūs prižadate, grafiene, turėdama tokias dideles pažintis, rūpintis dėl manęs ir užstoti kur reikia, tai aš galiu jus išvaduoti, kol dar nėra labai vėlu.

Feliksas tylėjo, nežinodamas, ką veikti. Jo teisinga širdis priešinosi stumti žmogų, norintį gelbėti jam gyvybę, į pavojų, iš kurio paskui jis negalėtų išvaduoti. Nesulaukdamas iš jo atsakymo vadas toliau sakė:

- Dabar visur renka kareivius. Man ganėtų menkiausios tarnybos. Aš žinau, kad jūs daug galite padaryti, bet aš prašau jūsų tik prižadėti tarti už mane tam reikale žodį.

- Gerai, - atsakė Feliksas, panarinęs akis, - aš prižadu padaryti viską, ką galėsiu. Žinoma, man labai smagu, kad jūs pats ir iš geros valios metate tą nedorą gyvenimą.

Susijaudinęs plėšikų vadas pabučiavo kilmingos ponios ranką ir, tarstelėjęs būti persirengusiai per dvi valandas nuo sutemos, taip pat atsargiai išėjo iš pirkelės, kaip ir buvo įėjęs. Kai jis išėjo, belaisviai atsiduso lengviau.

- Tikrai, jį čia pats dangus mums atsiuntė! - susuko medžioklis. - Štai koku stebuklingu būdu mes išsigelbėsime. Ar aš kuomet sapnavau, kad pasauly gali būti panašių dalykų ir mes turėsime tokį nuostabų atsitikimą?

- Žinoma, nuostabu! - tarė Feliksas. - Bet kokią aš turėjau teisę apgauti tą žmogų? Kokią jis gaus naudą iš mano užtarimo? Sakykit, ar tas ne vis tiek, kad aš jį traukčiau į kartuves, jei jam nesakysiu, kas aš!

- Ko čia abejojai, mielas jaunikaite! - atsakė studentas. - Po to, kai taip puikiai vaidinai savo rolę! Ne, dėl to jūs nesigriaužkit, nes čia niekas daugiau kitas, tik leidžiamas apsigynumas. Juk tai baisi piktadarystė užpulti kely tokią gerbiama moteriškę ir norėti ją pagrobt. Jei jūsų nebūtų buvę, kas žino, kas grafienei būtų atsitikę. Ne, jūs pasielgėt visai teisingai. Antra vertus, aš manau, teismas duos jam palengvinimą, nes jis, galvažudžių viršininkas, bėgo nuo jų iš savo valios.

Paskutiniai žodžiai kiek apramino jaunąjį auksakalį. Nusiteikę, bet ir bijodami, kad kas nepakliudytų bėgimo, jie ėmė laukti paskirtos valandos. Buvo jau visai tamsu, kai plėšikų vadas staiga įėjo į pirkelę ir, padėjęs ryšeljį su drabužiais, tarė:

- Kad lengviau būtų išbėgti, grafiene, jums reikia apsivilkti tuos vyriškus drabužius. Ruoškitės! Už valandos keliausim.

Taip pasakęs, jis belaisvius paliko, o medžioklis vos susilaikė nenusijuokęs balsu.

- Tai bus jau antras persivilkimas, - pasakė jis, - ir duodu žodį, kad šis antrasis geriau derės, negu pirmasis!

Jie atmezgė ryšeljį ir rado puikius su visais reikalingais medžioti daiktais drabužius, labai tikusius Feliksui. Kai Feliksas persivilko, medžioklis norėjo grafienės drabužius numesti į kertę, bet Feliksas nedavė. Jis susuko juos į mažutį ryšuliuką, sakydamasis prašysiantis grafienės tuo drabužius padovanoti ir juos laikysiantis visą gyvenimą nuostabiųjų dienų atminimui.

Pagaliau atėjo vadas, visas apsiginklavęs, ir atnešė medžiokliui atimtą iš jo šautuvą ir parakinę. Jis atnešė šautuvą ir studentui, o Feliksui davė didelį peilį, liepdamas prisikabinti dėl viso ko. Belaisvio laimė, kad buvo tamsu, kitaip žibančios Felikso akys, kai jis nutvėrė ginklą, būtų pasakiusios

galvažudžiui, kas jis tikrai yra. Kai jie atsargiai išėjo iš pirkelės, medžioklis pamatė, kad šį kartą nebuvo prie jos paprastos sargybos. Vadinasi, jie galėjo nepastebėti prašliaužti pro pirkelės, bet galvažudys išsirinko ne šitą paprastą kelią takeliu, kurs ėjo iš daubos į girią, o pasuko į uolą, kuri buvo labai stati ir jiems rodėsi visai neįlipama.

Kada jie ten priėjo, galvažudys parodė virvių kopėčias, pririštas prie uolos. Jis užsidėjo ant pečių savo šautuvą ir pirmutinis pradėjo lipti aukštyn. Paskui savęs liepė lipti grafienei ir padavė jai ranką. Paskutinis lipo medžioklis. Už uolos buvo takelis, kuriuo jie turėjo toliau'ėiti.

- Šitas takelis! - tarė galvažudys, - eina į Asafenburgo kelią. Ten mes ir vyksim, nes aš turiu žinių, kad jūsų vyras grafas dabar yra ten.

Jie ėjo tolyn patyloms, galvažudys pirma, o kiti trys paskui, sekdami pridurmais. Po trijų valandų jie sustojo; galvažudys liepė Feliksui sėstis pasilsėti. Paskui, išėmęs duonos ir seno vyno butelį, davė nuilsusiems keleiviams pasistiprinti.

- Aš manau, greičiau kaip per valandą, mes užtiksim kareivių sargybą, išstatinėtą visur po mišką. Todėl prašyčiau jūsų pakalbėti su būrio viršininku ir užtarti mane.

Feliksas ir dabar sutiko, nors jokio pasisekimo iš savo užtarimo nelaukė. Pasiilsėję kokį pusvalandį, ėjo toliau. Kai praėjo dar valanda ir nebetoli buvo vieškelis, pradėjo aušti ir miške darėsi šviesiau. Staiga juos sulaukė šauksmas: „Stoki Nejudėk!“ Prie jų priėjo penki kareiviai ir liepė eiti paskui juos ir pasiaiškinti dėl savo kelionės majorui, būrio viršininkui. Paėję penketą dešimčių žingsnių, jie pastebėjo krūmuose žibant ginklus; miškas, matyti, buvo užimtas nemažo būrio. Po ažuolu sėdėjo majoras su keliais karininkais ir kitais žmonėmis. Atvedus belaisvius ir ėmus jam klausinėti, iš kur jie eina ir kur, vienas iš ten sėdėjusių pašoko ir suriko:

- Viešpatel Ką aš regiu! Juk čia mūsų Gotfridas!

- Taip ponas prievaizda! - linksmi atsakė medžioklis, - tai aš, stebuklinguoju būdu išgelbėtas iš galvažudžių nagų.

Karininkai stebėjosi, matydami jį čia. O medžioklis paprašė majoro ir prievaizdos paeiti su juo į šalį. Ir Čia trumpais žodžiais jiems apsakė, kaip jie išsigelbėjo ir kas tas ketvirtasis, kartu atėjęs su jais.

Majoras, tokios žinios nudžiugintas, tuojau liepė nepaprastąjį belaisvį siųsti toliau, o auksakalį nuvedė prie savo draugų ir pristatė jiems jaunikaitį, kurs savo drąsumu ir šaltu krauju išgelbėjo grafienę. Visi džiaugsmingai spaudė jam ranką, gėrėjosi juo ir negalėjo atsiklaudyti, kai ir kiti pasakojo apie savo nutikimus.

Tuo tarpu visai išaušo. Majoras pats apsiėmė lydėti drašuolius į miestą. Jis nuvyko su jais ir grafienės prievaizda į artimą sodžių, kur stovėjo jo karieta. Ten Feliksas turėjo atsistoti į karietą, o medžioklis, studentas, prievaizda ir kiti važiavo iš priešais ir iš paskos, ir tokiu būdu su didžiausia iškilme jie traukė miesto link. Kaip gandas apie smuklės užpuolimą ir apie auksakalio pasiaukojimą žaibu aplėkė visą šalį, lygiai taip ir dabar garsas apie jų išvadavimą ėjo iš lūpų į lūpas. Todėl visai nenuostabu, kad mieste, kur jie važiavo, gatvėse stovėjo minios žmonių, norėjusių išvysti jaunąjį didvyrį. Artinantis karietai, visi ėmė grūstis. „Štai jis! - šaukė žmonės. - Žiūrėkit, štai jis karietoj, šalia su karininku! Tegyvuoja narsusis auksakalys!“ Ir tūkstančio balsų „ura!“ sugaudė ore.

Feliksas susigėdo ir susigriaudino dėl triukšmingo minios džiaugsmo. Bet toliau, prieš miesto valdybos namus, jo laukė dar griaudingesnis dalykas. Prie durų jį pasitiko puikiai apsitaisęs vidutinių, metų vyras su ašaromis akyse apkabino jį.

- Kuo aš galiu tau atsidėkoti, mano sūneli? - sušuko jis. - Tu sugražinai, kas man buvo brangiausia ir ką, aš buvau netekęs! Tu išgelbėjai man pačią, o mano vaikams motiną. Jos silpna sveikata nebūtų išlaikiusi visų nelaisvės baisybių! - Tai buvo, grafienės vyras. Kuo labiau Feliksas atsisakinėjo nuo dovanos už savo pasiaukojimą, tuo labiau grafas norėjo, kad jis ko paprašytų. Tada jaunikačiui atėjo į galvą mintis apie gaujos vado nelaimingą likimą. Jis papasakojo, kaip tas jį išgelbėjo, ir pridėjo, kad išgelbėjimas buvęs padarytas tik dėl grafienės. Grafas, sugriaudintas ne tiek plėšiko gražiu darbu, klek nauju Felikso prakilnumo išrodymu, pažadėjo padaryti viską, ką jis galės, kad išgelbėtų galvažudį.

Tą pat dieną grafas, lydintas drašiojo medžioklio, nuvežė jaunąjį auksakalį į savo pilį, kur grafienė, vis dar susirūpinusi, nekantriai laukė žinių apie jaunikaitį, pasiaukojusį dėl jos. Kas, apsakys jos džiaugsmą, kai grafas įvedė į kambarį jos išgelbėtoją? Ji be galo ir krašto klausinėjo ir dėkojo jam. Paskui pasišaukė vaikus ir parodė jiems aukštaširdį jaunikaitį, kuriam tiek buvo kalta jų motina. Mažiukai gaudė jo rankas, ir pilni dėkingumo jų veidai, ir tikinimas, kad, be tėvo ir motinos, jie

labiausiai myli jį, Feliksui buvo didžiausia dovana . už visus vargus, už visas praleistas be miego naktis galvažudžių lūšnoj.-

Kai praėjo pirmos džiaugsmingos pasimatymo minutės, grafienė liepė tarnui atnešti drabužius ir gerai pažįstamą krepšeljį, kurį palaikyti Feliksas buvo įdavęs grafienei girios smuklėj.

- Čia bus viskas, - tarė ji, maloniai šypsodama, - ką esat man davęs toj baisioj valandoj. Tai buvo dangalas, už kurio pasislėpiau nuo galvažudžių akių. Dabar vėl jūs viską turite. Tik aš prašyčiau, kad man atiduotumėt tuos drabužius, kuriuos noriu pasilaikyti jūsų atminimui, o už juos paimtumėt pinigų, kur galvažudžiai buvo paskyrę išpirkti.

Feliksas išsigando dėl tokios didelės dovanos. Jo prakilnioji širdis neleido imti atlyginimo už tai, ką jis buvo savo noru padaręs. - Gerbiamoji grafiene, - tarė jis, sugriaudintas jos žodžiais, - aš to nevertas. Drabužiai tebūna jums, kaip jūs norit. O tų pinigų aš negaliu imti. Bet aš žinau, kad jūs norite kuo nors mane apdovanoti, todėl prašyčiau vieno: leisti, kai bus kada reikalas, šauktis jūsų pagelbos.

Ilgai dar stengėsi prikalbėti jaunikaitį, bet niekas negalėjo atmainyti jo nusprendimo, ir pagaliau grafas ir grafienė nusileido. Kai tarnas jau norėjo vėl išnešti drabužius ir krepšeljį, Feliksas atsiminė brangujį papuošalą, kurį buvo visai užmiršęs šioj džiaugsmo valandoj.

- Palaukit! - tarė jis. - Prašom leisti, grafiene, man pasiimti iš to krepšelio tik vieną dalyką; kas liks, viskas bus jūsų.

Darykit, kaip norit, - atsakė grafienė. - Nors aš jūsų atminimui viską mielai pasilaikyčiau, bet atsiminkit, ko negalit palikti! Tik drįstu klausti, kas gi taip brangu jūsų širdžiai, ko nenorit man palikti?

Tuo tarpu Feliksas atrišo savo krepšeljį, ir išėmė raudono tymo dėžutę.

- Visą, kas man priklauso, jūs galite pasiimti, - šypsodamas atsakė jis. Bet šitas daiktas yra mano brangiausios krikšto motinos. Tai aš pats dirbau ir dabar jai nešu. Čia papuošalas, gerbiamoji grafiene, -kalbėjo jis, voždamas dėžutę ir paduodamas -jai, - čia papuošalas, kuriuo aš pats save išmėginau.

Grafienė paėmė dėžutę. Pažvelgė į ją ir nustebusi atšoko atgal.

- Kaip? Šitie akmenys? - sušuko ji. - Ir juos, nešate savo krikšto motinai, jūs sakot?

- Taip, - atsakė Feliksas. - Krikšto motina atsiuntė man akmenis, o aš juos aptaisiau ir dabar pats nešu atiduoti.

Susigriaudinus grafienė pažiūrėjo į jį. Iš jos akių ėmė trykšti ašaros.

- Tai tu Feliksas Perneris iš Niurnbergo? - sušuko ji.

- Tikra tiesa! Bet iš kur jūs taip greit sužinojot mano vardą? -paklausė jaunikaitis, žiūrėdamas į ją nustebęs.

- O, nuostabus dangaus pritikimas! - tarė susigriaudinus grafienė savo nustebintam vyrui. - Juk čia Feliksas, mūsų krikštavaikis, kambarinės Sabinos sūnus! Feliksas! Juk aš ta pati, kur tu vyksti. Juk tu išgelbėjai savo krikšto motiną, pats to nežinodamas!

- Kaip? Jūs esat grafienė Sandau, tiek daug padariusi man ir mano motinai? Tai čia Majenburgo pilis, į kurią, aš ėjau? Koks aš dėkingas likimui, kur taip nuostabiai mane atvedė pas jus! Vadinasi, aš galėjau nors menku daiktu parodyti jums savo dėkingumą!

- Tu padarei man daugiau, - atsakė grafienė, - negu aš tau. Ir kol aš būsiu gyva, nepamiršiu, kiek mes esame tau kalti. Tegu mano vyras bus tau tėvu, vaikai - broliais ir seserimis, o aš pati būsiu tau motina. Tas daiktas, kuris tave atvedė pas mane didžiausios bėdos valandoj, bus mano gražiausias papuošalas, nes jis nuolat man primins tavo prakilumą.

Taip sakė grafienė ir išlaikė savo žodį. Ji gausiai sušelpė laimingąjį Feliksą jo kelionėj. Kai jis sugrįžo jau gerai išmokęs savo amato, ji nupirko jam Niurnberge namus ir puikiai juos įtaisė. Didžiausias jo geriausiojo kambario papuošalas buvo gražiai nupiešti paveikslai, vaizdavę girios smuklės scenas ir Felikso gyventą tarp galvažudžių.

Feliksas ten apsigyveno ir buvo garsus auksakalys. Garbė apie jo mokėjimą susipynė su garsu apie jo darbus, traukdama jam pirkėjus iš viso pasaulio. Daugelis svetimtaučių, važiuodavusių pro gražųjį Niurnbergą, prašėsi nuvesti į garsaus auksakalio Felikso dirbtuvę, norėdami pamatyti ir pasistebėti į jį ir ta proga iš jo nusipirkti kokį brangų daiktėlį. Bet meiliausi jam svečiai buvo medžioklis, mechanikas, studentas ir vežėjas. Vežėjas, keliaudamas iš Viurcburgo į Fiurtą, visada prilankydavo Feliksą. Medžioklis beveik kasmet atveždavo jam dovanų, o mechanikas, išvažinėjęs visus kraštus, pagaliau apsigyveno pas Feliksą. Kartą juos aplankė ir studentas. Dabar jis jau buvo

didelis viešpatystės vyras, bet nesigėdino pavakarieniauti pas auksakalį ir mechaniką. Jie atsiminė smuklės atsitikimus, ir buvusis studentas papasakojo, kad jis Italijoje matęs galvažudžių gaujos vadą. Jis visai atsivertęs ir ištikimai tarnaujantis Neapolio karaliaus kariuomenėje. Feliksas džiaugėsi, tai girdėdamas. Nors be to žmogaus jis gal būtų ir nepatekęs į tokį baisų pavojų, bet be jo nebūtų galėjęs ir ištrūkti iš galvažudžių nagų. Štai dėl ko drąsuolis auksakalys turėdavo smagių ir malonių atsiminimų, kai į galvą jam ateidavo *Špesarto smuklė*.